

Torsdagen den
15 mars 1979

Torsdagen den 15 mars

Kl. 12.00

Meddelande om interpellationssvar

§ 1 Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Om stärkande av bostadsrättssköpares rättsliga ställning

§ 2 Meddelande om interpellationssvar

1978/79:151 om bostadsbidragens utformning och effekter

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningen 6 kap. 1 § får jag meddela att jag på grund av resor, bl. a. officiellt besök i Kenya, inte kommer att vara i tillfälle att inom föreskriven tid besvara Ingegerd Troedssons interpellation inlämnad den 1 mars.

Jag har kommit överens med Ingegerd Troedsson att besvara interpellationen den 2 april.

§ 3 Om stärkande av bostadsrättssköpares rättsliga ställning

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara *Georg Danells* (m) den 26 februari anmälda fråga, 1978/79:377, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av vissa uppgifter om att bostadsrättshavare drabbas av ökade avgifter till sin bostadsrättsförening till följd av brister i den ekonomiska planen för föreningen har Georg Danell frågat mig om jag anser att den av honom beskrivna situationen för bostadsrättsinnehavare överensstämmer med regeringens allmänna syn på konsumenternas ställning vid köp av bostadsrätter. Han har vidare frågat om jag är beredd att genom t. ex. tilläggsdirektiv till den nyligen tillsatta bostadsrättsutredningen initiera förslag till ändringar i bostadsrättslagen i syfte att stärka bostadsrättsförvärvares rättsliga ställning.

Givetvis är det viktigt att den som skaffar sig bostad genom att köpa en bostadsrätt inte drabbas av stora oförutsedda kostnader för bostaden kort efter köpet. Bestämmelserna om ekonomisk plan är avsedda just som ett skydd för blivande bostadsrättshavare. Bostadsrätt får inte upplåtas innan en ekonomisk plan för föreningens verksamhet har upprättats av styrelsen och godkänts av länsstyrelsen. Planen skall innehålla de upplysningar som är av betydelse för att bedöma föreningens verksamhet.

Länsstyrelsens granskning av en ekonomisk plan är av rent formell natur och avser inte planens hållbarhet. En saklig granskning skall emellertid ha gjorts innan planen ges in till länsstyrelsen. Enligt 4 § bostadsrättslagen skall planen vara försedd med intyg av två personer om att planen vilar på

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om stärkande av
bostadsrättsköparens
rättsliga ställning*

tillförlitliga grunder.

Det är av stor betydelse att intyggivarnas granskning är sakkunnig och omsorgsfull. För att garantera detta föreskrivs att intyg får utfärdas bara av personer som har fått särskild behörighet av bostadsstyrelsen. Behörighet får ges bara till den som är väl förtrogen med byggnadsverksamhet och förvaltning av bostadsrättsfastighet. Behörighet ges för begränsad tid och kan återkallas, om det finns skäl till det.

I bostadsrättslagen finns också ett förbud mot att utse en person till intyggivare, om det föreligger någon omständighet som kan rubba förtroendet till hans opartiskhet. Det innebär bl. a. att den som är ledamot av föreningens styrelse inte får utfärda intyg. Är den tilltänkte intyggivaren anställd i det företag som har bildat föreningen får jävsfrågan enligt lagens förarbeten avgöras med hänsyn till om anställningen är av sådan art att den är ägnad att förringa vederbörandes tillförlitlighet som intyggivare.

Även om bestämmelserna om ekonomisk plan efterlevs, lär det vara svårt att helt undanröja risken för att kalkylerna slår fel i ett eller annat fall, särskilt som det är vanligt att de slutliga anskaffningskostnaderna blir kända först långt efter det inflyttningen har börjat. Som ett ytterligare skydd för blivande bostadsrättshavare föreskrivs därför att bostadsrätt över huvud taget inte får upplåtas, innan den slutliga anskaffningskostnaden har redovisats, annat än efter tillstånd av länsstyrelsen.

Enligt min mening är de nuvarande bestämmelserna väl ägnade att tillgodose bostadsrättshavares och blivande bostadsrättshavares intressen. Det ligger emellertid inom ramen för bostadsrättsutredningens uppdrag att undersöka hur bestämmelserna fungerar i praktiken och att föreslå de lagändringar som kan visa sig motiverade.

GEORG DANELL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är att bostadsrättsinnehavare i ett stort bostadsområde med ungefär 400 lägenheter under ungefär två års tid har fått vidkännas 25–30-procentiga höjningar av månadsavgifterna. De har nu ställts inför valsituationen att acceptera antingen en höjning av avgiften med 87 % eller en fördubbling av insatsen – det handlar om 10 000-tals kronor – varvid månadsavgiften skulle höjas med 36 %. Det här fallet har visat att det finns anledning att verkligen studera grunderna för de ekonomiska kalkyler som är gjorda för föreningen.

Man slås av att den som köper en bostadsrätt faktiskt har ett sämre skydd än den som köper ett småhus. Priskontrollen i samband med bostadsrättsöverlåtelser är inte lika utvecklad, och i fråga om de ekonomiska planerna är rättsverkan oklar. Just den senare frågan var någonting som småhusköpskommittén studerade när det gällde småhus, men man stude-
rade den inte, i varje fall inte så länge jag var med i kommittén, när det gällde bostadsrätterna. Jag tycker det finns anledning att se till att när en konsument köper en bostad med äganderätt eller bostadsrätt, så skall han kunna utgå från

att det finns någon realism och någon rättsverkan bakom de ekonomiska kalkyler som presenteras.

Statsrådet säger i det här avseendet bl. a. att reglerna beträffande den ekonomiska planen nu får anses vara tillfyllest. Statsrådet tycker inte heller att det finns anledning att ändra bestämmelserna när det gäller jävsfrågan, som jag också har berört i min fråga. Jag tycker det är märkligt att den regel som tillkom i anledning av en proposition från 1971 fortfarande står kvar, dvs. den jävsregel som gäller för dem som skall granska de ekonomiska planerna. Den tillåter nämligen en granskare att samtidigt vara anställd hos den organisation eller det byggnadsföretag som har bildat bostadsrättsföreningen i fråga. Den regeln är så utmanande att den borde tas bort.

Jag konstaterar att det beträffande min andra fråga uttalas i svaret att bostadsrättsutredningen skall kunna ta upp dessa frågor. Jag tyckte inte att detta var självklart, eftersom det i direktiven bara står att bostadsrättsutredningen skall ta upp frågor som kan främja övergång från hyresrätt till bostadsrätt. Nu har vi fått ett klagörande på den här punkten, och min önskan är i den delen väl tillgodosedd.

Jag vill emellertid ställa ytterligare en fråga till bostadsministern, och den lyder helt enkelt: Bör inte inriktningen vara att en ekonomisk kalkyl, oavsett om det är fråga om förvärv av äganderätt eller bostadsrätt, skall ha bindande rättsverkan, så att en konsument kan hävda den ekonomiska planen om denna helt spårar ur?

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Som jag sade i svaret ger de bestämmelser som finns i dag utrymme för att man ganska starkt skall kunna hävda bostadsrättsshavarnas ställning. Georg Danell har här tagit upp några frågor som det kan finnas anledning att se närmare på, och det finns möjligheter att göra detta inom ramen för bostadsrättsutredningen, i vilken ju också Georg Danell är medlem. Utredningen får naturligtvis pröva vilken rättslig ställning den ekonomiska kalkylen skall ha. Det är riktigt att småhusköparna i dag har en starkare ställning än vad bostadsrättsshavarna har.

Jag har studerat det ärende vi nu diskuterar, och jag har funnit att grunden för svårigheterna att beräkna den slutliga produktionskostnaden har undanröjts av regeringen. Det är nämligen möjligt att från den 1 september förra året få räntebidrag redan från inflyttningsdatum och inte som tidigare från tiden för utbetalning av det statliga lånet. Detta har såvitt jag kan förstå varit en osäkerhetsfaktor som gjort att den situation som Georg Danell beskrivit har uppkommit.

Inom ramen för bostadsrättsutredningen finns det alltså möjligheter att ta upp dessa frågor.

GEORG DANELL (m):

Herr talman! Även om det, när man har studerat ett sådant här fall, är svårt att enbart hålla sig på det principiella planet, så skall jag försöka vara kvar där – det fall jag åberopat skall dessutom bli föremål för polisutredning, och då får

Torsdagen den
15 mars 1979

Om statliga bostadslån för finansiering av gymnasieskolans lokaler

vi ju se vad som händer med anledning av den. Men jag vill understryka att det i det här fallet inte bara var fråga om att det blev höga kapitalkostnader beroende på att räntebidragen utfaller vid senare tidpunkt än vad som numera gäller. Det fanns även tveksamma inslag av annan natur som jag tycker det är utomordentligt angeläget att pröva, men detta kommer som sagt att ske utanför det här huset.

Jag vill understryka att vad som framgår av gällande lag och kommentarerna till denna är att man kan hävda en viss rättsverkan av den ekonomiska planen. Man kan hävda ett straffansvar enligt 3 § i bostadsrättslagen, om det går att visa att gamla ekonomiska kalkyler låg till grund för den ekonomiska plan som presenterades köparen av bostadsrätten. Men jag menar att man också bör ha möjlighet att studera vilka grunderna för den ekonomiska planen var. Hade man bevisligen alldeles felaktiga uppgifter som grund när man fastställde planen, borde konsumenten ha en möjlighet att hävda sin rätt och inte riskera mycket stora utgifter, ja, t. o. m. dubbel insats för att kunna bo kvar i den lägenhet som redan köpts. Detta kommer ofelbart att medföra att familjer riskerar att drivas från sina hem, beroende på att de inte klarar av att ta ytterligare lån eller ådra sig ytterligare kapitalkostnader för att kunna bo kvar i en lägenhet som såldes med just argumentet att det var så billigt.

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Enligt min mening var det väsentligaste i det att vi kan ta upp frågan i bostadsrättsutredningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om statliga bostadslån för finansiering av gymnasieskolans lokaler

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ erhöll ordet för att besvara *Ingemar Hallenius* (c) den 7 mars anmälda fråga, 1978/79:408, och anförde:

Herr talman! Ingemar Hallenius har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådan ändring av bostadslånekungörelsen att även gymnasieskolans lokaler kan finansieras genom statliga bostadslån, om de fyller rimliga krav från boendeservicesynpunkt.

F. n. utgår statliga bostadslån för skollokaler om följande villkor är uppfyllda:

1. skollokalerna skall med hänsyn till belägenhet och samordning med andra lokaler utgöra en integrerad del av en anläggning för boendeservice,
2. skollokalerna skall i väsentlig utsträckning minska behovet av övriga lokaler,
3. anläggningen skall till övervägande del bestå av andra lokaler än skollokaler. Bostadslån kan utgå även om detta villkor inte är uppfyllt, när det är fråga om sådana skollokaler som är så utformade att de kan bli till påtaglig nytta för de boende och andelen sådana lokaler i anläggningen är betydande.

Gymnasieskollokaler är inte undantagna från möjligheten att få statligt bostadslån, om de uppfyller dessa villkor. I praktiken torde det dock knappast förekomma att en gymnasieskola utgör en integrerad del av en anläggning för bostadsservice.

Vad som skall innefattas i begreppet boendeservice har riksdagen tagit ställning till (prop. 1972:72, CU 1972:28, rskr 1972:201). Som allmän förutsättning skall enligt riksdagsbeslutet gälla att lokalerna har till ändamål att förse de boende inom ett bostadsområde med varor och tjänster. Med bostadsområde skall i tätorter avses ett område, där bostäderna ligger inom normalt gångavstånd från lokalerna. Lokaler som betjänar ett större tätortsområde skall alltså inte vara berättigade till statligt bostadslån.

Med denna utformning av regelsystemet har statsmakterna slagit vakt om bostadslångivningens bostadspolitiska syfte att främja en god boendemiljö.

Jag anser att de regler som nu gäller för när bostadslån skall kunna utgå för skollokaler väl fyller sitt bostadspolitiska syfte. Jag är därför inte beredd att från mina utgångspunkter f. n. föreslå någon ändring av dem.

Jag vill avslutningsvis erinra om vad riksdagen uttalade vid föregående riksmöte (UbU 1977/78:17, rskr 1977/78:194) om behovet av en översyn av regelsystemet i stort för finansieringen av skolbyggandet. En sådan översyn pågår inom regeringskansliet. Den innefattar allt skolbyggande, således även gymnasieskolor. Vad denna översyn kan komma att föranleda i fråga om ändringar i regelsystemet är det ännu för tidigt att uttala sig om.

INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret. Det var tillfredsställande i det avseendet att hon uppgav att lån kan utgå även till gymnasielokaler. Det gäller tydligen mest i teorin – men en sådan regel måste också kunna praktiskt tillämpas, och bostadsministern säger i svaret att det knappast kan förekomma. Det är, tycker jag, en väl förutfattad mening, och en prövning bör ske från fall till fall.

Från såväl samhälls- som kommunalekonomisk synpunkt är det angeläget att de skollokaler som byggs också kan utnyttjas för andra verksamheter inom kommunen än skolverksamhet. De statliga lånebestämmelserna bör då vara så utformade att de stimulerar kommunerna till en sådan planering av skollokaler.

Låt oss som exempel ta Tibro kommun, som i centrum av sin tätort planerar en gymnasieskola som skall genomföras som en integrerad anläggning – dels för att täcka in det lokalbehov som legat till grund för planerna på ett medborgarhus, dels för att tillgodose behovet av kompletteringslokaler. Skolan placeras i ett hyesområde med flera idrottsanläggningar. Man har försökt knyta ihop skola, idrott, kultur och hobbyverksamhet, så att människor med olika intressen får tillfälle att träffas. Skolans inre disposition, kommunikationer och läge medverkar till en integrerad lösning, där lokalerna används dels för skolans behov, dels för andra verksamheter.

Det är en planering av skollokaler som i väsentlig utsträckning minskar

Om statliga bostadslån för finansiering av gymnasieskolans lokaler

Torsdagen den
15 mars 1979

Om statliga bostadslån för finansiering av gymnasieskolans lokaler

behovet av andra lokaler. En sådan lösning är fördelaktig inte bara ekonomiskt, utan den betyder också mycket för att förbättra boendemiljön inom kommunen. I en kommun av den storleken är det den komplettering av boendemiljön som är möjlig med tanke på förnuftig ekonomisk planering.

Bostadsstyrelsen har också sagt att det torde vara obestriddligt att en betydande del av skollokalerna kan bli till påtaglig nytta för invånarna i Tibro kommun och att de planerade skollokalerna i väsentlig utsträckning nedbringar behovet av lokaler för övriga verksamheter.

Det här borde vara starka skäl för att erhålla bostadslån för sådana skollokaler. Svårigheterna är mycket stora att finansiera projektet utan statliga bostadslån, eftersom kommunens kostnader kommer att bli avsevärt större utan sådana lån än med.

Det finns många skäl i dag till en utbyggnad av gymnasieskolan och därmed antalet gymnasieplatser. Ungdomsarbetslösheten är ett mycket allvarligt problem. Det är ytterligare ett skäl för staten att underlätta för framför allt de mindre kommunerna att bygga ut gymnasieskolan.

Herr talman! Jag anser det vara mycket angeläget att kommunerna får de nämnda lånemöjligheterna, så att de kan finansiera även byggande av gymnasieskolor med långfristiga lån. Det kan vara av avgörande betydelse för kommunernas möjligheter att genomföra sådana projekt.

Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Det är alltså så att gymnasieskolor kan komma i fråga för bostadslån. Prövningen sker från fall till fall – utifrån den boendeservice och närservice som boendelokalerna har. Man har förutsatt anknytning till ett bostadsområde för att få en koppling till bostäderna som sådana.

Tibro kommuns gymnasieskola är såvitt jag förstår en mycket bra och välplanerad anläggning. Kommunen säger också att det här är fråga om en gymnasieskoleanläggning som för överskådlig framtid tryggar behovet av anläggningar för boendeservice i hela tätorten, där ca 10 000 av kommunens 11 000 invånare f. n. bor. Därmed är det en fritidsservice, som inte omfattar ett bostadsområde utan en hel kommun. Självfallet är det bra att man ute i kommunerna integrerar även sådana här större anläggningar. Det minskar naturligtvis kostnaderna både på investeringssidan och driftssidan.

Jag vill till slut, som jag tidigare påpekade, när det gäller det mer allmänna stödet till gymnasieskolor och till andra skolor säga att det inom regeringskansliet pågår en utredning om dessa frågor.

INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Ja, det är värdefullt att man tar hänsyn till de normala gångavstånden inom kommunen och att bedömningen av finansieringsfrågan alltså inte behöver knytas enbart till ett visst bostadsområde utan kan ske med tanke på hela tätortens eller kommunens behov av en integrerad gymnasieskola. Det viktiga är ju att planeringen och finansieringen utformas så att kostnaderna blir de lägsta möjliga både för kommunen och för samhället. Vi har inte minst i dagens kärva ekonomiska läge anledning att

medverka till att lösningarna ekonomiskt blir så förmånliga som möjligt. Det är då också en fördel om lösningen från boendeservicesynpunkt samtidigt blir den bästa för hela kommunens invånare. Så blir inte fallet vid en separering av funktionerna – då blir kostnaderna betydligt högre. I detta fall rör det sig dock om en integrerad skola som mycket väl fyller tätortens behov även av boendeservice.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om en utredning
angående verk-
samheten vid poli-
sens utlänningsrotel*

§ 5 Om en utredning angående verksamheten vid polisens utlänningsrotel

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Lars Werners* (vpk) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:379, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Med hänvisning till den pågående utredningen om misstanke mot en kriminalkommissarie i Stockholms polisdistrikt för bl. a. olovlig underrättelseverksamhet har Lars Werner frågat statsministern hur regeringen ser på det inträffade och om regeringen är beredd att tillsätta en parlamentarisk undersökningskommission med syfte att genomgripande utreda utlänningsrotelns verksamhet under den senaste tioårsperioden. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Låt mig först erinra om att den tjänsteman från Stockholms polisdistrikt som har häktats som misstänkt för spioneri och olovlig underrättelseverksamhet nekar till brottslig handling och att förundersökning fortfarande pågår. Redan vad som hittills har klarlagts genom utredningen utgör emellertid grund för regeringen att se mycket allvarligt på det inträffade. Det förhållandet att en polisman i ansvarsfull ställning av domstol har befunnits på sannolika skäl misstänkt för brott av aktuellt slag är givetvis i sig ägnat att skapa stark olust. Det är beklagligt om det inträffade påverkar det allmänna förtroendet för den noggrannhet och lojalitet som normalt kännetecknar polisens arbete i utlänningsärendena. Det finns också anledning att se mycket allvarligt på det förhållandet att företrädare för främmande stater har brutit mot de regler som gäller för diplomatisk verksamhet.

Vad som i främsta rummet är ägnat att inge omedelbar oro är dock risken för att uppgifter kan ha lämnats ut till direkt skada för enskilda personer. I den mån denna risk har lett till att flyktingar, som har beretts en fristad här i landet, känner sin trygghet hotad är detta djupt beklagligt. Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringen och statens invandrarverk har beslutat bordlägga alla ärenden, som rör avlägsnande ur landet, där det finns minsta anledning att anta att den aktuelle polismannen kan ha haft tillgång till utredningsmaterialet och detta kan ha någon betydelse för utlänningsens förhållande vid en återkomst till hemlandet.

Det är givetvis mycket angeläget att rutinerna i de ärenden det här gäller ses över i syfte att söka förebygga varje risk för att en liknande händelse inträffar i

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om en utredning
angående verk-
samheten vid poli-
sens utlänningsrotel*

framtiden. Verksamheten vid utlänningsroteln i Stockholms polisdistrikt kommer nu till följd av en anmälan i ämnet att granskas av justitieombudsmannen. Vid den av åklagaren ledda förundersökningen läggs betydande arbete ner på att all möjlig klarhet skall vinnas i affären. Innan denna undersökning har slutförts är jag inte beredd att ange, om det enligt min mening finns skäl att vidta ytterligare åtgärder exempelvis av det slag som avses i Lars Werners fråga.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på den fråga som jag har ställt till statsministern.

Jag har inte bara ställt denna fråga, jag har också den 8 februari skrivit ett brev till regeringen och begärt att den skall tillsätta en parlamentarisk undersökningskommission som skall utreda den anhållnes och utlänningsrotelns verksamhet. Regeringen har ännu inte svarat. Jag skulle därför till protokollet vilja läsa in vad som står i brevet:

”Den för olovlig underrättelseverksamhet anhållne poliskommissarien i Stockholm har under de senaste tio åren varit knuten till utlänningsrotelns utredningsavdelning. Grovt räknat 100 000 akter kan ha passerat hans hand. En grundlig undersökning av utlänningsrotelns och särskilt den anhållnes verksamhet är därför nödvändig. Tiotusentals flyktingar har inför utlänningsroteln tvingats att mycket ingående redogöra för sin situation och sina aktiviteter i hemlandet för att erhålla asyl i Sverige. Vilka flyktingar har löpt och kan komma att löpa risken att deras sekretessbelagda personakter sålts till hemlandets underrättelseagenter? Hur många asylsökande, som inte beviljats uppehållstillstånd i Sverige, kan ha fått sina berättelser vidarebefordrade till hemlandet?”

Vi kräver att regeringen skyndsamt tillsätter en parlamentariskt sammansatt undersökningskommission för att söka svar på dessa frågor.

Det inträffade aktualiserar också det av oss sedan flera år framförda kravet om en ur rättssäkerhetssynpunkt mer tillfredsställande handläggning av asyl- och flyktingärendena. Hela denna verksamhet bör föras över från polismyndigheten till Invandrarverket, som besitter de ingående kunskaper som är nödvändiga för att avgöra en asylsökandes risker vid eventuell förpassning ur landet. Flera uppmärksammade fall, som kommit till allmänhetens kännedom, styrker detta. Ett stort antal okända fall kan ha avgjorts redan vid gränsen eller vid våra flygplatser.”

Jag kan naturligtvis också betrakta justitieministerns svar här i dag som ett svar på det brev som vi har skrivit. Men jag är mycket förvånad över justitieministerns och regeringens svar. Å ena sidan säger justitieministern att han ser allvarligt på det inträffade, men å andra sidan är han inte beredd att tillsätta en parlamentarisk undersökningskommission. Det går egentligen inte ihop. Antingen ser man allvarligt på det inträffade och drar några slutsatser därav, eller också gör man det inte och låter bli att göra något.

Det är ju ändå så att det hela tiden har kommit fram nya saker i denna fråga. Dessutom kan det förmodas att alla fakta inte har presenterats, av olika

sekretesskäl. För att ändå ge allmänheten insyn i denna viktiga fråga borde man därför tillsätta en kommission med representanter ur riksdagens fem partier. I annat fall blir hela denna affär bara en fråga som är känd av regeringen och som kan bli föremål för spekulationer och ge anledning till fortsatt oro bland flyktingarna i Sverige.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Den skrivelse till regeringen som Lars Werner omnämnde är, såvitt jag på rak arm kan säga, redan behandlad av regeringen, och den har inte föranlett någon åtgärd. Om det har skett något misstag vid handläggningen så att svaret inte har kommit fram, beklagar jag det. I så fall skall det rättas till.

Såvitt jag kan finna, innehåller framställningen samma saker som behandlas i Lars Werners fråga nu.

Min huvudständpunkt hänger mycket väl ihop. I första hand måste vi försöka få klarhet i vad som verkligen har förekommit. I detta hänseende kan jag hänvisa till vad rikspolischefen Romander har uttalat enligt ett pressmeddelande från rikspolisstyrelsen i februari:

”Ingen möda kommer att lämnas ospard från polisens sida för att komma till botten med den nu avslöjade affären angående olovlig underrättelseverksamhet.

Man måste ha full förståelse för den oro som de gjorda avslöjandena vållat i vissa flyktingkretsar i vårt land, och jag ser det som utomordentligt angeläget att det skapas klarhet om i vilken omfattning och i vilka fall uppgifter angående personers enskilda förhållanden kan ha utlämnats, liksom givetvis beträffande övriga misstänkta brottsliga handlingar.”

Det är klart att denna utredning kan komma att ta en tid, men först är det viktigt att klargöra vad som har förekommit. Jag vill erinra om att rikspolischefen i samma pressmeddelande har understrukit att man är starkt medveten om hur betydelsefullt det är att, särskilt i ett fall som detta, redovisa utredningsresultaten med största möjliga öppenhet så snart som det kan ske utan att man skadar några rättssäkerhetsintressen.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Även om regeringens brev ännu inte har kommit fram säger justitieministern här vad som står i brevet, och i sin replik upprepar han egentligen bara samma saker som han redan sagt i sitt svar på frågan.

De skäl han anför mot tillsättandet av en parlamentarisk undersökningskommission övertygar inte. Dessutom är justitieministerns åsikter bara en av åsikterna om detta – det finns som bekant fler.

Regeringen är informerad om det inträffade och omfattningen av hela den här affären. Att regeringen för sitt vidkommande inte ser något behov av en undersökning är därför *en* sak, men för oss alla andra, som måste läsa om den i tidningarna men som inte har informerats om hela affärens omfattning, framstår behovet av en undersökningskommission som definitivt.

Regeringen har protesterat vid den amerikanska ambassaden. Det är bra.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om en utredning
angående verk-
samheten vid poli-
sens utlänningsrotel*

Men vilka garantier har regeringen fått för att ambassaden inte fortsätter den illegala verksamheten som förut, men kanske i nya former?

Det finns många skäl för att utreda den här affären, bl. a. för att se hur denna typ av illegal verksamhet skall kunna stoppas.

Jag måste alltså underkänna de skäl som justitieministern anför här i kammaren. Det är inte utan att man ställer sig frågan vilka uppgifter man försöker undanhålla genom att vägra tillsätta en undersökningskommission. För att skingra alla sådana misstankar borde justitieministern antingen ge ett bättre sakskaal för sin vägran att tillsätta en kommission eller besluta att tillsätta en parlamentarisk undersökningskommission med representanter för fem av riksdagens partier. Egentligen har justitieministern i sitt svar i dag gett alla de skäl som är nödvändiga och som visar att det är nödvändigt att tillsätta en sådan kommission.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om de assyriska flyktingarnas situation, m. m.

Statsrådet EVA WINTHER erhöil ordet för att besvara *Ulla Tillanders* (c) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:381, och anförde:

Herr talman! Ulla Tillander har till mig ställt följande två frågor:

Är regeringen beredd att ompröva frågan om assyriernas politiska status från att de hittills beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl till att ges status av politisk asyl?

Är regeringen beredd att på det internationella planet ta initiativ för att aktualisera kravet på de mänskliga rättigheternas upprätthållande och därmed öka säkerheten för den förföljda kristna minoritet det här gäller?

Mot bakgrund av de under senare tid direkt till regeringen och i massmedia framförda kraven att assyrier, framför allt från Turkiet, skall betraktas som politiska flyktingar enligt 2 § andra stycket utlänningslagen, har regeringen nyligen åter prövat denna fråga. Regeringen anser att det inte har kommit fram sådana fakta om assyriernas situation att de generellt kan betraktas som politiska flyktingar. Denna ståndpunkt utesluter givetvis inte att det i enskilda fall kan finnas så starka skäl att politiskt flyktingskap föreligger.

Sverige har sedan länge krävt att respekten för de mänskliga rättigheterna upprätthålls och driver denna fråga mycket aktivt i internationella organisationer. Några ytterligare initiativ i internationella organisationer, föranledda av uppgifter om assyriernas situation i olika länder, är f. n. inte aktuella.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Tyvärr kan man inte upptäcka någon ljusning för de människor den här frågan närmast berör med ledning av det svar som har givits här. Det är ju inte första gången som frågor om de assyriska flyktingarnas behandling har ställts. De har riktats genom tidningar, genom radio och TV och genom personliga

uppvaktningar. Det antyder att det är många som ställer frågorna, och ihärdigheten i dessa frågor ger också en antydning om att de svar som ges inte är till fyllest.

Många av frågorna är sprungna ur en förtvivlad situation, som kan synas hopplös men kanske ändå inte är det. Andra har sin rot i chockerad förvåning och upprördhet över att sådana frågor skall behöva ställas i ett land som Sverige. De svar som levererats har inte stillat denna undran; möjligen har de skapat en viss mållöshet.

Man måste tyvärr med beklagande dra slutsatsen att den nuvarande regeringen har kört ordentligt fast. Vittnesmålen om den förföljelse och de lidanden som dessa människor har fått utstå är så många och dokumentationen så omfattande att man måste konstatera att regeringens inställning framstår som den obotfärdiges förhinder.

De som det här gäller och som tvingas gå under jorden är inga talföra människor. De är offer för omständigheter som varken de själva eller de som förföljer dem är herrar över. De har flytt hit från en komplicerad situation som fokuserat sociala, politiska och religiösa motsättningar. Vi måste alla – också regeringen – lära oss att förföljelse kan ha många olika ansikten. Den ser inte alltid ut som i Chile eller i Sydafrika, men urmodellen eller symbolen – eller arketyper – för all förföljelse, som vi under den senaste veckan fått en hälsosam påminnelse om, gör att man trots olikheterna märker att det är samma lidandets drag som upprepas.

De som har kommit dessa människor nära inpå livet erfar en stark appell. För att bara nämna ett exempel: Sociala centralnämnden i Örebro har över alla partier väddat till regeringen att inte splittra en familj.

Jag anser att regeringen gör sig skyldig till en grov felbedömning på flera plan. Ett sådant här mycket debatterat ärende undgår inte att ha sitt normgivande inflytande. Frågan är om inte regeringen är i färd med att riva ned ett engagemang och en medmänsklig känsla som är omistlig och i stället ger det mest vulgära främlingshatet vatten på sin kvarn.

Jag vill fråga statsrådet: Finns det inte något initiativ som regeringen kan ta på det internationella planet för att vi tillsammans med andra länder skall kunna lösa den assyriska flyktingfrågan?

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! När det gäller det politiska flyktingskapet för den här gruppen har regeringen gjort samma bedömning som flyktingkommissarien i Genève, nämligen att assyrierna som grupp inte är att betrakta som flyktingar men att det kan förekomma enskilda fall där det finns skäl för politiskt flyktingskap. Vi anser alltså att varje ärende måste bedömas för sig, och vi har också låtit en hel del av assyrierna stanna av humanitära skäl.

Assyriernas situation i hemlandet är svår, men de rapporter som vi har tagit del av visar att det inte är enbart religiösa skäl till svårigheterna. Det är snarare ekonomiska och sociala skäl och konflikter mellan olika grupper. Alla människor i Turkiet lever i otrygghet – det är inte något speciellt för assyrierna. Ute i världen är det många, många människor som lever i stor

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om de assyriska
flyktingarnas situa-
tion, m. m.*

otrygghet. Vi skall försöka bedöma alla de fallen lika.

Vi har varit och är överens om att vi skall ha en reglerad invandring, och jag tror att även Ulla Tillander är överens med mig om detta. Det har varit ganska många människor hos mig och talat för olika grupper eller personer. Alla som jag frågar håller med om att vi skall ha en reglerad invandring – men bara inte, säger man, för den person, den familj eller den grupp som man själv engagerar sig för eller känner för. Den reglerade invandringen är ju ingenting som vi har bestämt oss för utan vidare; det finns ju en avsikt bakom den.

När det gäller internationella kontakter kan jag säga att vi samtalat med företrädare för Holland, som också har en invandring av assyrier.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Det är klart att man rimligen inte kan ta emot alla som söker sig hit. Men det tror jag inte heller någon menar. Självklart är de flesta införstådda med att avvisningar måste ske, och att det kan finnas sakliga skäl för dessa. Vad det gäller är konkreta problem här och nu, det rör människor som redan finns här. Vad jag gör är att ifrågasätta sakligheten i bedömningen.

Det måste vara brist på både inlevelse och insikt om man inte förstår att den politiska, religiösa och sociala högspeänningen i ett av världens kraftfält just nu kan slå ut i förföljelse av minoritetsgrupper. Får man inte utöva sin religion, tala sitt språk, odla sin kultur, värna om sina traditioner eller fostra sina barn utan i stället hotas och skadas fysiskt och psykiskt är det förföljelse. Det är ett faktum att andra länder i Europa erkänner assyrierna som flyktingar. Grips inte statsrådet av tvivel när det gäller den egna ståndpunkten? Människor upplever ju att assyriernas situation så starkt strider mot deras djupaste rättskänsla att de inte bara tycker till utan griper till handling när de står där inför dessa flyktingar och inte kan annat än hjälpa.

Vad jag vill med min fråga är att lösa ett trefaldigt dilemma – det dilemma som dessa flyktingar hamnat i, det dilemma som deras hjälpare fullt medvetet satt sig i och inte minst det dilemma som regeringen hamnat i. Min tro är att det inom den nuvarande lagens ram går att lösa dessa problem – man kan åberopa framstående folkhjälpsexperter.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Andra länder accepterar assyrierna som flyktingar i enskilda fall. Det viktiga för oss när det gäller den reglerade invandringen är att de människor som kommer till oss från andra länder skall få inte bara ett jobb utan en bostad och den service som vi andra får. De skall lära sig både hemspråk och svenska. Vi avser med den reglerade invandringen att de arbeten som finns här i Sverige skall räcka till både för invandrarna och för svenskarna.

Vi måste komma till rätta med de konkreta problemen, säger Ulla Tillander. Ja, vi måste komma till rätta med den illegala invandring som nu pågår, den organiserade illegala invandringen där människorna kommer med falska pass och på alla sätt försöker ta sig in i landet därför att de bestämt sig

för att komma till Sverige, för i Sverige är det bra. Men vi vill att de som kommer hit också skall få det bra.

Regeringen splittrar familjer. Det är inte regeringen som splittrar familjerna i de fall Ulla Tillander tog upp. Där var det faktiskt de som gömde undan en del av familjen som splittrade den. Vi försöker bedöma de här fallen individuellt, mot bakgrund av humanitära skäl. Vi inser att människorna har det väldigt svårt, och vi försöker göra en rättvis bedömning.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag är också medveten om de problem som statsrådet tog upp. Det är därför jag ställt min fråga om ett ingripande på det internationella planet. Jag är medveten om att den här regeringen rimligen inte kan hinna lösa hela det assyriska flyktingproblemet. Ett internationellt initiativ vore däremot inte ur vägen utan skulle åtminstone visa den goda viljan. Vad det dessutom gäller är ett antal människor som befinner sig här nu. Om regeringen omvärderade sin inställning skulle det få många positiva verkningar. Man kan inte gå under jorden i vårt land utan att många människor tar på sig stort obehag och stora risker. Det visar egentligen vilken fond av engagemang som finns och som regeringen håller på att spolia. Jag tror att kyrkorna säkert skulle ställa upp med sina resurser av medmänsklighet. En politik som splittrar familjer och förvisar människor till ett erkänt ovisst öde, till ett land som inte ens undertecknat konventionen om de mänskliga rättigheterna, påverkar den negativa inställningen till invandrare i vårt land. Det mest vulgära främlingshatet kan lätt få vatten på sin kvarn. Regeringen bör tänka på sitt ansvar att bygga upp och inte riva ner.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Jag kan inte se hur internationella kontakter skall kunna hjälpa de människor som nu gömmer sig här. Det skulle betyda att de flyttade och åkte i väg från Sverige.

Jag håller med Ulla Tillander om att det finns en stor risk med den situation som vi upplever just nu – att det blir ett främlingshat och att det blir grupper som står emot varandra. Man frågar sig varför en grupp skall ha fördelar framför en annan. Jag vill verkligen arbeta för att det inte uppstår sådana motsättningar mellan olika grupper. Vi har en tradition att vi skall stödja människor som kommer till vårt land. Det tycker jag att vi skall fortsätta med, och det vill regeringen arbeta för.

ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Vi kan inte ensamma lösa hela det assyriska flyktingproblemet. Där måste vi ta initiativ på det internationella planet.

Men den andra delen av frågan gäller det konkreta problemet för de flyktingar som finns här i Sverige nu. Vad det gäller är alltså att lösa det konkreta problemet här och nu för de människor som befinner sig här – inte bara att lösa frågan på det internationella planet. Vad jag gör är att jag ifrågasätter sakligheten i bedömningen av de fall som lett till utvisning.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om de assyriska
flyktingarnas situa-
tion, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om bedömningen
av ansökan om
uppehållstillstånd*

Statsrådet EVA WINTHER erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Inga Lantz* (vpk) den 1 mars anmälda fråga, 1978/79:387, dels *Oskar Lindkvists* (s) den 6 mars anmälda fråga, 1978/79:399, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av att turkiske medborgaren Ismet Kesen har meddelats förpassningsbeslut har Inga Lantz frågat mig vilken betydelse regeringen tillmäter humanitära skäl och sociala och kulturella förhållanden i hemlandet vid bedömning av ansökningar om uppehållstillstånd.

Vidare har Oskar Lindkvist frågat mig om jag vill utveckla de skäl som varit bestämmande för regeringens handläggning av ärendet Ismet Kesen.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

På grund av gällande sekretessbestämmelser är jag förhindrad att redogöra för omständigheter som rör enskildas personliga förhållanden i förpassningsärenden. Jag är därför hänvisad till att besvara frågorna generellt med utgångspunkt i principerna för den reglerade invandringen.

Enligt huvudprincipen för den reglerade invandringen bör alla utläningar utom nordbor ha tillståndsfrågan ordnad före inresan i Sverige. Från denna princip finns vissa undantag. Tillstånd kan sålunda beviljas efter inresan, om sökanden är flykting eller om han har rest hit för att förena sig med familjemedlem. Även starka humanitära skäl kan i det enskilda fallet utgöra grund för tillstånd efter inresan. Allmänna sociala eller kulturella förhållanden i utlänningsens hemland, fattigdom eller bristande utbildningsmöjligheter utgör inte tillräckligt starka humanitära skäl. I det enskilda fallet måste det därför finnas individuella skäl utöver de allmänna förhållandena i hemlandet. Det förhållandet att sökanden innan tillståndsfrågan har avgjorts har påbörjat skolgång i Sverige är inte tillräckligt för uppehållstillstånd.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

Jag har frågat Eva Winther vilken betydelse regeringen tillmäter humanitära och sociala skäl och kulturella förhållanden i hemlandet när man bedömer ansökningar om uppehållstillstånd. Frågan är föranledd av vad som hänt och händer med den 17-årige kurden Ismet Kesen.

Av svaret kan jag utläsa att regeringen inte är beredd att ta humanitära hänsyn till den här 17-årige pojken situation. Man kommer att fullfölja det beslut om förpassning som man redan har fattat. Jag tycker att det är mycket beklagligt.

För det första finns det särskilda, starka, humanitära skäl för att Ismet Kesen skall få stanna. För det andra har förhållandena ändrats sedan man fattade det här beslutet: En person vill adoptera Ismet Kesen. Adoptionen har muntligen godkänts av pojken moder; fadern ligger enligt uppgift svårt sjuk sedan en längre tid. Dessutom har pojken nu en ganska stark anknytning till Sverige, dels genom den förestående adoptionen, dels genom elever och lärare i Huddinge gymnasium.

Omständigheterna har med andra ord förändrats så att det bör vara möjligt

för regeringen att antingen ompröva eller upphäva förpassningsbeslutet eller åtminstone stoppa verkställigheten av beslutet till dess att adoptionen är klar.

Jag är mycket besviken över att man inte har tillmätt de skäl som har anförts i det här speciella fallet så stor betydelse att man låter Ismet Kesen stanna i Sverige. Jag ifrågasätter starkt regeringens och Eva Winthers beslut.

OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Winther för svaret.

Även om den reglerade invandringspolitiken ligger fast får vi som politiker finna oss i att vissa ärenden inte riktigt passar in i den mallen. När min fråga ställdes hade regeringen vid två skilda tillfällen sagt nej till Ismet Kesens begäran att få stanna i Sverige.

Med den uppmärksamhet fallet har väckt fann jag skäl att begära en redovisning inför riksdagen. Den har vi nu fått, och det blev en repetition av gällande regler för invandringspolitiken.

Det ligger någonting positivt i att landets regering ägnar svårbedömda ärenden, likt Ismet Kesens, så stor uppmärksamhet. I min fråga ligger heller ingen kritik. Jag vet av erfarenhet från andra invandrarärenden att det är svåra avgöranden som skall träffas i det enskilda fallet. I strikt protokollär mening har jag uppfattningen att ärendet Ismet Kesen har handlagts korrekt. Beslutet fyller såvitt jag kan förstå alla formella krav. Ingen kan på dessa grunder hävda att regeringen förfar eller förfarit felaktigt.

Svårighetsgraden gör dessvärre risken för misstag stor vid bedömningen av enskilda ärenden. I lagens strikta mening tunna sakskaäl kan vid det slutliga avgörandet mer än väl vägas upp av andra tungt vägande skäl. Det ger regeringen och i synnerhet det ansvariga statsrådet en unik ställning.

Att uppnå millimeterrättvisa i dessa frågor är inte möjligt. Det finns ingen exakthet, ingen mätare på om man träffar absolut rätt i det enskilda svårbedömda ärendet. Det beror på vilken grad av medmänsklighet man väger in bland skälen eller vilken tyngd humaniteten får. Regeringens beslut i frågan, om uppehållstillstånd skall medges, skall bygga på en helhetsbedömning av det enskilda fallet.

Ismet Kesen är en ung pojke i ett främmande land. Jag känner ganska väl till den information om sin person som Ismet Kesen lämnade vid sin första kontakt med de svenska myndigheterna.

Det är inte lätt att bara ha tillgång till oerfarna rådgivare. Jag har talat med människor som på senare tid har träffat Ismet Kesen. De förmedlar bilden av en pojke, som snabbt har aklimatiserat sig i vårt land. Han är omtyckt bland lärare och elever i sin skola, vilka har gjort engagerade insatser för sin populära unge kamrat. Jag förstår självfallet inte de former som de har valt, men jag förstår deras känslomässiga motiv.

Visst, statsrådet Winther, har vi plats för Ismet Kesen i Sverige. I motsats till Inga Lantz uppfattar jag inte svaret så, att regeringen vidhåller sin tidigare

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om bedömningen
av ansökan om
uppehållstillstånd*

ståndpunkt. Jag envisas med att utläsa att regeringen är beredd att ompröva detta ärende.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Inga Lantz menar att förhållandena i ärendet har ändrats så pass att det skulle föranleda ett ändrat beslut. Orsaken skulle vara frågan om adoption. Enligt rådande praxis kan vi inte godta enbart ett påstående eller en önskan om adoption. Adoptionsförfarandet måste ha inletts genom en regelrätt ansökan hos tingsrätten. Beslut i adoptionsärendet bör också vara nära förestående, eftersom behandlingen av ett sådant ärende ofta tar väldigt lång tid – ibland upp till ett år. Det vore orimligt att under så lång tid avvakta beslut i ett förpassningsärende.

Förhållandena har också ändrats på grund av det personliga engagemang som finns. Det är väldigt positivt med detta personliga engagemang. Jag skulle verkligen önska att jag på något sätt kunde tillmötesgå det. Men hur går det för alla dem som inte har något personligt engagemang att stödja sig på? Dem förpassar vi i enlighet med den praxis och de regler vi har, medan vi alltså skulle göra undantag för de människor som lyckats uppväcka ett personligt engagemang eller massmedias uppmärksamhet.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Eftersom Oskar Lindkvist tolkar detta svar mer positivt, vill jag ställa en direkt fråga till statsrådet Winther: Är regeringen beredd att ompröva denna förpassning?

För det första finns det väldigt starka humanitära skäl härför. Om denne pojke förvisas, kommer han kanske inte att utsättas för politisk förföljelse i sitt hemland, men han kommer att utsättas för förföljelse i alla fall av ekonomiska och sociala skäl. Hans situation är så dålig, och den familj som han återvänder till har förklarat att den inte önskar honom tillbaka, eftersom resurser saknas. Han återvänder alltså till en helt utblottad situation. Det finns starka humanitära skäl för att låta denne pojke stanna.

För det andra har frågan om adoption kommit till sedan ärendet behandlades av regeringen. Hur långt adoptionen har avancerat vet jag inte, men den är muntligt godkänd av modern vid telefonsamtal, som har spelats in på band. Om regeringen inte vill ompröva förpassningsbeslutet, bör den åtminstone vänta med verkställigheten till dess frågan om adoption är klar. Efter vad jag har förstått är adoptionen mycket seriöst menad. Jag vädjar till regeringen att åtminstone välja det andra alternativet.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Vi är f. n. inte beredda att ompröva beslutet. Men nya skäl kan givetvis medge en omprövning.

Inga Lantz menar att denne pojke har det svårt och kommer att drabbas av ekonomisk och social förföljelse. Jag är medveten om detta, men oändligt många människor befinner sig i just den situationen i sitt hemland.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Låt mig bara ställa ytterligare en fråga: Är inte adoptionen ett nytt skäl som har kommit fram under den senaste veckan? Vad skall det annars vara för nya skäl? Det skulle vara intressant att veta.

Statsrådet EVA WINTHER:

Herr talman! Handläggningen av adoptionsärendet måste gå vidare innan vi kan ta upp det som ett nytt skäl.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om återtagande
av inbjudan till
Kinas vice premiärminister att
besöka Sverige*

§ 8 Om återtagande av inbjudan till Kinas vice premiärminister att besöka Sverige

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Rolf Hagels* (apk) den 1 mars anmälda fråga, 1978/79:389, och anförde:

Herr talman! Rolf Hagel har frågat mig om det inte är befogat att regeringen mot bakgrund av Kinas intervention i Vietnam återtar sin inbjudan till Kinas vice premiärminister Geng Biao att besöka Sverige.

Svaret på Rolf Hagels fråga är nej.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Av gårdagens debatt att döma är det inte särskilt lätt att få ett svar från utrikesministern, och när man får ett svar så kan det verkligen inte beskyllas för att vara mångordigt och inte särskilt argumenterande heller. Jag skall försöka att kort ge bakgrunden till frågan, om den möjligtvis är obekant.

Det pågår ett krig i Vietnam, startat av Kina. Det kriget är en uppföljning av en rad händelser som ett aggressivt Kina har skapat under de senaste åren. Det började med gränsöverfall på Indien, 1962 och på Sovjetunionen 1969, och därefter följde ungefär tre års gränsprovokationer mot Vietnam innan det direkta angreppet gjordes mot detta land. Mycket talar i dag för att Kina laddar upp för ett nytt krig mot Laos.

I den situationen är svaret i högsta grad underligt. Vi kommunister har ingenting emot att det sker statsbesök i olika länder. Kontakter mellan länder skall byggas och byggas ut för att skapa bättre relationer mellan folken och befästa fred och avspänning. Samtal mellan statsmän kan vara viktiga när det gäller att förhindra krig. Men man måste självklart se sådana besök i deras sammanhang. Tidpunkten måste väljas mycket noga. Det måste också vara angeläget att uppmärksamma vilka handlingar de eventuella gästerna för stunden ägnar sig åt.

Det torde råda relativt stor enighet i den här församlingen om att ett besök av Chiles Pinochet skulle vara mycket olämpligt. Jag tror att det råder ungefär lika stor enighet om att ett besök av Nazitysklands koryféeer under deras terrorvälde hade varit olämpligt. Samma sak gäller i dag vice premiärminis-

tern Geng Biaos besök i vårt land. Självklart kommer ett sådant besök att utnyttjas såväl i Kina som i andra länder, och Sveriges mottagande av honom kan uppfattas som ett tyst stöd för den politik som Kina f. n. bedriver.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om det framtida flygvapensystemet

Försvarsministern LARS DE GEER erhöll ordet för att besvara Åke Polstams (c) den 2 mars anmälda fråga, 1978/79:398, och anförde:

Herr talman! Åke Polstam har frågat mig vilka utländska flygplan som är intressanta att köpa till det svenska försvaret och hur i så fall underhållet och den tekniska översynen av dessa flygplan skall ordnas i Sverige. Åke Polstam har vidare frågat vilka merkostnader som kan beräknas uppkomma då underhåll och översyn samtidigt måste ske på Viggenflygplanen.

Jag vill först påminna om att i den nyligen framlagda propositionen (1978/79:138) i flygplansfrågan har regeringen anförts att innan ställning kan tas till frågan om utveckling och anskaffning av nya flygplan måste överbefälhavarens planering för perioden 1980/81–1984/85 föreligga. Därvid är det nödvändigt att inrikta anskaffningen så att den ryms inom det ekonomiska utrymme som överbefälhavaren har redovisat för anskaffning av attack- och skolflygplan inom ramen för 1977 års försvarsbeslut. Planeringen kommer också att påverkas av kostnaderna för det antal Jaktviggen som återstår att beställa. Hittills har planerats för en anskaffning av åtta jaktdivisioner och sex attackdivisioner. Jag anser att alternativ med varierande antal jakt- och attackdivisioner kan behöva övervägas för att minska kostnaderna. Även alternativ med beväpnade skolflygplan skall studeras.

Som framgår av propositionen är en fortsatt egenutveckling av stridsflygplan inte möjlig på nuvarande nivå. Men jag vill understryka att svensk industri trots detta har en viktig roll att spela vid framtida anskaffning av flygplanssystem till försvaret. Detta måste enligt min mening vara en utgångspunkt för det fortsatta arbetet. En anskaffning av flygplan som utgår från utländska alternativ är inte aktuell förrän i mitten av 1980-talet. Det finns därför i dag varken anledning eller möjlighet att uttala sig om en eventuell framtida anskaffning av utländska flygplan.

Frågorna om underhåll och översyn går av samma skäl inte att i detalj behandla nu. Jag har i den nu framlagda propositionen om flygplansanskaffningen förutskickat en utredning om samordning av resurserna inom industrin, förvaltningen och de militära verkstäderna. Denna utredning måste självfallet behandla inte bara frågan om utveckling och produktion utan också frågan om en samordning av underhållsresurserna. Det går självfallet inte att föregripa detta utredningsarbete. Jag vill emellertid som min uppfattning framhålla att det underhåll som är nödvändigt för att flygplanen skall kunna användas på avsett sätt i vår krigsorganisation bör genomföras inom landet.

ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Ett beslut om ett nytt flygplan är ett försvarspolitiskt beslut, men det är också ett sysselsättningspolitiskt beslut. Detta diskuterade jag dock med industriministern redan i förrgår.

Även regeringen anser att vi måste ha flygplan för det svenska försvaret. Vi skulle dock inte ha ekonomiska möjligheter att utveckla det här i landet. Det är ju tråkigt att vi inte skulle kunna göra det, när vi kunnat det under de senaste 40 åren. Detta måste innebära att vi köper planen i utlandet. Jag har då ställt frågan för att få veta vilket underlag regeringen har för sitt ställningstagande. Av svaret blir man frågande.

Vilka undersökningar har man gjort när det gäller att skaffa plan utifrån? Man måste väl ändå ha tittat på detta? Vilka lämpliga plan finns att köpa? Vilka länder kan vi köpa ifrån? Vilka regler gäller från dessa länders sida? Kan ett köp från någon stormakt påverka trovärdigheten hos vår neutralitet? Vad innebär den standardisering av försvarsmateriel som pågår inom NATO – påverkar den andra vapenköp för försvaret? Hur inordnas utländska plan i vårt bassystem, vårt stridsledningssystem? Skall eventuella utländska flygplansförsäljare upprätta underhållsverkstäder i Sverige, eller skall staten ta över detta?

I vår tidning Östgöta Correspondenten kunde man i går läsa att försvarsministern sagt att vi inom centern slår in öppna dörrar. Det gäller vårt beslut att satsa på planet 18:25, ett sätt att satsa på att bygga ett billigt krigsflygplan. Då ber jag försvarsministern komma ihåg att centerns beslut har fattats efter den presskommuniké som regeringen skickade ut den 23 februari och som innebar skrotning på sikt av den svenska flygplansindustrin. Inte heller har någon kontakt tagits med centerpartiet, och det vill jag beklaga. Annars kanske vi hade kunnat klara upp det här tillsammans. Men regeringen kanske har fått en återförsäkring hos socialdemokraterna att få igenom det lagda förslaget. Går det också ut på att det nya planet skall vara utländskt? Skall ÖB i sin nästa programplan föreslå ett svenskt eller ett utländskt plan?

Det är ytterligare frågor som jag undrar om försvarsministern kan svara på nu.

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! Regeringens i proposition redovisade beslut i flygplansfrågan var, som torde vara uppenbart för alla, utomordentligt tungt att fatta ur många synvinklar. Något positivt med beslutet var i alla fall att ett eventuellt köp av ritningar och konstruktioner till en grundplattform för ett nytt flygplan, som vi sedan i Sverige kan utveckla och anpassa till svenska förhållanden, inte innebär att ett avgörande behöver träffas nu utan kan få anstå ytterligare några år. Under en sådan tidrymd kan nu okända, modernare alternativ bli aktuella, vilket är en klar fördel med beslutet. Handlingsfriheten bibehålls och modernare materiel kan anskaffas just genom att beslutstid-

punkten har senarelagts.

I övrigt vill jag protestera mot herr Polstams beskrivning av propositionen som syftande till en skrotning av flygindustrin. Vi har framfört flera konkreta förslag på den civila sidan, och vi är ingalunda främmande för att utveckla ett skolflygplan med viss attackkapacitet. Och det alternativet, som finns föreslaget i propositionen, ligger ju rätt nära det alternativ som herr Polstams eget parti nyligen lagt fram.

ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för den positiva syn han nu gav uttryck åt, och jag är glad för att möjligheten finns att vi ändå skall kunna komma fram till det här beväpnade skolflygplanet. Jag hoppas att övervägandena under den tidsfrist som finns verkligen skall läggas till grund för detta.

Jag skulle också, när jag ändå har ordet, vilja säga att vi har säkerligen stora möjligheter att vara konkurrenskraftiga i det här landet när det gäller ett nytt sådant flygplan. I FLIK-utredningen framkom ju att 65 % av lönekostnaderna för denna flygindustri går tillbaka till vårt svenska samhälle i form av skatter och avgifter. Vi klarar de sysselsättningspolitiska kostnaderna, vi får inget utlandsberoende om vi tillverkar planet här i Sverige, vi bevarar vår egen sysselsättning i landet och vi behöver inte ta ansvar för några andra länders sysselsättning.

Detta tycker jag är ganska väsentligt, även om ett sådant här plan i initialskedet skulle te sig dyrare, alltså vid beställningen. När man så småningom skall få planet levererat är det mycket möjligt att det visar sig vara betydligt billigare. Vi behöver bara se på vad det amerikanska F 16-planet, som NATO beställt, egentligen kommer att kosta och sätta dessa kostnader i förhållande till kostnaderna vid beställningen.

Jag hoppas verkligen att vi skall kunna bli överens när det gäller att få ett utvecklat svenskt flygplan och att vi inte behöver skrota den svenska flygindustrin.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1978/79:91 till utrikesutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades
Förslag
1978/79:19 till finansutskottet

§ 12 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1978/79:2204–2206 till civilutskottet
1978/79:2207 till lagutskottet

§ 14 Åtgärder för arbetshandikappade, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:20 med anledning av dels propositionen 1978/79:73 om åtgärder för arbetshandikappade, dels propositionen 1978/79:100 bilaga 15 såvitt avser anslag till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, m. m. jämte motioner.

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

I propositionen 1978/79:73 hade regeringen – efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – föreslagit att riksdagen skulle dels anta inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:12) om anställningsskydd,
2. lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning, dels
3. godkänna de av föredraganden förordade allmänna riktlinjerna angående åtgärder för arbetshandikappade inom arbetsmarknadspolitiken,
4. godkänna de av föredraganden förordade grunderna för ekonomiskt stöd till arbetshjälpmedel m. m. för personer med arbetshandikapp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979,
5. godkänna de av föredraganden förordade förändringarna beträffande bidrag vid utbildning m. m. i företag av äldre och handikappade, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979,
6. under förbehåll av att uppgörelse kunde träffas mellan statens förhandlingsnämnd och berörda huvudmän och en grund för reformen därigenom skapas godkänna de av föredraganden förordade grunderna för inrättande av arbetsmarknadsinstitut inom arbetsmarknadsverket,
7. godkänna de av föredraganden förordade grunderna för inrättande av ett institut för metodutveckling och forskning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen,
8. godkänna den av föredraganden förordade omvandlingen av arkivarbete, musikerhjälp och halvskyddad sysselsättning till anställning med lönebidrag, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1980,
9. godkänna de av föredraganden förordade särskilda insatserna för ungdomar med arbetshandikapp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979,
10. godkänna de av föredraganden förordade förslagen rörande näringshjälp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”På grundval av förslag från sysselsättningsutredningen (A 1974:02) och nya utredningen (A 1978:04) om yrkesinriktad rehabilitering m. m. läggs förslag fram om en reformering av de arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna för arbetshandikappade samt om en förändrad organisation för yrkesinriktad rehabilitering och vissa former av skyddat arbete.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

Svenskt näringsliv har under de senaste decennierna genomgått en snabb strukturrationalisering, vilket rest ökade krav på människorna till anpassning i arbetslivet. Förändringarna har på olika sätt skapat svårigheter för människor med fysiska, psykiska, sociala och intellektuella arbetshandikapp. Samtidigt har målsättningen för samhällets sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik förskjutits från att gälla ett förverkligande av full sysselsättning till att avse rätten till arbete åt alla. Mot denna bakgrund har en rad olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder byggts ut för att stödja personer med arbetshandikapp. Åtgärderna har i allt högre grad inriktats mot att även de svaga grupperna skall kunna erhålla och behålla anställning vid arbetsplatser på den reguljära arbetsmarknaden. Trots de omfattande arbetsmarknadspolitiska insatserna kommer många arbetshandikappade ändå inom överskådlig framtid att av olika skäl vara utestängda från den reguljära arbetsmarknaden. På grundval av regeringens proposition 1977/78:30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. har riksdagen beslutat (AU 1977/78:16, rskr 1977/78:74) att verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete skall föras samman i regionala stiftelser för skyddat arbete som bildas gemensamt av staten och landstingen inom varje län. Staten skall ensam svara för kostnaderna för verksamheten. För den yrkesinriktade rehabiliteringen beslöts samtidigt om en samordning av verksamheten under statligt huvudmannaskap och kostnadsansvar. Hur en samordnad organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen i princip skulle byggas upp och administreras skulle dock prövas först sedan sysselsättningsutredningen framlagt sina förslag.

I denna proposition föreslås resursförstärkningar såväl beträffande personal som de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen för arbetshandikappade. Förslag läggs fram om en enhetlig organisation för yrkesinriktad rehabilitering – arbetsmarknadsinstitut – som skall svara för den verksamhet som i dag bedrivs vid arbetspsykologiska institut, kommunala institut för arbetsprövning och arbetsträning samt den likartade verksamheten vid arbetsmarknadsutbildningen. Ett nytt institut för metodutveckling och forskning föreslås. Vidare läggs förslag fram om förbättringar av de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen för handikappade och svårplacerad arbetskraft. Bl. a. föreslås vissa förbättringar ifråga om näringshjälp till eget företag. De nuvarande sysselsättningsformerna arkivarbete och halvskyddad sysselsättning föreslås bli sammanförda till en enhetlig verksamhetsform kallad anställning med lönebidrag. Den nya organisationen för yrkesinriktad rehabilitering beräknas kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 1980 och sysselsättningsformen anställning med lönebidrag fr. o. m. den 1 juli 1980. Frågan om medel för här föreslagna reformer kommer att tas upp i 1979 års budgetproposition.”

I propositionen 1978/79:100 bil. 15 hade regeringen – efter föredragning av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén – under punkterna C 5. (s. 117–131) och C 8. (s. 135–142) föreslagit att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1979/80,

2. till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 1 438 950 000 kr.,

3. till Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1979/80 anvisa ett anslag av 214 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:290 av Sten Svensson m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att avslå propositionen 1978/79:73 i den del som avsåg inordnandet av den arbetspsykologiska verksamheten i den föreslagna organisationen med arbetsmarknadsinstitut,

2. att uttala att fristående konsulter – där så var möjligt – även fortsättningsvis borde kunna anlitas som alternativ till en utbyggd statlig verksamhet,

1978/79:667 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av politiken för arbete åt handikappade,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om planering av åtgärder för handikappade,

3. hos regeringen begära att gällande främjandelagstiftning skulle kompletteras med föreskrifter rörande arbetsgivares ansvar för sysselsättning av handikappade,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda utredningsresurser vid länsarbetsnämnderna för uppföljning av arbetsgivares personalpolitik,

5. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om försöksverksamhet med särskilda insatser för effektiviserad tillämpning av främjandelagen,

6. besluta att medel beräknades för försöksverksamhet med uppsökande verksamhet till förmån för unga förtidspensionerades rehabilitering och sysselsättning i enlighet med vad som förordats i motionen,

9. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning och förslag rörande motorfordon för handikappade,

1978/79:672 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen med avståndstagande från regeringens förslag vad gällde målsättning och inskränkningar i rehabiliteringsverksamheten uttalade sig för allas rätt till arbete oberoende av handikapp,

2. att riksdagen som sin mening uttalade att vid företagsnedläggelser och driftinskränkningar där de anställda saknade alternativa möjligheter till arbete på orten, borde företaget övergå i de anställdas ägo och fortsatt produktion säkras genom statliga stödåtgärder,

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

3. att riksdagen som sin mening uttalade att begreppet arbetshandikappad borde utmönstras ur arbetsmarknadspolitiken och försöksverksamhet med individuella stödåtgärder utan handikappregistrering igångsättas under kontroll av de fackliga organisationerna i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen som sin mening uttalade att de fackliga representanterna borde ges mer tid för anpassningsverksamheten för att kunna påverka rekryteringen och behovet av anpassningsåtgärder för redan anställda,

5. att riksdagen som sin mening uttalade att främjandelagen borde ändras på sådant sätt att den mer fick karaktär av kvotlagstiftning och därvid borde tillämpas i samråd med de lokala fackliga organisationerna,

6. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beslutade att stöd till arbetsbiträde skulle utgå i förhållande till hur stort behovet av arbetsbiträde var och i vissa fall kunna helt ersätta kostnaden för heltidsanställt arbetsbiträde,

7. att riksdagen med ändring i regeringens förslag beslutade att psykologmedverkan i arbetsförberedande åtgärder begränsades till arbetsmarknadsinstitutens verksamhet och ej borde förekomma inom arbetsförmedlingarna,

8. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beslutade att arbetsmarknadsinstitutet skulle inordnas under huvudmannaskap av skolöverstyrelsen och deras verksamhet integreras med arbetsmarknadsutbildningen,

9. att riksdagen med ändring i regeringens förslag beslutade att de s. k. OT-kurserna (Omställning och träning) fortsättningsvis skulle bedrivas inom ramen för arbetsmarknadsinstitutet med oförändrad omfattning och efter nu gällande av skolöverstyrelsen formulerad målsättning,

10. att riksdagen som sin mening uttalade att den av sysselsättningsutredningen föreslagna utvidgningen av Södertäljeförsöket borde komma till stånd och hemställde hos regeringen om förslag härom,

11. att riksdagen hemställde hos regeringen om initiativ för att i samråd med kommuner och landsting starta en bred arbetsrehabiliterande verksamhet inom vårdsektorn,

12. att riksdagen uttalade att metodutvecklingsarbetet i den centrala metodutvecklingsenheten inom arbetsmarknadsinstitutet (AMI) borde ha sin huvudinriktning på tung social och socialmedicinsk problematik,

13. att riksdagen hemställde hos regeringen om en plan för att trygga handikappades rätt till arbete, genom att skapa arbeten i produktion av varor och tjänster i statlig och kommunal regi i enlighet med vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen hemställde hos regeringen om att bilen skulle upptas på förteckningen över tekniska hjälpmedel för handikappade,

1978/79:801 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för att rätten till arbete även borde gälla de pensionärer som önskade arbeta,

1978/79:888 av Birger Nilsson m. fl. (s),

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

1978/79:1033 av Bengt Bengtsson m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:73 som sin mening uttalade att ett centralt metod- och forskningsinstitut på arbetsvårdsområdet borde lokaliseras till Göteborgsregionen,

1978/79:1040 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära att frågan om att ett samhällsekonomiskt utrymme för en höjning av bidragen till arbetsgivare som anställde arbetshandikappade skapades inom socialförsäkringssystemet,

2. att ersättning från riks försäkringsverket till företagshälsovård även skulle omfatta rehabiliterings- och förebyggande vård,

3. uttala att en fortsatt utbyggnad av företagshälsovården borde främjas i enlighet med vad som anförts i motionen, så att denna alltmer fick karaktären av arbetsmiljövård,

4. uttala att statliga arbetsgivare borde medverka till att äldre och personer med arbetshinder fick ökad sysselsättning,

1978/79:1043 av Gunnel Jonäng m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade när det gällde anställning med lönebidrag att 100-procentigt bidrag skulle utgå till allmännyttiga organisationer,

2. att riksdagen beslutade uttala att läns museerna borde hänföras till allmännyttiga organisationer,

1978/79:1049 av Olof Palmé m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 5) hemställt att riksdagen skulle besluta att försök med "fadder verksamhet" inleddes enligt riktlinjer som förordats i motionen,

1978/79:1053 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen med bifall till motionen och avslag på propositionen 1978/79:73 i tillämpliga delar beslutade anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen om anställningsskydd (1973:12) 1, 3, 5, 10, 13, 20 och 38 §§, innebärande dels att arbetstagare i beredskapsarbete eller verkstäder för skyddat arbete ej skulle vara undantagna från lagen om anställningsskydd, dels att reglerna om anställning för viss tid, underrättelseskyldighet vid uppsägning och avsked, avdrag för löneförmåner och skadestånd skulle ändras,

1978/79:1532 av Britta Bergström (fp), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet för fristående arbetspsykologiska institut att även i framtiden bedriva självständig verksamhet,

1978/79:1536 av Gösta Bohman m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

1978/79:1546 av Bertil Johansson m. fl. (c, m), vari yrkats att riksdagen skulle avslå regeringens proposition 1978/79:73 avseende inordnande av den arbetspsykologiska verksamheten i den nya organisationen med arbetsmarknadsinstitut,

1978/79:1565 av Sten Svensson m. fl. (m, c), vari yrkats att riksdagen beslutade, med ändring av propositionen 1978/79:73, att statsbidrag till anställningar med lönebidrag (f. n. arkivarbete) vid läns museerna skulle utgå med 100 % så länge som nuvarande personer kvarstod i tjänst,

1978/79:1566 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sig för och hos regeringen anhålla om kraftfulla insatser mot arbetslöshet och utslagning,

1978/79:2033 av Olle Eriksson m. fl. (c, s, m, vpk, apk), vari yrkats att riksdagen i anledning av propositionen 1978/79:73 beslutade att statsbidrag till anställning med lönebidrag vid läns museerna skulle utgå med oförändrat 100 %,

1978/79:2035 av Anton Fågelsbo (c),

1978/79:2042 av Kurt Hugosson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen skulle besluta att hos regeringen begära att det centrala institutet för metodutveckling och forskning lokaliserades till Göteborgsområdet,

1978/79:2044 av Margot Håkansson (fp),

1978/79:2051 av Inger Lindquist (m),

1978/79:2053 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. (c), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att försöksverksamheten med handledare/faddrar skulle få fortsätta intill utgången av budgetåret 1979/80,

2. att riksdagen beslutade att bidrag till företagsutbildning av äldre och arbetshandikappade skulle kunna förlängas från sex till tolv månader för dem som var gravt handikappade,

3. att riksdagen beslutade att lönebidrag för anställning av arbetshandikappad skulle kunna utgå efter omprövning även efter det fjärde året för kommuner, landstingskommuner, enskilda företag och organisationer samt statliga affärsdrivande verk,

4. att riksdagen beslutade att försöksverksamheten under fem år med 90 % statsbidrag som därefter successivt avtrappades skulle utvidgas att gälla förtidspensionerade upp till 35 års ålder varvid medelsramen för denna verksamhet för perioden borde vidgas från 10 till 20 milj. kr.,

5. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om anställning med lönebidrag på arbetsplatser där kollektivavtal saknades,

6. att riksdagen beslutade att allmännyttiga organisationer skulle få bidrag med 100 % vid anställning av arbetshandikappade med lönebidrag,

7. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd och service från arbetsförmedlingarna till de allmännyttiga organisationerna vid överförande av arkivarbetet till anställning med bidrag,

8. att riksdagen hos regeringen begärde utredning om möjligheterna att utvidga anställning med lönebidrag till att avse egna företagare,

9. att riksdagen beslutade att näringshjälpen skulle kunna utgå i form av lån med högst 75 000 kr. och i form av bidrag med högst 25 000 kr. inom en medelsram av 20 milj. kr. till budgetåret 1979/80,

10. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringshjälp till fortsatt drift inom jordbruksnäringen,

11. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om lägsta arbetsförmåga för anställda i skyddade verkstäder,

12. att riksdagen hos regeringen begärde att omsorgskommittén fick i uppdrag att utreda frågan om möjligheterna till sysselsättning för de arbetshandikappade som hade en så liten arbetsförmåga att de ej kunde beredas sysselsättning i skyddade verkstäder,

13. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om en organisationsöversyn av arbetsmarknadsverket,

14. att riksdagen till anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning anvisade ett med 10,5 milj. kr. förhöjt reservationsanslag om 1 449 450 000 kr. för finansiering av förslagen under punkterna 4 och 9, och

1978/79:2055 av Johan Olsson m. fl. (c, s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:667, yrkandet 1, godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade allmänna riktlinjerna angående åtgärder för arbetshandikappade inom arbetsmarknadspolitiken,

2. beträffande målsättningen allas rätt till arbete oberoende av handikapp att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 1,

3. beträffande överföring av nedläggningshotade företag i de anställdas ägo att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 2,

4. beträffande utmönstring av begreppet arbetshandikappad, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 3,

5. beträffande aktionsprogram mot utslagning och social utstötning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1566,

6. beträffande transferering av medel från socialförsäkringssystemet, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1040,

7. beträffande utredning om sysselsättningsförhållandena för pensionärer, m. m. att motionerna 1978/79:1536, yrkandet 1, och 1978/79:2051 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

8. beträffande pensionärens rätt till arbete att motionen 1978/79:801 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande åtgärdsplanering för arbetshandikappade att motionen 1978/79:667, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande föreskrifter om tillämpningen av främjandelagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:667, yrkandet 3,

11. beträffande särskilda personalresurser för uppföljning av företagens personalpolitik, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:667, yrkandena 4 och 5,

12. beträffande ändring av främjandelagen i riktning mot kvotlagstiftning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 5,

13. beträffande tid för fackliga representanters deltagande i anpassningsverksamheten att motionen 1978/79:672, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande storleken av bidraget till arbetsbiträde att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:672, yrkandet 6, skulle bifalla regeringens förslag,

15. beträffande försök med fadderverksamhet m. m. att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:667, yrkandet 6, 1978/79:1049, yrkandet 5, samt 1978/79:2053, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. beträffande översyn av bestämmelserna om bidrag och lån till handikappbilar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2044,

17. beträffande utredning om vidgade möjligheter för handikappade att få tillgång till egen bil att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:667, yrkandet 9,

18. beträffande bilen som tekniskt hjälpmedel för handikappade att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 14,

19. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade grunderna för ekonomiskt stöd till arbetshjälpmedel m. m. för personer med arbetshandikapp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

20. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade förändringarna beträffande bidrag vid utbildning m. m. i företag av äldre och handikappade, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, i den mån frågan inte hade behandlats i föregående punkter,

21. beträffande förhöjt bidrag till halvskyddad sysselsättning för vissa förtidspensionärer att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2053, yrkandet 4,

22. beträffande vidgning av det s. k. Södertäljeförsöket att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 10,

23. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade särskilda insatserna för ungdomar med arbetshandikapp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

24. beträffande huvudmannaskapet för arbetsmarknadsinstitutet, m. m. att riksdagen med bifall till regeringens förslag skulle avslå motionen

1978/79:672, yrkandena 7, 8, 9 och 11,

25. beträffande Östaskolans OT-kurs att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2035,

26. beträffande inordnande av arbetspsykologisk verksamhet i arbetsmarknadsinstitutet att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:290, 1978/79:1532 och 1978/79:1546 skulle bifalla regeringens förslag,

27. att riksdagen – under förbehåll av att uppgörelse kunde träffas mellan statens förhandlingsnämnd och berörda huvudmän och en grund för reformen därigenom skapades – godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade grunderna för inrättande av arbetsmarknadsinstitut inom arbetsmarknadsverket, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

28. beträffande rygginstitut i Jämtland att motionen 1978/79:888 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

29. beträffande huvudinriktningen av metodutvecklingsarbetet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 12,

30. beträffande lokaliseringen av det centrala institutet för metodutveckling och forskning att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:1033 och 1978/79:2042 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade grunderna för inrättande av ett institut för metodutveckling och forskning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

32. beträffande tillämpningen av lönebidrag i de fall kollektivavtal saknades att motionen 1978/79:2053, yrkandet 5, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

33. beträffande arbetsförmedlingsservice till allmännyttiga organisationer med arkivarbetare att motionen 1978/79:2053, yrkandet 7, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

34. beträffande utredning om lönebidrag till företagare att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2053, yrkandet 8,

35. beträffande fortsatt lönebidrag efter den fyraåriga stödperioden att motionen 1978/79:2053, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

36. beträffande lönebidrag om 100 % till allmännyttiga organisationer att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:1043, yrkandet 1, 1978/79:1565, 1978/79:2033 och 1978/79:2053, yrkandet 6,

37. beträffande uttalande om läns museerna som allmännyttiga organisationer att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1043, yrkandet 2,

38. att riksdagen godkände den i propositionen 1978/79:73 förordade omvandlingen av arkivarbete, musikerhjälp och halvskyddad sysselsättning till anställning med lönebidrag, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1980, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter,

39. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:1053 skulle anta det genom propositionen 1978/79:73 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:12) om anställningsskydd,

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

40. att riksdagen skulle anta det genom propositionen 1978/79:73 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,

41. beträffande plan för uppbyggnad av företag i statlig och kommunal regi att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:672, yrkandet 13,

42. beträffande förläggning av huvudkontoret för den regionala stiftelsen för skyddat arbete i Gävleborgs län till Söderhamn att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2055,

43. beträffande gräns för arbetsförmågan hos anställda i skyddat arbete att motionen 1978/79:2053, yrkandet 11, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

44. beträffande tilläggsdirektiv till omsorgskommittén att motionen 1978/79:2053, yrkandet 12, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

45. beträffande näringshjälpens stödbelopp m. m. att riksdagen med bifall till regeringens förslag skulle avslå motionen 1978/79:2053, yrkandena 9 och 10,

46. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:73 förordade förslagen rörande näringshjälp, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1979, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkt,

47. beträffande organisationsöversyn av AMS att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2053, yrkandet 13, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

48. att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under tiden den 1 juli–den 31 december 1979,

49. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:2053, yrkandet 14, till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 438 950 000 kr.,

50. att riksdagen till Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1979/80 anvisade ett anslag av 214 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande allmänna riktlinjer m. m. av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

beträffande de i propositionen 1978/79:73 förordade allmänna riktlinjerna angående åtgärder för arbetshandikappade inom arbetsmarknadspolitiken att riksdagen med avslag på regeringens förslag samt med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande transferering av medel från socialförsäkringssystemet, m. m. av Sten Svensson (m) och Sixten Pettersson (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. dels med bifall till motionen 1978/79:1040, yrkandet 2, besluta uttala att ersättning från riks försäkringsverket till företagshälsovård även borde omfatta rehabiliteringsåtgärder och förebyggande vård,

dels hemställa hos regeringen att förslag till åtgärder med detta syfte skyndsamt lades fram för riksdagen,

B. med bifall till motionen 1978/79:1040, yrkandena 1, 3 och 4, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande åtgärdsplanering, främjandelagens tillämpning m. m. av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 9–11 bort hemställa

9. beträffande åtgärdsplanering för arbetshandikappade att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

10. beträffande föreskrifter om tillämpningen av främjandelagen att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande särskilda personalresurser för uppföljning av företagens personalpolitik, m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandena 4 och 5, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande tid för fackliga representanters deltagande i anpassningsverksamheten av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa
att

A. riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om framläggande av förslag till ny lag om fackliga förtroendemän,

B. motionen 1978/79:672, yrkandet 4, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande utredning om vidgade möjligheter för handikappade att få tillgång till egen bil av Bengt Fagerlund, Ingemund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:667, yrkandet 9, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande förhöjt bidrag till halvskyddad sysselsättning för vissa förtidspensionärer av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2053, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

7. beträffande inordnande av arbetspsykologisk verksamhet i arbetsmarknadsinstitutet av Allan Gustafsson (c), Sten Svensson (m) och Sixten Pettersson (m) som ansett att utskottet under 26 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:290, 1978/79:1532 och 1978/79:1546 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

8. beträffande lönebidrag om 100 % till allmännyttiga organisationer av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:1043, yrkandet 1, och 1978/79:2053, yrkandet 6, samt med anledning av motionerna 1978/79:1565 och 1978/79:2033 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför, t,

9. beträffande lönebidrag om 100 % till allmännyttiga organisationer av Sten Svensson (m) och Sixten Pettersson (m) som ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen skulle

dels avslå motionerna 1978/79:1043, yrkandet 1, och 1978/79:2053, yrkandet 6,

dels med bifall till motionen 1978/79:1565 samt med anledning av motionen 1978/79:2033 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför om bidrag till läns museer,

10. beträffande näringshjälps stödbelopp m. m. av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 45 bort hemställa

att

A. riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2053, yrkandet 9, samt med avslag på regeringens förslag som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför om näringshjälps stödbelopp,

B. motionen 1978/79:2053, yrkandet 10, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande anslag till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 6 och 10 – av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 49 bort hemställa

att riksdagen med anledning av dels budgetpropositionens förslag, dels motionen 1978/79:2053, yrkandet 14, till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 447 450 000 kr.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande överföring av nedläggningshotade företag i de anställdas ägo av Bengt Fagerlund, Inge-mund Bengtsson, Birger Nilsson, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Frida Berglund (samtliga s).

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! De handikappade har haft stora svårigheter på arbetsmarknaden. Också under tider med hög efterfrågan på arbetskraft finns problemen kvar. Samtidigt har emellertid de arbetsmarknadspolitiska insatserna i stor utsträckning inriktats på dem som har den svagaste ställningen på arbetsmarknaden. Dessa åtgärder har byggts ut kraftigt under 1960- och 1970-talen. Inte minst under de senaste årens svaga efterfrågan på arbetskraft har en kraftig satsning på arbetsmarknadspolitiken medverkat till att arbetslösheten kunnat hållas kvar på en internationellt sett tämligen låg nivå. Undersökningar har emellertid visat att de regionala förhållandena och förhållanden för olika grupper är starkt varierande. Så finns det t. ex. ett starkt geografiskt samband mellan förtidspensioneringar och sysselsättningsläget. Om man blir förtidspensionär eller ej är inte bara en fråga om hälsotillståndet utan också om vilka möjligheter det finns att få arbete där man bor.

Under tioårsperioden 1966–1976 ökade antalet förtidspensioneringar och sjukbidrag med drygt 160 000 till nästan 300 000. Det är stora tal, och ändå är det relativt sett de lägsta i Norden. Talen kan dock enligt min mening tas som ett bra exempel på behovet av ytterligare insatser och på att dessa insatser måste göras på två olika fronter. Dels måste man söka förebygga att arbetslöshet uppstår, dels måste man på olika sätt försöka öka sysselsättningsmöjligheterna för dem som av en eller annan anledning står utanför arbetslivet. Av erfarenhet vet man att vid företagsnedläggelser eller andra driftförändringar har 10–15 % av de arbetstagare som friställts mycket stora svårigheter att utan kraftfulla åtgärder från samhällets sida komma tillbaka till arbetsmarknaden. Den arbetsrättsliga lagstiftning som under stor politisk enighet tillskapats under 1970-talet har medverkat till att förhindra utslagning och därmed arbetslöshet.

Det är helt klart att lagen om anställningsskydd, tillsammans med kraftfulla insatser inom arbetsmarknadspolitiken, har bidragit till att hålla nere antalet uppsägningar och permitteringar av bl. a. äldre och handikappade under den senaste konjunkturavmattningen. Ett flertal domar i arbetsdomstolen vittnar också om lagens betydelse som skydd för obefogade uppsägningar och avskedanden.

Av stor betydelse för att i ett vidare och längre perspektiv förebygga utslagning i arbetslivet är också den nya arbetsmiljölagen. När man planerar arbetsmiljön måste man i fortsättningen beakta att människor är olika och att arbetshandikapp är vanliga. Arbetsmiljön måste därför utformas så att inte stora grupper av arbetstagare utestängs.

I propositionen om åtgärder för arbetshandikappade tar vi främst sikte på att försöka öka sysselsättningsmöjligheterna för dem som står utanför arbetslivet.

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Den samordning av de olika resurserna för yrkesinriktad rehabilitering som föreslås i propositionen kommer enligt min mening att göra dessa resurser mer tillgängliga och lättare att anpassa till individernas skiftande behov. Särskilt betydelsefullt är att verksamheten i framtiden inriktas mera på den reguljära arbetsmarknaden. Det bör få till följd att allt fler handikappade får möjlighet till arbete ute på den öppna arbetsmarknaden. Personalen vid de arbetsmarknadsinstitut som föreslås i propositionen skall således kunna följa med den sökande ut på arbetsplatsen och där arbeta med anpassningsåtgärder, attitydfrågor och liknande.

Något förenklat skulle jag vilja påstå att det nya med arbetsmarknadssituationen är att människan och arbetsplatsen ses som en helhet. Det räcker inte med att ge yrkesinriktad rehabilitering åt de handikappade i institutionella former. En sådan rehabilitering må vara hur bra som helst. Klarar man inte anpassning till arbetsplats, arbetsuppgifter, arbetskamrater osv., när man till slut får sitt jobb, så ligger misslyckandet nära.

Det är också uppenbart att svaga människor har svårt att klara av att skickas mellan olika samhällsinstitutioner, som arbetsförmedling, arbetspsykologiska institut, arbetsprövning, arbetsträning, arbetsmarknadsutbildning osv. Det är mot den bakgrunden man skall se de organisatoriska förändringar som nu föreslås. Man skulle kanske kunna våga göra påståendet att arbetsmarknadsinstitutet är uttryck för en ny filosofi inom förmedlingsarbetet. "Man måste arbeta med både människan och hennes miljö." Inrättandet av arbetsmarknadsinstitut är således ett sätt att förbättra samhällets service till de arbetshandikappade.

Talet om socialisering i samband med arbetsmarknadsinstitutet är svår-förståeligt. Jag vill erinra om att förändringarna för den personal som i dag arbetar inom AMU och landstingens arbetsvårdsinstitut i många avseenden blir mer genomgripande än för personalen vid de psykotekniska instituten.

Utöver de allmänna insatserna för att åstadkomma en god arbetsmiljö och därmed förhindra handikapp och utslagning måste konkreta åtgärder vidtas för att anpassa arbetsplatsen till den enskilde handikappade. I propositionen föreslås därför mycket kraftiga förbättringar av de arbetsmarknadspolitiska stöd som finns för att förbättra och anpassa arbetsplatsen efter den handikappades behov och förutsättningar. Bidragen till arbetshjälpmedel åt svårt handikappade fördubblas. För särskilda anordningar på arbetsplatsen föreslås att stöd skall kunna utgå med upp till 50 000 kr. för varje arbetshandikappad.

De som ändå inte kan få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden måste tillförsäkras meningsfullt arbete på annat sätt.

I propositionen om åtgärder för arbetshandikappade föreslås en reformering av den halvskyddade sysselsättningen och arkivarbetet. De som i dag är anställda i arkivarbete kommer i den framtida anställningen med lönebidrag att få samma anställningstrygghet och samma arbetsvillkor som nu gäller för övriga arbetstagare. Nu har AMS och arbetsplatsen ett delat arbetsgivaransvar genom att AMS fastställer och betalar ut löner, medan man på

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

arbetsplatsen svarar för arbetsledning och tillsyn. I fortsättningen skall man på arbetsplatsen ha det odelade arbetsgivaransvaret för den som har anställning med lönebidrag, som den nya anställningsformen föreslås bli kallad.

Förslagen i propositionen om åtgärder för arbetshandikappade täcker således ett brett fält av åtgärder. Det gäller arbetsförberedande insatser för rehabilitering och vägledning inför arbets- och yrkesval, och det gäller, som jag nämnt, olika insatser för att anpassa arbetsmiljö och arbetsuppgifter samt åtgärder för dem som inte kan få arbete på reguljära villkor.

Tilläggas kan att riksdagen redan har beslutat om en ny organisation för skyddad sysselsättning, och den har nyligen förelagts förslag till finansiering m. m. av denna verksamhet.

Sysselsättningsutredningen behandlade främjandelagen relativt ingående. Man konstaterade att det f. n. inte finns någonting som tyder på att lagen skulle behöva ändras. I stället konstaterade man att det gällde att hitta former för att tillämpa den redan existerande lagen. Jag understryker i propositionen att lagen självfallet måste användas på ett mer kraftfullt och målmedvetet sätt, om vi skall kunna öka de handikappades möjligheter på arbetsmarknaden. Det är en angelägen uppgift för AMS att ta tag i problemen och försöka få fram praktiska regler och rutiner som gör det möjligt att använda lagen i förmedlingssyfte. Som jag nämnt i propositionen vet jag att man inom AMS är av samma uppfattning och att man arbetar med de här frågorna. Jag vet också att handikapporganisationerna följer detta arbete med stort intresse.

Även om det inte finns något som för dagen talar för att främjandelagen skulle behöva ändras, vill jag påpeka att den särskilda kommitté som nu ser över lagen om anställningsskydd också har möjlighet att se över främjandelagen. Det måste emellertid framhållas att främjandelagen bara är ett bland flera medel att hjälpa arbetshandikappade. Lagstiftningen måste således användas i kombination med arbetsmarknadspolitiska medel av typ arbetsbiträde, anpassning av arbetsplatser, anställning med lönebidrag, osv. Ett effektivt utnyttjande av resurserna kräver också att arbetsmarknadsverket får en god verksamhetsplanering.

Därigenom kan förmedlingskontorens erfarenheter och kunskaper om de lokala förhållandena och om bl. a. företagens rekryteringspolitik utnyttjas. Arbetsförmedlingen är också den instans som är bäst skickad att informera företagen om de arbetskraftsresurser som finns liksom om olika åtgärder som kan vidtas för att underlätta för de arbetssökande att klara jobben.

Distriktsarbetsnämnden bör i dessa sammanhang vara en viktig instans för samråd och för planering av åtgärder.

När det gäller personalresurser vill jag framhålla att AMS under 1970-talet har erhållit ca 1 800 nya tjänster. Detta innebär i genomsnitt ca 200 nya tjänster varje år. För nästa budgetår har regeringen föreslagit medel motsvarande 350 nya tjänster, vilket är väsentligt mera än den genomsnittliga personalökningen under 1970-talet och det högsta antalet tjänster arbetsmarknadsverket någonsin fått på ett år. Huvuddelen av ökningen förutsätts komma den egentliga platsförmedlingen till godo, i synnerhet för handikap-

pade och ungdomar.

Under innevarande budgetår har AMS anställt 600 aspiranter, som börjat sin tjänstgöring vid årsskiftet 1978-1979. Utbildningen är ettårig och sker till stor del ute på arbetsförmedlingarna.

Dessa personella förstärkningar innebär att utbyggnaden av arbetsförmedlingen kan ske i ökad takt.

De förslag som framläggs i handikapppropositionen innebär i sig inte någon helhetslösning på de handikappades problem på arbetsmarknaden. För att vi skall kunna få detta krävs en rad andra faktorer. En viktig förutsättning för att handikappade skall kunna få arbete är att vi också fortsättningsvis skall kunna skapa fler jobb totalt sett i samhället.

Efterfrågan på arbetskraft har åter börjat öka. De lediganmälda platserna är nu betydligt fler än de var för ett år sedan. De förstärkta insatserna för arbetshandikappade föreslås träda i kraft redan från den 1 juli 1979. Det bör innebära att de kan användas i det nu förbättrade efterfrågeläget, så att arbetshandikappade sökande kan få sin del av de nya arbeten som lediganmäls. Jag vill också peka på att systemet med allmän platsanmälan nu föreslås bli genomfört i hela landet. Det kommer att innebära att förmedlingarna får bättre kännedom om de lediga jobben och större möjligheter att slussa in bl. a. arbetshandikappade i arbetslivet. Som framhålls i propositionen är det viktigt att platsinformationen är så utformad att sökande med arbetshandikapp får för dem relevant information om arbetsmiljö och arbetsförutsättningar, så att förmedlingen, i de fall detta behövs, kan gå in med anpassningsåtgärder.

Men om vi skall komma ytterligare en bit närmare målet arbete åt alla krävs att alla goda krafter samverkar för detta. Arbetsgivarna måste ta sitt ansvar och i högre grad än f. n. anpassa sin rekryteringspolitik till de arbetssökandes förutsättningar. Man kan inte i längden ensidigt fråga efter välutbildad manlig arbetskraft med yrkeserfarenhet när flertalet arbetslösa är lågutbildade ungdomar, kvinnor och arbetshandikappade. Genom olika arbetsmarknadspolitiska insatser kan de sökande få bättre utbildning och bättre förutsättningar i övrigt att klara jobben. Men sedan måste arbetsplatserna själva svara för sin del genom att ge dem chansen att visa vad de kan.

De fackliga organisationerna har ställt upp helhjärtat bakom handikapporganisationernas krav på insatser för att ge arbete åt de arbetshandikappade. Genom det inflytande i företagets personalpolitik som rätten till medbestämmande ger de fackliga organisationerna kan dessa göra mycket för att öka de arbetshandikappades möjligheter att komma ut i arbetslivet. Facket gör redan i dag ett betydelsefullt arbete för att förebygga utslagning bland redan anställda. Jag konstaterar med tillfredsställelse att man också vill solidarisera sig med dem som står utanför arbetslivet.

När propositionen presenterades uttalade man på vissa håll en stark besvikelse. Handikapporganisationerna ansåg förslagen otillräckliga, och de fick stöd från LO och TCO. Man hade uppenbarligen väntat sig mycket mera – något som i ett slag radikalt förändrade de arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden.

Men i verkligheten finns det ju sällan sådana mirakelmediciner.

Propositionens kritiker menade att sysselsättningsutredningens intentioner inte hade kommit till uttryck i propositionen.

Jag vill för min del, herr talman, emellertid gärna deklarerat att sysselsättningsutredningen i vissa avseenden skilt sig från vanliga statliga utredningar. Detta gäller inte bara storleken på utredningsuppdraget utan också sättet att arbeta. Vanligtvis lämnar statliga utredningar i sina betänkanden relativt detaljrika förslag till hur olika frågor skall lösas. Regeringen kan sedan efter remissomgång skriva proposition på frågan. Sysselsättningsutredningen har däremot kommit med en rad förslag till åtgärder för arbetshandikappade men inte alltid närmare berört formerna för deras genomförande. Detta har medfört att ganska många frågor måste utredas vidare. Som exempel kan nämnas de viktiga frågorna om vilande pension, möjligheter till pensionsutfyllnad och ett ökat ansvarstagande från statliga arbetsgivare m. m.

I vissa andra frågor – som exempelvis gällt redan befintliga arbetsmarknadspolitiska stödformer – har utredningen arbetat mycket konkret och föreslagit uppräknningar i enlighet med önskemål som AMS tidigare fört fram i sina anslagsframställningar.

Det som är utredningens främsta förtjänst vad gäller förslagen om åtgärder för arbetshandikappade är att man redovisat de arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden på ett mycket åskådligt sätt och att man kraftfullt och energiskt hävdade de värderingar som måste gälla för samhällets strävanden att integrera de arbetshandikappade i arbetslivet.

För att komma vidare i dessa strävanden måste man, som jag ser det, arbeta tråget och envetet på alla fronter. Det är min bestämda uppfattning att de förslag som läggs fram i propositionen om åtgärder för arbetshandikappade är ett stort steg på vägen mot målet arbete åt alla, genom bredden på insatserna och genom de genomgripande reformer som föreslås för den yrkesinriktade rehabiliteringen och för det skyddade arbetet. Nu gäller det att föra ut dessa reformer och se till att de nya instrumenten kommer de arbetshandikappade till godo.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! När vi i dag skall behandla frågan om åtgärder för handikappade kommer plötsligt några rader av Nils Ferlin i mitt minne:

Du har tappat ditt ord och din papperslapp,
du barfotabarn i livet.
Så sitter du åter på handlarns trapp
och gråter så övergivet.

Vad var det för ord – var det långt eller kort,
var det väl eller illa skrivet?
Tänk efter nu – förrn vi föser dej bort,
du barfotabarn i livet.

Ja, det här samhället föser bort en hel del av barfotabarnen, och vi kan i dagens samhälle konstatera att utslagning och utestängning gör att det blir allt

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

svårare för arbetshandikappade att få eller behålla ett arbete. I dag är siffran lägre än någonsin sedan arbetsvårdsstatistiken infördes.

Vi har genom en snabb teknisk och strukturell omvandling av vårt näringsliv lagt grunden till den ekonomiska utveckling som gett oss höjd materiell standard och social välfärd. Men skall vi kunna gå vidare, måste vi angripa orsakerna till att vi mitt i detta samhälle upplever att vissa grupper får det allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. Jag är övertygad om att det allteftersom vi får ökade kunskaper om utslagningens och utestängningens mekanism kommer det att gå upp för allt fler människor att vi inte kan förverkliga målsättningen arbete åt alla, utan att angripa de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling, där de fria marknadskrafterna tillåts styra samhällsutvecklingen.

Det är mot bakgrund av dessa förhållanden man skall se de socialdemokratiska motionerna på olika delområden, t. ex. näringspolitiken, socialpolitiken, arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitiken m. fl. områden. Alla dessa motioner avser att stärka de svagast ställda gruppernas ställning i vårt samhälle, dvs. de som Nils Ferlin kallar barfotabarn och som vi föser bort från arbetsgemenskapen eller aldrig ger en chans att komma in i arbetslivet.

Att skapa ett samhälle där alla kan få ett arbete och uppleva den tillfredsställelse som arbetsgemenskap ger måste vara politikernas huvuduppgift. Denna grunduppfattning är den röda tråden i den socialdemokratiska motionen och i våra reservationer med anledning av propositionen resp. utskottsbetänkandet. Det var också syftet med sysselsättningsutredningens förslag i betänkandet *Arbete åt handikappade*.

De förslag som fördes fram i detta betänkande fick, som Rolf Wirtén här redan konstaterat, ett positivt mottagande av de flesta remissinstanserna, bl. a. av LO, TCO och samtliga handikapporganisationer. De såg sysselsättningsutredningens förslag som ett stort steg framåt för att förverkliga ett samhälle, där även de som vi i dagligt tal kallar handikappade skulle få rätten till arbete.

Tyvärr, herr arbetsmarknadsminister, fullföljde icke regeringen förslagen när den skrev proposition nr 73 utan prutade ner ambitionsnivån på väsentliga punkter. Det är riktigt att de fackliga organisationerna ställer upp, men tyvärr måste man konstatera att varken regeringen eller den borgerliga majoriteten i arbetsmarknadsutskottet gör det.

I den socialdemokratiska motionen följde vi i stort upp sysselsättningsutredningens förslag. Under utskottsbehandlingen kunde vi med glädje konstatera att ett enhälligt utskott på ett par punkter ställt sig bakom våra förslag. Det gäller förslaget om försök med fadderverksamhet för ungdomar som stöd vid introduktionen på arbetsplatsen och något som vi kanske anser särskilt viktigt, nämligen försöksverksamhet bland unga förtidspensionärer med inriktning på att försöka ge dem ett arbete, där de kan få delaktighet i gemenskapen på en arbetsplats. Vår uppfattning är att samhället icke har haft de resurser som behövs för att i första hand pröva möjligheten till arbete i stället för förtidspensionering.

På dessa punkter har vi fått våra krav tillstyrkta, och det är vi tacksamma

för. Men på alla övriga punkter har våra förslag avstyrkts av den borgerliga majoriteten i utskottet. Detta har lett till att vi vid utskottsbetänkandet fått foga fyra reservationer, som erhållit numren 1, 3, 4 och 5. Jag vill yrka bifall till och även något närmare motivera dessa reservationer.

I reservationen 1 tar vi upp de allmänna riktlinjerna för politiken. Vi konstaterar att det i propositionen läggs fram betydelsefulla förslag – Rolf Wirtén har här redogjort för dessa – till åtgärder för att förbättra de arbetshandikappades situation men att dessa åtgärder behöver kompletteras på vissa områden.

Vi anser det särskilt anmärkningsvärt att det icke i propositionen anvisas sådana personalförstärkningar som måste till, om arbetsmarknadsverket skall kunna leva upp till de krav som nu ställs på verket när det gäller åtgärder för handikappade. Kravet på medelstilldelning och antalet tjänster kommer upp i samband med behandlingen av det betänkande från arbetsmarknadsutskottet som skall behandlas i nästa vecka. Låt mig dock säga att man löser icke dessa problem med vackra ord. Vill man nå resultat måste också de personella resurserna byggas ut med arbetsförmedlare som har tid och ork att verkligen ägna sig åt problemen. Vad hjälper det, herr arbetsmarknadsminister, att stå och exercera med siffror som 1 800 och 350, utan att tala om alla de ökade arbetsuppgifter som arbetsförmedlingarna och AMS har fått? Ta bara anpassningsgrupperna. Var vi än reser i vårt land och träffar arbetsförmedlare så säger de: Vi har icke tid och resurser för att ägna oss åt anpassningsgrupperna och de handikappades problem. Därför måste samhället ge dem resurser för att klara denna viktiga del i deras arbete.

Jag har redan sagt att detta – om vi skall lösa dessa problem – också innebär att vi icke får tillåta en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling, där marknadskrafterna är av avgörande betydelse, att styra vårt samhälle. Jag vill ännu en gång understryka detta. I reservationen 1 vill vi att detta skall ges regeringen till känna.

I reservationen 3 tar vi upp tre väsentliga punkter i en effektiv handikappolitik.

Den första gäller arbetsförmedlingarnas möjligheter till överblick och åtgärdsplanering. Vi vill att varje förmedlingskontor skall ha god överblick över alternativa åtgärder för att skaffa fram lämpliga arbeten efter vars och ens förmåga.

För det andra vill vi att lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder – främjandelagen – skall komma till effektivt utnyttjande i förmedlingsarbetet.

Sysselsättningsutredningen konstaterade att främjandelagens tvingande bestämmelse knappast tillämpats. Vi kan göra samma konstaterande och anser därför att främjandelagen skall kompletteras med tillämpningsföreskrifter om arbetsgivarens ansvar för sysselsättning av handikappade. Vi anser att främjandelagen skall vara ett komplement till lagen om anställningsskydd genom att hävda de intressen som finns för att även äldre och handikappade skall kunna få ett arbete.

Rolf Wirtén framhåller här att han i propositionen understryker att

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

främjandelagen självfallet skall komma till användning. Men vad vi kräver är föreskrifter som talar om hur denna lag skall tillämpas. Vi vill att, sedan föreskrifter utarbetats, vissa länsarbetsnämnder på försök tilldelas särskild personal med uppgift att arbeta för en effektiv tillämpning av lagen.

Man bör också belysa företagens personalpolitik – Rolf Wirtén säger att arbetsgivarna och företagarna här har ett ansvar – och ställa den i relation till de krav som kan resas enligt lag och enligt de föreskrifter som vi anser måste utarbetas.

Vi har inte på allvar diskuterat kvotering inom den svenska arbetsmarknadspolitiken när det gäller de handikappades möjligheter. Däremot har vi kvotering när det gäller könsojämlikheter, nämligen regeln 60:40.

Om främjandelagen inte tas i bruk, är jag övertygad om att vi snart måste ta upp denna fråga. Jag förstår inte att arbetsmarknadsministern och utskottets borgerliga ledamöter skall vara så rädda för att använda en lag som de själva varit med om att godkänna. Om de inte vill göra det, är deras tal bara en läpparnas bekännelse till en effektiv arbetsmarknadspolitik.

Vi konstaterar även i denna reservation att särskilda personalresurser erfordras för att nå syftet med målsättningen arbete åt handikappade.

I reservationen 4 kräver vi att riksdagen skall begära ett lagförslag till en ny förtroendemannalag, i huvudsak överensstämmande med de principer som centrala fackliga organisationer förordat.

Bakgrunden skall jag inte gå närmare in på. Vi har blivit lovade en proposition, men den är lagd åt sidan. Bakgrunden till den här reservationen är en motion från vänsterpartiet kommunisterna, som kräver mera tid för de fackliga representanterna i anpassningsgrupperna. Vi vidgar nu detta krav till att gälla allt fackligt arbete. Detta har sin stora betydelse på det område som vi diskuterar i dag men även på andra områden, när det gäller arbetsmiljö o. d., som också är betydelsefulla för de arbetshandikappade.

I reservationen 5 tar vi upp frågan om vidgade möjligheter för handikappade att få tillgång till bil. Två gånger har riksdagen begärt att regeringen skulle lägga fram förslag i denna fråga. Trepartistregeringen gjorde ingenting och den nuvarande regeringen har inte mer än börjat förberedelsearbetet för att få i gång utredningsarbetet. Vi anser inte att vi kan acceptera att regeringen hanterar bestämda viljeyttringar från riksdagen på detta sätt. Vi kräver nu att förslag skall framläggas senast i 1980 års budgetproposition, ett krav som verkligen är berättigat när regeringen så länge har förhalat en så viktig fråga.

Till slut, herr talman, vill jag läsa upp några rader ur ett brev som vi fått från De handikappades centralorganisation. Där skriver de följande:

”I ett par reservationer till utskottets betänkande återfinns förslag som HCK tillmäter mycket stor betydelse. Speciellt viktiga är förslagen om att riksdagen fattar beslut om främjandelagen och att riksdagen anslår medel för en helt nödvändig personalförstärkning till AMS i form av handikappspecialister.”

Brevet slutar med en vädjan, som jag helt kan instämma i. HCK skriver: ”Du som enskild riksdagsledamot avgör nu om utredningens förslag skall ge

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

grunden för en arbetsmarknad som icke diskriminerar handikappade. Du kan med Din röst visa att Du solidariserar Dig med de krav en samlad handikapprörelse framför." Jag instämmer i att du, enskilda riksdagsledamot från de borgerliga partierna i dag har möjlighet att visa att vi vill förbättra en proposition som i och för sig innehåller viktiga förslag men som på vissa punkter måste kompletteras. Vi vill ge de handikappade rättvisa i vårt samhälle.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska motionerna.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Målsättningen för sysselsättningspolitiken bör enligt centerns mening vara att skapa arbete åt alla. Därför bör var och en ges möjlighet att efter förmåga deltaga i arbetslivet. Vi måste öka ambitionerna att ge dem som är arbetshandikappade arbete. För de allra flesta människor ger arbetet möjlighet till gemenskap och självförverkligande. Detta upplevs som en omistlig del av livskvaliteten.

Möjligheterna att bereda arbetshandikappade sysselsättning är till stor del avhängiga av den allmänna sysselsättningsutvecklingen. Ett livskraftigt och expansivt näringsliv, som skapar tillväxt och ger resurser för en utbyggnad av den offentliga sektorn, är en förutsättning för att vi skall kunna öka den totala sysselsättningen och ge fler arbetshandikappade arbete. Det krävs omfattande insatser av samhället för att förhindra utslagning och för att kunna förbättra de arbetshandikappades sysselsättningsmöjligheter. Alla skall ha rätt till någon form av sysselsättning.

Det finns klart negativa drag när det gäller utvecklingen av de arbetshandikappades möjligheter att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Knappt 10 % av de arbetshandikappade som söker arbete på arbetsförmedlingarna får arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Undersökningar tyder på att många arbetshandikappade har mycket stora svårigheter att få ett arbete. Därav har följt att förtidspensioneringen ökat starkt, framför allt i åldrarna över 50 år.

De förslag som regeringen har presenterat i proposition 1978/79:73 ansluter i mycket stor utsträckning till de förslag som sysselsättningsutredningen presenterade i sitt delbetänkande Arbete åt handikappade. Förslagen är ett stort steg i rätt riktning för att förbättra situationen för de handikappade.

I vår motion nr 2053 har vi framfört vissa förslag till förbättringar i förhållande till regeringens förslag. På vissa punkter har utskottet ställt sig bakom våra krav, och detta hälsar vi naturligtvis med största tillfredsställelse. I motionen har vi, i enlighet med sysselsättningsutredningens förslag, framfört kravet på en fortsatt försöksverksamhet med s. k. faddersystem. Detta innebär att en handledare/fadder, som bistår en handikappad både under arbete och fritid, skall erhålla viss ersättning från staten. Detta bidrag måste ses som en uppmuntran från samhällets sida och en ersättning för vissa kostnader som kan följa med fadderskapet. Utskottet har ställt sig bakom detta förslag. Vårt krav att gravt handikappade skall ha möjlighet att få sin

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

utbildningstid i företagen förlängd från sex månader till tolv månader har också bifallits av utskottet. Detta kommer säkerligen att underlätta de handikappades möjligheter att erhålla fast anställning.

Sysselsättningsutredningen hade föreslagit att försöksverksamheten med förhöjt bidrag till halvskyddad sysselsättning även skulle omfatta yngre förtidspensionärer. Detta förslag har följts upp i vår motion nr 2053 och i reservation nr 6. Vi anser nämligen att det förhöjda bidraget till halvskyddad sysselsättning för ungdomar är motiverat med tanke på de ökade möjligheter som då kommer att beredas ungdomar med svåra handikapp att delta i arbetslivet och där göra en produktiv insats. Att förhöjda bidrag kan utgå till dessa människor bör med stor säkerhet leda till att man undviker en förtidspensionering från tidig ålder. Sett från den enskildes synpunkt måste det vara betydligt mera tillfredsställande att han kan utföra en insats i arbetslivet och slippa bli förtidspensionerad. Samhällets kostnad för dessa insatser är blygsam i förhållande till förtidspensioneringskostnaden.

Propositionen har föreslagit en sammanföring av arkivarbetsformen med det halvskyddade arbetet till anställning med lönebidrag. Vi ställer oss helt bakom detta men önskar några justeringar i förhållande till regeringens förslag. I propositionen föreslås att lönebidrag skall kunna utgå för anställning av handikappade med 90 % till bl. a. allmännyttiga organisationer. Dessa organisationer har i dag för anställning av arkivarbetare ett bidrag med 100 %. Eftersom många av dessa organisationer har en svag ekonomi anser vi det nödvändigt att dessa organisationer även i fortsättningen erhåller en hundraprocentig kostnadstäckning. Liknande synpunkter har under remissarbetet bl. a. framförts från LO-håll. Skulle utskottets förslag vinna gehör föreligger det stor risk för att många allmännyttiga organisationer, till följd av en svag ekonomi, inte klarar av sin del av lönekostnaden. Följden blir att en del arbetshandikappade mister sina möjligheter till meningsfull sysselsättning. Därför är det enligt centerpartiet viktigt att allmännyttiga organisationer även i fortsättningen ges ekonomiska möjligheter att erbjuda lämpliga arbetsplatser för arbetshandikappade. Kulturutskottet har på den här punkten avgivit ett positivt yttrande till arbetsmarknadsutskottet, och vi är från vår sida förvånade över att vi inte fått gehör för vår uppfattning i den här frågan. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 8.

I det aktuella betänkandet behandlas också frågan om näringshjälp. Denna är ett viktigt komplement till andra stödformer för att ge handikappade ett arbete. I glesbygder, där andra hjälpformer ofta kan vara svåra att använda, är näringshjälpen ibland enda möjliga vägen att lösa en handikappads sysselsättningssituation. Enligt vår uppfattning bör näringshjälpen vara en stödform jämställd med andra. Regeringens förslag innebär en höjning i förhållande till de belopp som i dag utgår. Enligt vår mening är emellertid inte höjningen tillräcklig. Därför föreslår vi att näringshjälp skall kunna beviljas i form av bidrag eller räntefritt lån med upp till 25 000 kr. och i form av kompletterande räntebärande lån med upp till 75 000 kr. En höjning av bidragen till den nivå vi föreslagit skulle innebära ett verkningsfullt alternativ vid lösandet av sysselsättningsproblem för handikappade och därmed

jämförliga grupper med svårigheter på arbetsmarknaden. Det finns naturligtvis anledning att påminna om att bidrags- och lånebeloppen under det senaste decenniet höjts i blygsam takt, medan kostnaderna för att etablera en rörelse har skjutit i höjden. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 10.

Slutligen, herr talman, tar utskottet upp vissa organisatoriska frågor. I vår motion nr 2053 har vi aktualiserat frågan om en parlamentarisk utredning av arbetsmarknadsverkets organisation med tanke på dess förändrade arbetsuppgifter. Utskottet ställer sig bakom vårt krav så till vida att man understryker att det på längre sikt finns skäl för en mer ingående, parlamentarisk utredning om arbetsmarknadsverkets organisation och arbetsformer. Utredningsarbetet bör närmare övervägas när sysselsättningsutredningen har slutfört sitt arbete och remissyttrandena har bearbetats. Utredningsarbetet bör enligt vår uppfattning bedrivas med skyndsamhet för att ge ett snabbt resultat. Under årens lopp har nya arbetsuppgifter allt efter hand pålagts arbetsmarknadsverket, och kraven på nya tjänster från AMS sida har varit påfallande. I viss utsträckning har dessa krav blivit tillgodosedda. Så har även skett vid årets budgetbehandling. Detta personaltillskott kommer att behandlas närmare när riksdagen tar ställning till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21.

Med det anförda får jag yrka bifall till reservationerna nr 6, 8, 10 och 11. Skulle reservation nr 8 falla i kontrapositionsvoteringen får jag som andrahandsalternativ yrka bifall till reservation nr 9 och i övrigt till utskottets hemställan på samtliga punkter.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Om målet "arbete åt alla" råder enighet. Politisk enighet råder också om den beskrivning av de handikappades situation som redovisades i sysselsättningsutredningens delbetänkande "Arbete åt handikappade". Utredningens analys av det faktiska läget, vilken utgjort grund för propositionens förslag, är förtjänstfull.

Däremot saknar man i utredningsmajoritetens skrivning en insikt om att de handikappades svårigheter är en del av hela den ekonomiska situationen, dvs. att en allmänt sysselsättningsskapande politik är det effektivaste medlet att förbättra också de handikappades möjligheter att få ett meningsfullt och produktivt arbete.

Låt mig, herr talman, ändå slå fast att det råder allmän politisk enighet om att de handikappade måste ägnas speciell uppmärksamhet och så långt som möjligt ges samma levnadsbetingelser som andra medborgare.

Från moderata samlingspartiets sida hälsar vi propositionens allmänna förslag med tillfredsställelse – även om jag, som jag strax skall komma till, anser att de föreslagna stimulansåtgärderna är otillräckliga. Vi är angelägna om att medverka till åtgärder på arbetsmarknaden och på många andra områden som kan underlätta de handikappades livsföring.

Vad gäller huvudfrågan – hur man skall få företag, kommunala och statliga organ och andra arbetsgivare mer intresserade av att anställa handikappade personer – vänder vi oss mot sådana förslag som framförs i den pågående

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

politiska debatten som går ut på att man vill ha en skärpt lagstiftning.

Främjandelagen ger redan i sin nuvarande utformning möjlighet att tillämpa tvångsförmedling och kvotering, om de handikappades arbetsplacering inte kan lösas på annat sätt. De aktuella paragraferna har emellertid inte tillämpats under de år som lagen varit i kraft. Det kan betyda att lagen inte har någon större uppgift att fylla i den aktiva demokratiseringsprocess som pågår inom dagens arbetsliv. En skärpning skulle rent av – liksom än mer stelbenta tillämpningsföreskrifter, som socialdemokraterna förefaller plädера för i sin reservation nr 3 – kunna försvåra anpassningsgruppernas utveckling till samhällets viktigaste rehabiliteringsinstrument.

Vi delar regeringens och sysselsättningsutredningens uppfattning att arbetsplacering av personer som eljest skulle ha varit arbetslösa eller förtidspensionerade ofta är lönsam för samhället. Vi moderater har därför föreslagit att man möjliggör en rejäl höjning av bidragen till arbetsplacering av handikappade utöver vad som har föreslagits i propositionen.

Vi är övertygade om att det behövs större resurser för att bl. a. undanröja hinder i arbetsmiljön för arbetsplacering av handikappade. Sådana åtgärder innebär dessutom att man förbättrar de handikappades arbetssituation. Även den uteblivna tillämpningen av främjandelagen bekräftar vår uppfattning att ökade stimulansåtgärder är att föredra framför åtgärder som syftar till tvångsfrigripanden mot arbetsgivarna. I reservation nr 2 föreslår vi att regeringen i särskild ordning skall utreda förutsättningarna för att skapa ett samhällsekonomiskt utrymme för en ytterligare höjning av bidragen till de handikappades arbetsplacering genom transfereringar av medel från socialförsäkringssystemet.

I samma reservation stöder vi vårt motionskrav på en utbyggd företagshälsovård, där vi begär en tyngdpunktsförskjutning i verksamheten mot förebyggande åtgärder.

För att möjliggöra en sådan utveckling bör riksdagen enligt vår mening fatta principbeslut om att ersättning från riksförsäkringsverket till företagshälsovård även skall omfatta förebyggande hälsovård och rehabiliteringsåtgärder.

I anslutning härtill föreslår vi att riksdagen skall uttala att statliga arbetsgivare skall öka rekryteringen av personer med arbetshandikapp. Staten har själv eller utövar i egenskap av ägare till statliga företag ett eget arbetsgivaransvar. Ett sådant uttalande till stöd för anpassningsverksamheten inom statsförvaltningen, liksom till stöd för ansträngningar att undanröja hinder i arbetsmiljön för anställning av handikappade, bör enligt vår mening utgöra en vägledning för alla berörda på arbetsmarknaden samt understryka syftet med de ökade stimulansåtgärder som vi föreslagit skall vidtas.

I enlighet med denna principiella syn anser vi att regeringens förslag om det framtida lönebidraget till allmännyttiga organisationer bör förbättras på en punkt. Med anledning av vad kulturutskottet anfört i sitt yttrande om de svårigheter som kan väntas uppstå för läns museerna vid en övergång till den nya stödförmen, anser vi att läns museerna bör ha möjlighet till högre

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

bidrag.

Med bibehållen arkivarbetarstyrka kan inte museistiftelserna kompensera inkomstbortfallet. Flertalet museer, t. ex. i Kalmar län, Västerbottens län och Skaraborgs län, är beroende av arkivarbetarna som i många fall utgör bortåt halva personalstyrkan. I reservation nr 9 förordar vi på denna punkt att man följer sysselsättningsutredningens förslag, nämligen att ett 100-procentigt bidrag skall utgå så länge som berörda arkivarbetare fullgör aktuella arbetsuppgifter.

I propositionen föreslås inrättandet av nya arbetsmarknadsinstitut. Till dessa skall den arbetsprövnings- och arbetsträningsverksamhet, som nu bedrivs vid landstings- och primärkommunala arbetsvårdsinstitut föras. De nya instituten skall även svara för de OT- och ALU-kurser som nu är förlagda till AMU-centra. I detta sammanhang förordas att de arbetspsykologiska konsultinsatserna skall inordnas i de nya instituten. Denna verksamhet utövas i dag av nio fristående företag med ca 300 anställda vid ca 40 lokalkontor.

Den helt dominerande uppdragsgivaren är arbetsmarknadsverket. Under lång tid har verksamheten fortgått utan några anmärkningar. I ett remissvar över YR-utredningen intygade AMS att man fått en fullgod service, och verket deklarerade att verksamheten bör genomföras på oförändrat sätt. Även de underställda länsarbetsnämnderna framhöll, att "det systematiskt utvecklade samspelet" fungerar väl. Men nu har regeringen föreslagit att verksamheten skall föras över till staten.

Därmed skapar regeringen ett nytt offentligt monopol, i varje fall förutsättningar för det, genom att stänga marknaden på detta område för ett antal småföretag. Följdverkningarna leder otvivelaktigt till att de fristående företagen tvingas upphöra.

I reservation nr 7 avvisar vi reservanter förslaget om ett statligt övertagande av de uppgifter som nu förekommer vid de från staten fristående arbetspsykologiska instituten. Även i framtiden bör där så är möjligt – och det är det i detta fall – fristående konsulter anlitas i stället för en ytterligare utbyggd statlig verksamhet. Det är anmärkningsvärt att det inte har redovisats hur de drabbade företagen skall kompenseras för bortfallet av sin huvudsakliga verksamhet. Vad som skall hända med privata investeringar, vilka byggt på nuvarande förutsättningar, redovisas inte.

Det finns däremot anledning befara att åtgärderna leder till ökade kostnader för staten. Bli verksamheten billigare och effektivare genom att den inlemmas i den stora AMS-byråkratin? Vi har mot bakgrund av erfarenhet från andra former av statlig företagsamhet svårt att tro det.

Det förefaller äventyrligt i nuvarande kostnadssituation att experimentera med nya och oprövade organisationsformer.

Frågan om socialisering av de privata arbetspsykologiska instituten har tidigare tagits upp, t. ex. vid den socialdemokratiska partikongressen 1975. Att folkpartiregeringen nu expedierar ett förslag som de facto leder till socialisering av privata företag, är högst anmärkningsvärt. Tesen om "sociala reformer utan socialism" rimmar verkligen illa med det framlagda förslaget.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

Detsamma gäller förslagets överensstämmelse med viljeinriktningen i direktiven till monopolutredningen. Enligt budgetminister Mundebo skall professor Gustaf Lindencrona utreda förutsättningarna för att minska antalet offentliga monopol.

I ett delbetänkande har utredningen redan föreslagit avveckling av en rad statliga monopol på leveranser till staten. Mot denna bakgrund förefaller det minst sagt egendomligt att samma regering skapar förutsättningar för ett nytt statligt monopol. Monopolutredningen får tydligen permanentas. Arbetsuppgifter kommer uppenbarligen inte att saknas.

Det är dessutom ytterst anmärkningsvärt att arbetsmarknadsverket redan påbörjat utredningar och vidtagit åtgärder för inrättandet av dessa arbetsmarknadsinstitut, innan riksdagen fattat sitt beslut. Varför vill inte berörda myndigheter invänta riksdagsbeslutet, innan man går i författning om en rad förberedande åtgärder. Mycket arbete och stora kostnader har redan lagts ner, trots att ett riksdagsbeslut inte föreligger. Den växande principlösheten vad gäller upphandlingsfrågor är mycket oroande, eftersom de serviceföretag som drabbas utgör en vital del både ekonomiskt och sysselsättningsmässigt av den växande servicebranschen inom svenskt näringsliv.

När statskontoret yttrade sig över YR-utredningen, menade man att tiden ännu icke var mogen för att inrätta statliga psykologtjänster, och därför bör viss service även i fortsättningen köpas utifrån. Till bilden hör att de berörda företagen och den direkt berörda personalen icke uttryckt några önskemål om ett statligt övertagande.

De har inte heller beretts någon representation i de utredningar som föregått förslaget. Man har därför på olika sätt protesterat mot den behandling som man nu utsätts för. För min del vill jag inte bara avvisa själva sakförslaget, utan jag vill dessutom mycket bestämt ta avstånd från det sätt på vilket ärendet har handlagts.

Avslutningsvis vill jag med återknytning till mina inledande synpunkter understryka det förhållandet, att de svårigheter som möter utsatta grupper på arbetsmarknaden är en följd av svagheten i svensk ekonomi. Den viktigaste åtgärden är att få fart på aktiviteten inom ekonomin genom generellt verkande åtgärder.

Insatser för att bereda arbete åt alla måste enligt min bestämda mening baseras på ett konkurrenskraftigt näringsliv. Att främja investeringar, produktutveckling, innovationer och nyföretagande är de viktigaste åtgärderna för att lösa sysselsättningsproblemen för alla – även för handikappade. Alla andra åtgärder innebär eljest att man överflyttar problemen på andra grupper.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 7 och 9.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Arbetsmarknaden kännetecknas av två stora problem. För det första gäller det att skapa arbete åt alla, vilket sysselsättningsutredningen proklamerade. Detta kräver att man skapar hundratusentals nya jobb.

Ingenting i den nuvarande politiken pekar på detta – snarare är det tvärtom. För det andra gäller det utslagningen eller utstötningen, som är ett av de största samhällsproblemen i dagens Sverige.

Den grundläggande åtgärden för att de arbetshandikappade skall få ett arbete är att parollen arbete åt alla förverkligas. I anslutning till propositionen 73 har vpk i motionen 672 ställt kravet att målsättningen skall vara allas rätt till arbete oberoende av handikapp.

I motionen 1566, som behandlas i detta betänkande och vari krävs ett aktionsprogram mot utslagning och social utstötning, konkretiseras målsättningen att alla samhällseliga åtgärder måste inriktas på att garantera alla människor rätt till arbete oberoende av ålder, kön, handikapp eller utbildning. Det måste röra sig om ett arbete, som är anpassat till vars och ens förutsättningar. Arbetsmiljön måste vara sådan att arbetet inte medför några hälsorisker.

Vpk har – inte minst under innevarande riksdag – visat på att det under vart och ett av de tre närmaste åren går att tillskapa 100 000 nya jobb, som säkert skulle kunna lämpa sig för många av dem som betraktas såsom arbetshandikappade.

Parollen arbete åt alla ställer sig alla partier bakom i ord. Men hurdan är den verklighet där de åtgärder skall sättas in som arbetsmarknadsministern har föreslagit för de arbetshandikappade? Vilken arbetsmarknad har vi i dag?

De som är i företagsekonomisk mening lönsamma – de som har tillräcklig uthållighet, som kan hålla tillräckligt hög arbetstakt och som kan flytta till olika jobb allteftersom behov uppstår – har jobben tryggade så länge produktionen löper utan störningar. Men kraven höjs hela tiden, och allt fler betraktas av företagen som olönsamma – det visas av det senaste decenniets omfattande utslagning.

En del av dem som inte är tillräckligt lönsamma med företagsekonomiska mått räknat men som ändå har en god arbetsförmåga hänvisas till andra rangens arbetsmarknad med skyddat arbete eller anställning med lönebidrag. Och hundratusentals människor ställs utanför arbetsmarknaden därför att de inte är tillräckligt produktiva, dvs. lönsamma. De hamnar där därför att arbetsköparna inte är beredda att satsa på tekniska lösningar, den omorganisation av produktionsprocesserna som krävs för att tillvarata de utslagnas och arbetshandikappades produktiva förmåga. Företagen är inte beredda att anpassa arbetslivet efter människan.

Detta är folkpartiets Sverige. Människor slås ut ur arbetslivet, och mycket få av de utslagna kan återkomma dit.

Ordet arbetshandikappad skulle jag egentligen inte vilja använda, för det är ju hur arbetslivet är organiserat, vem som bestämmer dess inriktning och målsättningar, som avgör vem som är arbetshandikappad. Det är lönsamhets- och effektivitetskraven som i dag bestämmer vem som skall ställas utanför, vem som är handikappad i förhållande till dessa krav. I själva verket är det ju arbetslivets organisation som är handikappad och oförmögen att tillvarata allas produktiva förmåga. Därför delas arbetsmarknaden upp i

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

minst tre schatteringar.

Till A-laget hör de som klarar effektivitets- och lönsamhetskraven. Dit kan man återföra dem som har slagits ut men som bedöms kunna fylla de uppställda lönsamhetskraven. Till B-laget räknar vi dem som har hamnat i skyddad sysselsättning, människor som kan få jobb under förutsättning att företagen får lönebidrag.

Men det beslut som togs i höstas om den skyddade verksamhetens organisation visar att även där råder effektivitets- och affärsmässighetsprinciper. Effektivitets- och lönsamhetsaspekterna slår också där ut redan utslagna, C-laget, de som hänvisas till sysselsättningsterapi, något som så gott som uteslutande kommer att bli en kommunal angelägenhet.

De som slagits ut från arbetsmarknaden – däribland många arbetshandikappade – utgör mer än en halv miljon människor som i praktiken utestängs från arbetslivet. En majoritet av de 300 000 förtidspensionerade och nästan lika många långtidssjukskrivna är utslagna från arbetsmarknaden. Årligen tillkommer 150 000 s. k. 90-dagarsfall, och 100 000 remitteras till arbetsvårdande åtgärder, eftersom de har slitits ut och inte fått lämpliga arbeten.

Utslagningen berör indirekt betydligt fler än denna halva miljon människor. Också de anhöriga drabbas av passivitet och missmod inför framtiden som en direkt följd av att människor förlorar sina jobb. Åtskilliga befinner sig i dag också i riskzonen till att slås ut.

Utslagningen beror som sagt på att människor slits ut i förtid. Kraven på arbetstakt och utbildning är så stora att människor sorteras bort eller aldrig släpps in på arbetsmarknaden. Grundproblemet är att det inte finns lämpliga jobb för en stor del av befolkningen, och allt fler utslagna har svårt att komma tillbaka till arbetslivet. Det är ett synnerligen grymt samhälle, för grundsatsen måste ju vara att det skall vara en mänsklig rättighet att ha ett meningsfullt arbete. Det gäller även dem som av fysiska eller psykiska orsaker är arbetshandikappade.

Vilken är då målsättningen för de åtgärder för de arbetshandikappade som föreslås i proposition nr 73? Ja, vi vet att det inte är att alla skall ha ett arbete, ett arbete som betraktas som lika värdefullt som andra.

Det är därför vpk-förslaget har målsättningen allas rätt till arbete oberoende av handikapp. Den målsättningen innefattar vida mer än den som arbetsmarknadsministern uttalar på s. 19 i propositionen och som citeras av utskottet i betänkandet som svar på vårt yrkande. Utskottet ansluter sig till det föredragande statsrådet, och med det uttalandet avslår man vår motion. Jag vill fråga utskottet: Är ni verkligen nöjda med den arbetsmarknadssituation som finns i dag med A-, B- och C-lag? Är ni nöjda med alla som slås ut? Är ni nöjda med en utveckling som gör att det blir än svårare för en arbetshandikappad att komma tillbaka? Är ni tillfreds med arbetsmarknadsministerns uttalande?

Man måste fråga: Vilka konkreta åtgärder kan stoppa utslagningen och förhindra att vi får fler arbetshandikappade? För varje dag produceras ju nya arbetshandikappade – samtidigt som man säger sig vilja skaffa arbete åt alla. Men man kanske menar arbete åt en del?

Jag kan förstå att utskottet inte har viljan att klara av detta problem. Detta är synd, allra helst som vpk:s förslag är avstyrkta med ganska tvivelaktiga motiveringar. En hel del av förslagen skulle verkligen flytta fram positionerna för arbetshandikappade.

Att de borgerliga partierna har denna grundinställning, tveksamhet inför inställningen arbete åt alla och åtgärder i denna riktning, det kan jag om inte förstå, så dock begripa.

Men i SAP:s reservation om de allmänna riktlinjerna finns några rader som jag måste citera: "En sådan politik måste syfta till arbete efter vars och ens förmåga och således vara en politik för arbete åt alla och därmed även för arbetshandikappade. Målet för en politik av det slaget kan endast nås om man gör effektiva angrepp på de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling, där enbart marknadskrafterna tillåts styra."

Målet verkar vara riktigt, likaså åtgärderna som man vill sätta in. Likafullt är jag frågande.

Har vi inte, trots 44 års socialdemokratiskt styre, ohämmade marknadskrafter? Det måtte vi tydligen ha med hänsyn till utslagningen och till antalet arbetshandikappade. Därom råder ingen tvekan. Vad skall nu socialdemokraterna göra åt dessa marknadskrafter? Man säger sig vara välvillig till omstrukturering av arbetsmarknaden, samtidigt som den skall ske i socialt acceptabla former.

Innebär detta att man är beredd att attackera och inskränka på effektivitets- och lönsamhetstänkandet? I så fall är det bra. Men det vore bra om socialdemokraterna – som hävdar att man vill sätta sig i regeringsställning till hösten – kan svara på frågan vad vi har för arbetsmarknad att vänta i så fall.

Från vpk:s sida är vi beredda till ingrepp i marknadskrafterna, inskränkning i effektivitets- och lönsamhetstänkande, som i dag skapar arbetshandikappade och gör att de har svårt att komma tillbaka till arbetslivet.

Reservationen från socialdemokratin rimmar illa med ett annat beslut som togs i höstas, om de skyddade verkstädernas organisation. Där svalde man målsättningen att den organisationen skulle styras av effektivitet och affärsmässiga principer. Vad får detta för följder? I realiteten blir det marknadskrafternas normbildning som gör sig gällande även på denna sida.

I yrkande 2 i vår motion 1978/79:672 tar vi upp företagsnedläggningar och driftinskränkningar.

Vi vet att när en industri läggs ned eller när det sker en driftinskränkning så tillförs armén av utslagna och arbetshandikappade nya rekryter. Man kan ha olika beräkningssätt på hur många som inte får ett nytt jobb, men om man beräknar både nedläggningar och driftinskränkningar visar det sig att omkring en tredjedel inte kommer att få ett nytt reguljärt arbete. Följderna är alltså oerhörda, medan dessa åtgärder har kortsiktiga kalkyler bakom sig, de har effektivitets- och lönsamhetskrav. Därför har vpk föreslagit att företagsnedläggelser och driftinskränkningar, där de anställda saknar alternativa

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

möjligheter till arbete på orten, skall stoppas. Företaget skall övergå i de anställdas ägo, och fortsatt produktion skall säkras genom statliga stödåtgärder.

Utskottet ställer sig kallsinnigt. Med hänvisning till att statsmakterna i flera fall visat sig beredda till insatser vid nedläggningshotade företag avstyrks motionskravet. Det är sannerligen en blek motivering. Se till verkligheten! Här drabbas hela regioner av företagsnedläggelser och driftinskränkningar utan att någonting görs för reguljära arbeten – alltså inga ersättningsjobb. Kan man visa en sådan kallsinnighet när man ser att människor slås ut? Det skapas problem för arbetshandikappade, och man vill inte lösa dem på bekostnad av marknadskrafterna och vinstintresset.

Vpk-motionens yrkande 4 om att de fackliga företräda skall ges mer tid för anpassningsverksamheten för att kunna påverka rekryteringen och anpassningsåtgärderna grundar sig på att fackföreningarna skall kunna tvinga fram förändringar av arbetsplatsen, så att den passar människan. En anpassning av människan till ett inhumant arbetsliv löser inga som helst problem. Det är därför avslöjande, tycker jag, att utskottet bara hänvisar till att frågan tillhör förtroendemannalagen. Vill utskottet verkligen ha en förändring av arbetslivet är enda vägen att fackföreningarna har möjligheten att tvinga fram en utveckling där man kan ge plats för arbetshandikappade.

Hela denna problematik som har tagits upp med MBL som en styrka för fackföreningarna är mycket tveksam. De erfarenheter vi redan har visar ju att fackföreningarna inte har kunnat utnyttja MBL nämnvärt, utan i stället har de blivit överkörda. Och när arbetsmarknadsministern hissar upp MBL som en viktig del i fackföreningarnas möjligheter att hävda de här jobben, så ställer jag mig mycket tvekan. Här skall man nu gå in ett samrådssystem där arbetsköparna har initiativet dels på grund av ägandet, dels på grund av de kunskaper de besitter. Man skall sitta i detta samrådssystem, enligt det mönster som MBL är uppbyggt på i dag, och i så fall kompromissa. Vilka är det som får stryka på foten? Ja, i varje fall kan man inte hävda de svaga grupperna gentemot arbetsköparna. Det krävs alltså en ändring av MBL, så att fackföreningarna verkligen har ordentligt på fötterna när det gäller att hävda de svagas intresse vid dessa uppgörelser. Och man kan ju inte i det sammanhanget heller teckna något som helst MBL-avtal som grundar sig på nuvarande lag.

Vi kan bara titta litet på hur arbetsmarknaden kan utveckla sig, titta på SAF:s initiativ när det gäller nya fabriker med grupparbete, där grupperna skall tävla med varandra. Vad gör riksdagen åt det? Man låtsas som om det inte finns. Nya prestations- och normsystem, data och robotar får tränga sig in och bestämma hets och utslagning. Då måste man ha en rättighetslag som verkligen ger fackföreningarna möjlighet att stoppa utvecklingen. Att förbise detta och säga att man skall hjälpa de handikappade är ett bedrägeri.

En konkret åtgärd för att fler som är långvarigt arbetslösa och som genomgått rehabilitering av något slag skall få en chans på arbetsmarknaden är att främjandelagen utnyttjas på ett sådant sätt att det blir resultat. Den

måste skärpas och, som vi föreslår i yrkande 5, få formen av en kvotlagstiftning. De lokala fackliga organisationerna skall därvidlag ha ett mycket stort inflytande.

Herr talman! Ett bifall till motionen 672 av vpk skulle innebära stora framgångar för de utslagna och arbetshandikappade. Motionen omfattar 14 punkter: att man uttalar sig för allas rätt till arbete oberoende av handikapp, att man sätter stopp för företagsnedläggelser och driftinskränkningar som innebär utslagningar, att begreppet arbetshandikapp utmönstras ur arbetsmarknadspolitiken, att anpassningsverksamheten förbättras, att främjandelagen även skall innehålla en kvotlagstiftning, att det skall ges bättre stöd till arbetsbiträde, att förstärkning av arbetsmarknadsinstitutets inriktning och omfattning skall åstadkommas, att Södertäljeförsöket utvidgas, att arbetsrehabilitering sker även inom vårdsektorn, att en plan upprättas för produktion av varor och tjänster i kommunal regi som ger fler jobb och att bilen klassas som tekniskt hjälpmedel.

Det är en sammanfattning av motionen 672, och jag yrkar bifall till denna motion. De yrkanden som jag inte har behandlat här kommer Tommy Franzén senare att ta upp.

Till sist vill jag bara beröra motionen 1566, som också har behandlats i utskottet och där vi kräver ett aktionsprogram mot utslagning och arbetslöshet. Motionen avstyrks helt framt av utskottet – något program skall det inte vara här. Utskottsmajoriteten avslöjar att man inte ens vill resonera om en viljeinriktning för att komma åt utslagningen.

Jag skall peka på några mycket viktiga punkter i motionen.

För det första får inte arbetstidsförkortningen skjutas på framtiden, den bör påbörjas nu. Samtidigt som man förkortar arbetstiden får man inte öka arbetsintensiteten och arbetstakten. Förkortningen av arbetstiden måste kompenseras genom nyanställningar. Samhällsekonomiskt är detta en lönsam reform som, om den genomförs rätt, öppnar arbetsmarknaden för grupper som i dag står utanför.

För det andra måste industri- och näringspolitiken inriktas på att skapa fler jobb. Det betyder med dagens utveckling att det måste bli samhällsägda industrier med inriktning på vidareförädling och alternativ produktion och att man använder samhällsfonder under lönearbetarkontroll för att finansiera investeringarna för nya jobb som behövs.

För det tredje behövs det möjligheter för den lokala fackliga organisationen att motverka arbetsintensiteten på arbetsplatserna. Det gäller att införa pauser, avbytarsystem, reservstyrkor, möjligheter att förbjuda ackord och prestationsnormer. Det gäller att facket skall ha rätt att bestämma personalstyrkornas storlek. Det gäller rätt att kunna stoppa tidmätningar som driver fram rationaliseringar. Det gäller att förbjuda skiftarbete som inte är samhällsnödvändigt. Det är viktiga krav för att man skall kunna stoppa utslagningen och minska de arbetshandikappades skara.

För det fjärde. Det är inte minst viktigt att den sista punkten i tiopunktsprogrammet tas på allvar: Nerdrogning, missbruk av alkohol, lugnande mediciner och narkotika är utslagningens följeslagare. Droger

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

försvårar som vi vet allvarligt möjligheterna att återanpassa människor i arbetslivet. Missbruket får stora sociala skadeverkningar. Därför behövs en restriktiv alkohol- och narkotikapolitik. Målsättningen måste vara en avsevärd konsumtionsminskning. Här gäller det att folkrörelserna, arbetarrörelsen och fackföreningsrörelsen, verkligen tar denna uppmaning på allvar, annars får vi befara att den kommande generationen hamnar i en mycket besvärlig situation.

Herr talman! Vpk har i motionen 672 betraktat propositionens förslag som torftiga och ansett att de rimmar dåligt med de allmänna uttalanden som görs om arbetets betydelse. Arbetsmarknadsministern talade i sitt inledningsanförande om att dels skall människor anpassas till arbetsplatsen, dels skall arbetsplatsen anpassas till människorna. Jag är rädd för, med de kraftförhållanden som råder på arbetsmarknaden, att det är den första anpassningen som kommer att gälla – att man skall försöka anpassa människor till arbetsplatsen och inte tvärtom.

Jag kan inte se att några av de åtgärder som föreslås på arbetsmiljöområdet på ett avgörande sätt skall kunna förbättra den psykiska arbetsmiljön så att man får bort effektivitets- och lönsamhetskravet som så hårt slår ut. Den inledning arbetsmarknadsministern gjorde måste vara en skön målning. När man vädjar till de goda krafterna och arbetsköparna, då vädjar man just till den faktor i svenskt arbetsliv som har skapat dessa problem. Denna vädjan skulle jag tro kommer att klinga ganska ohörd om inte motparten, arbetarrörelsen, kan skapa medel för att tvinga denna arbetsgivare till underkastelse i arbetslivet och ge dem som är utslagna i dag möjlighet att delta.

Arbete skall alltså trygga människors försörjning, men arbetet skall också ge människor möjlighet att utveckla och berika sin tillvaro, inte bara individuellt utan också i kollektiv samvaro.

Detta förutsätter att målsättningen är allas rätt till ett arbete oberoende av handikapp, att arbetsplatserna anpassas till människorna och inte människorna till arbetsplatserna, att tekniken anpassas till människan, att datorer och robotar underställs människans krav, att arbetsorganisationen gör det möjligt för alla att delta i arbetslivet, att företagsekonomisk lönsamhet och effektivitet utmönstras ur arbetslivet och ersätts av samhällsekonomiska värderingar, att arbete är en rättighet för alla och att man inser att arbetslöshet är det mest olönsamma för ett samhälle.

Skall stödet till de handikappade ha någon mening och skall rehabiliteringen vara meningsfull, då måste arbetslivet förändras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga vpk-motioner.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det betänkande vi nu behandlar kan redovisa en stark förändring under de senare åren när det gäller att placera arbetshandikappade i meningsfull sysselsättning. Ser vi på de skyddade verkstäderna sysselsätts i dag 17 000 personer, dvs. ungefär tio gånger så många som för 15 år sedan. Samma är situationen för de i arkivarbete sysselsatta – omkring 15 500 – och

det skall då jämföras med de knappt 1 500 år 1960. Särskilda beredskapsarbeten sysselsatte under föregående budgetår i genomsnitt 10 300 personer per månad. Många av dem var äldre, men dessa arbeten gav också sysselsättning åt personer med socialmedicinska eller psykiska handikapp, de som också kallas för specialhänvisad arbetskraft.

Den proposition som ligger till grund för dagens ärende är ett markerat uttryck för den höga ambition som man från regeringens sida har när det gäller att kraftigt bygga ut och stärka de särskilda åtgärderna för arbetsanpassning. Under det senaste decenniet har man i hög grad diskuterat problem för särskilda grupper på arbetsmarknaden: de äldre arbetstagarna, kvinnorna och ungdomarna. Det finns anledning att erinra om 1971 års äldrelagar som föregick lagstiftningen om anställningsskydd, jämställdhetsdebatten och ungdomsgarantin. Det skulle kunna hävdas att de arbetshandikappades problem har kommit i skymundan, men det vore inte en helt rättvis bild. Under den period som nämnts har det pågått utredningsarbete, och olika nya aktiviteter har prövats på försök. Framför allt har större resurser satts in för att hjälpa arbetshandikappade. Det framgår också i vår redovisning i betänkandet att en allt större andel av arbetsmarknadsverkets budget har avdelats till stöd för arbetshandikappade.

När riksdagen 1966 antog nya riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken, anvisades 75 milj. kr. till olika anpassningsåtgärder. I dag är beloppet 1 600 milj. kr. Ovanpå detta kommer satsningar på arbetsmarknadsutbildning, som har blivit ett allt viktigare instrument för att hjälpa handikappade och för att skapa de särskilda beredskapsarbetena för människor med särskilda svårigheter. Ändå måste utskottet konstatera att den förstärkning som har skett under gångna år inte tillräckligt har förbättrat de arbetshandikappades möjligheter att hävda sig på den öppna arbetsmarknaden.

Trots insatser som t. ex. bidrag till arbetshjälpmedel och till inskolning i företag, är det nu proportionellt färre arbetshandikappade som får anställning i företag och förvaltningar, och det är att beklaga att det kraftigt förbättrade stödet till halvskyddad sysselsättning, som just var avsett att slussa in handikappade på öppna marknaden, inte fått den effekt som det hade funnits anledning att hoppas på.

Vad som skett under de senaste 15 åren är att behovet av skyddad sysselsättning har ökat. Av de 1,6 miljarder kronor som jag nyss nämnde är drygt 1 miljard kronor avsedda för finansiering av skyddat arbete. Räknat i människor har antalet personer som får sin sysselsättning tryggad på detta sätt tiodubblats från ca 3 000 till drygt 30 000, och antalet förtidspensionärer har ökat med drygt 100 000.

Mot bakgrund av de arbetshandikappades trängda situation är det tillfredsställande att utskottet har kunnat samla sig kring huvudlinjerna i det omfattande reformpaket som har lagts fram av regeringen i propositionen 73: en ny organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen, omvandlingen av den halvskyddade sysselsättningen och arkivarbetet samt förbättrat stöd till olika former av anpassningsåtgärder. Om de invändningar som har rests mot regeringens förslag i motionerna kan allmänt sägas att de snarast gäller

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

reformtaktan. Ingen ifrågasätter behovet av åtgärderna. Men propositionen innehåller också en rad förslag till förbättringar av detaljer i åtgärdssystemet. Dem har vi inte gått närmare in på i utskottet. Här är enigheten närmast total.

För att finna ut hur man skall komma till rätta med de arbetshandikappades svåra situation får man i många fall pröva sig fram på olika vägar. Som nämnts har man bedrivit olika försöksverksamheter, och i utskottet har vi enat oss om att vissa experiment i begränsad skala bör fortsätta eller inledas i nya former. Det gäller bl. a. uppsökande verksamhet bland unga förtidspensionärer och s. k. fadderverksamhet för nyanställda arbetshandikappade och ungdomar.

Jag går härnäst över till de avvikande uppfattningar som finns i utskottet och som har tagit sig uttryck i reservationer. Socialdemokraterna erkänner att det är betydelsefulla förslag som har lagts fram i propositionen, något som också har understrukits av utskottets vice ordförande i dag. Socialdemokraternas huvudkritik är att genomförandet av propositionen kräver en större personaltilldelning till arbetsmarknadsverket än vad regeringen har förordat. Den debatten skall jag inte gå in på nu, eftersom den kommer att föras i nästa vecka vid behandlingen av anslagen till arbetsmarknadsverket.

Propositionen innehåller förslag till allmänna riktlinjer för arbetet att stödja de handikappade på arbetsmarknaden. I reservationen 1 ger socialdemokraterna ett eget programförslag för inriktningen av politiken samtidigt som de underkänner regeringens förslag. Socialdemokraterna vill ge en ideologisk tusch åt sin alternativa politik. Men går man till det konkreta förslaget i partimotionen som ligger till grund för reservationen, har man svårt att se skillnaderna. Också socialdemokraterna erkänner att vi måste skapa fler arbetstillfällen, om vi även för handikappade skall nå målet arbete åt alla. Detta underströk också arbetsmarknadsministern i sitt anförande. Socialdemokraterna erkänner också att en fortgående strukturomvandling av näringslivet är nödvändig men säger att den måste ske i socialt acceptabla former, något som alla är ense om. De lokala arbetsmarknaderna måste stärkas och breddas. Inte heller detta motsätter sig någon.

Socialdemokraterna understryker att de arbetsplatser vi redan har och som tillkommer måste anpassas till de anställdas förutsättningar, detta för att förebygga utestängning och utslagning. Detta är betydelsefullt, och alla kan väl ansluta sig till det.

Socialdemokraternas tankegångar sammanfaller i själva verket väl med propositionens. När utskottsmajoriteten avvisat deras förslag till riktlinjer, är det därför inte på grund av en negativ inställning till förslagen som sådana, utan därför att de inte kan sägas tillföra arbetet på att hjälpa de handikappade nya moment.

När det gäller de konkreta åtgärderna visar det sig att den socialdemokratiska partimotionen inte tog de annorlunda eller djupa grepp som man kanske kunde ha förutsatt med tanke på en del uttalanden i samband med propositionens framläggande.

Från socialdemokratiskt håll vill man ha tillämpningsföreskrifter till

främjandelagen, åtgärdsplanering inom arbetsförmedlingen och kartläggning av företagens personalpolitik. När det gäller främjandelagen var vi ju i utskottet eniga om att den behöver tillämpas striktare och att det inom arbetsmarknadsverket behöver utformas närmare föreskrifter. I övrigt är det ju frågor som redan behandlas och som reservanterna egentligen tror kan lösas med en större personaltilldelning.

I reservationen 5 tar socialdemokraterna upp en fråga som faller utanför det arbetsmarknadspolitiska området i egentlig mening. Rörelsehindrade som är förvärvsverksamma kan genom arbetsmarknadsverket få bidrag till anskaffning eller byte av bil. Andra handikappade, av vilka väl flertalet är förtidspensionärer, kan i annan ordning få ett visst stöd till bilanskaffning.

Riksdagen har uttalat sig för att förslag bör läggas fram om vidgade möjligheter för dem att få tillgång till egen bil. I propositionen nämns att man nu inom socialdepartementet förbereder ett utredningsarbete i frågan. Från reservanternas sida säger man att arbetet skall bedrivas så snabbt att förslag kan läggas fram för riksdagen senast i 1980 års budgetproposition. Det är naturligtvis i och för sig bra om det kan ske, men visst finns det åtskilliga problem att lösa, om man vill göra den väsentliga förbättring som riksdagen ändå har åsyftat. Man kan väl i det sammanhanget också erinra om betydelsefulla förslag som kommunikationsministern nyligen lagt fram i propositionen om trafikpolitiken med anledning av den s. k. HAKO-utredningens förslag och som syftar till att göra de kollektiva trafikmedlen lättare tillgängliga för rörelsehindrade. Det gäller även försök med en riksfärdtjänst.

När det slutligen gäller de socialdemokratiska motionerna är att säga att man i reservationen 4 vill haka på en helt ny fråga, och detta med anledning av ett kommunistyrkande om fackets möjlighet att delta i anpassningsverksamhet ute på arbetsplatserna. Socialdemokraterna begär i sin reservation att en proposition om ny lag om fackliga förtroendemän skall läggas fram snarast och att lagen skall vara i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som de fackliga organisationerna har förordat. Jag noterar, herr talman, att även socialdemokraterna anser att man inte till alla delar kan tillgodose kraven från de fackliga organisationerna – och det är väl just i detta som svårigheterna ligger.

Den moderata reservationen 2 är knuten till motionen 1040 av Erik Hovhammar m. fl. Motionärerna anser att stimulansåtgärderna för att stärka de arbetshandikappades rätt till ett bra arbete är otillräckliga. För att skapa erforderligt ekonomiskt utrymme att höja bidragen till arbetsgivare vid anställning av arbetshandikappade tänker sig motionärerna transfereringar av medel från socialförsäkringssystemet, och man begär att frågan skall utredas. Med anledning av det vill jag säga att i propositionen anmäls att en interdepartemental arbetsgrupp f. n. arbetar med frågor av den här arten. Man studerar också sysselsättningsutredningens förslag om en bindning mellan de arbetsmarknadspolitiska kostnaderna och kostnaderna för pensionering och långtidssjukskrivning. Målet är ett förslag till mer enhetlig finansiering av de

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

arbetsmarknadspolitiska insatserna, och avsikten är att ett sådant förslag också skall kunna läggas fram i samband med förslag om allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi säger i utskottet att det är önskvärt med en sådan enhetlig finansiering och att systemet kan börja tillämpas samtidigt som en allmän arbetslöshetsförsäkring träder i kraft.

I reservationen påtalas också motionskravet att riksdagen borde uttala att statliga arbetsgivare skulle ta större ansvar för att rekrytera arbetshandikapade. Den frågan har också särskilt behandlats i propositionen, där det även pekats på konkreta åtgärder när det gäller myndigheters åligganden att redovisa sina insatser för att anställa arbetshandikapade. Avsikten är också att ge statens personalnämnd, statens arbetsmarknadsnämnd och arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att utarbeta förslag till riktlinjer för hur anställningsfrämjande arbete bör bedrivas inom den statliga sektorn. Därvidlag har vi utgått från att de nya riktlinjerna medför en skärpning och effektivisering av de riktlinjer som finns i cirkulär från så tidigt som 1960 till statsmyndigheterna om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom den statliga verksamheten.

Mot den bakgrunden är vi inte i utskottsmajoriteten beredda att följa motionärer eller reservanter.

När det gäller ersättning från sjukförsäkringen för förebyggande vård är att observera att avsteget från gällande principer för försäkringen har utretts av socialstyrelsen och riks-försäkringsverket. Det arbetet blev klart i början av 1977, och den dåvarande trepartiregeringen bedömde det tydligen som nödvändigt att avvakta hälso- och sjukvårdsutredningen, som f. ö. lär bli klar i år.

Propositionens förslag att inordna den arbetspsykologiska verksamheten i arbetsmarknadsinstitutet har i motionen satts i fråga, och i en reservation, undertecknad av de moderata ledamöterna och en centerpartist, har man motsatt sig regeringsförslaget. Propositionens förslag överensstämmer med vad som förordats av såväl sysselsättningsutredningen som NYR-utredningen. Förslaget har vid remissbehandlingen tillstyrkts av flertalet instanser, och i propositionen har utförligt angetts skälen för att den arbetspsykologiska verksamheten bör inordnas i arbetsmarknadsinstitutet. Vi har också haft tillfälle att lyssna till företrädare för såväl institutet som Psykologförbundet. Från utskottets sida har vi varit beredda att godta propositionens förslag, och vi har avstyrkt motionerna.

Mot propositionens förslag om att täcka 90 % av bidraget till allmännyttiga organisationer som gett arkivarbetare arbete har rests invändningar i fyra motioner. De har sedermera följts upp i reservationen 8 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. Utskottsmajoriteten har, när det gäller nivån på det statsbidrag som skall utgå till de allmännyttiga organisationerna, tagit fasta på att arbetsmarknadsverkets arbetsgivaransvar kommer att flyttas över på organisationerna. Från den utgångspunkten är det rimligt att organisationerna svarar för åtminstone någon del av lönekostnaderna. Av samma uppfattning är t. ex. TCO-S, som organiserar arkivarbetarna.

Vi säger å andra sidan att svårigheter kan uppstå för vissa organisationer

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

och institutioner att klara denna kostnadsdel. Men den här förändringen kommer inte att äga rum förrän 1983 – det finns alltså ganska lång tid för att anpassa sig till den nya situationen. Och även efter den tiden kan bidrag med 100 % komma att utgå i vissa fall. Avsikten är ju att AMS skall få i uppdrag att i samråd med statens avtalsverk och de fackliga organisationerna klarlägga för vilka anställda med lönebidrag som myndigheter och institutioner skall få full kostnadstäckning i framtiden. Vi menar att de ekonomiska problem som skulle kunna drabba någon viss organisation får övervägas i samband med prövningen av annat stöd från det allmänna.

Vi påminner också om att den nya stödformen i en del fall kan leda till bidragsförbättringar. Allmännyttiga organisationer som redan har anställt eller under det närmaste året anställer personer i halvskyddad sysselsättning får från den 1 juli 1980 ett avsevärt högre bidrag. Utskottet avstyrker därför både reservationen 9 och reservationen 8, där det i ett f. ö. mycket måttfullt yrkande hemställs om ett 100-procentigt lönebidrag till de anställda vid läns museerna.

I reservationen 6 av centerpartisterna i utskottet förordas ett högre bidrag till halvskyddad sysselsättning för vissa förtidspensionärer och en höjning av den aktuella åldersgränsen från nuvarande 25 till 35 år. Vi har sagt att svårigheterna för arbetshandikappade att få arbete visst kan öka med stigande ålder men att det snarast är ett argument för att inte ha någon åldersgräns alls för de förtidspensionerade. Vid remissbehandlingen av sysselsättningsutredningens betänkande uttalade sig flera remissinstanser för att man inte skulle ha någon övre åldersgräns.

Vi vill peka på att de nuvarande reglerna om bidrag till halvskyddad sysselsättning, med 75 % som normalbidrag första året, fastställdes så sent som 1976 på hösten, med ikraftträdande den 1 januari 1977. Det beslutet innebar en kraftig uppräknings av bidraget i förhållande till vad som gällde förut. Det ytterligare med 15 % förstärkta bidraget, som är ett försöksprojekt, är avsett att stödja unga handikappade i anslutning till att de avslutat sin utbildning. Åtgärderna skall vara ett alternativ till en annars oundviklig förtidspensionering, och vi har med utgångspunkt i det vi redovisat om försöksverksamhetens inriktning också avstyrkt yrkandet i motionen 2053 att denna försöksverksamhet nu skulle utvidgas.

Slutligen en kommentar till reservationen 10 beträffande näringshjälpens stödbelopp, där man från centerhåll för fram önskemål om en kraftigare uppräknings än vad som föreslagits i propositionen. Lånedelens högsta belopp föreslås ändå enligt propositionsförslaget bli fördubblat, så att upp till 60 000 kr. kan beviljas. Det är, som vi säger i betänkandet, en budgetmässig avvägningsfråga, och det har förmodligen också väglett reservanterna i deras ställningsstagande. Intressant är dock att notera, att reservanterna inte följer upp sin egen motion beträffande näringshjälp till fortsatt drift av jordbruksföretag. Om det beror på att reservanterna ser detta som en ekonomisk avvägningsfråga eller inte är höljt i dunkel.

Herr talman! Regeringens förslag för insatser för de arbetshandikappade har i allt väsentligt och på de avgörande punkterna fått utskottets stöd. Det

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

innebär att ett bifall till utskottets hemställan är detsamma som att riksdagen gör en satsning på dessa grupper, som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Man gör en satsning av ett omfång som aldrig tidigare har förekommit. Visst skulle man i några fall kunna se ett ännu kraftigare påslag, men i ett trängt ekonomiskt läge är ändå propositionen en klar markering och prioritering av ett område, som är värt mycket stor uppmärksamhet.

Jag inledde med att säga att insatserna för handikappade tagit i anspråk en växande andel av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. I det perspektivet framstår dagens förslag som en rejäl milstolpe och en ordentlig framflyttning av positionerna i strävandena att kunna förverkliga målet arbete åt alla.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkande nr 20 och avslag på samtliga reservationer.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson har något kommenterat våra reservationer, och han gör det ganska lätt för sig genom att säga att vår motion är en anpassning till propositionen. Jag tar för givet att hans avstyrkande av vår motion då inte också betyder ett avstyrkande av propositionens förslag, trots att han nu säger att deras innebörd är ungefär likartad. Jag vill emellertid också säga, att den uppfattning som Elver Jonsson för fram i detta sammanhang är felaktig.

Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med att återge alltför mycket t. ex. ur vår reservation om allmänna riktlinjer m. m. Jag har tidigare två gånger sagt att man måste göra effektiva angrepp på de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling, där enbart marknadskrafterna tillåts styra. Låt mig säga att jag tycker att det under trepartiregeringen och även under folkpartiregeringen är marknadskrafterna som fått styra den näringspolitik som vi har i vårt land f. n.

När det gäller tillämpningsföreskrifter beträffande främjandelagen innebär vår reservation någonting helt annat än det som utskottet skriver och det som står i propositionen, nämligen att lagen skall tillämpas på ett mera målmedvetet sätt samt att man: – det är arbetsmarknadsministerns uttalande – förutsätter att riktlinjer skall dras upp för att konkreta resultat skall kunna uppnås och att detta i första hand bör ske inom ramen för AMS verksamhet.

De föreskrifter som vi anser att regeringen skall utfärda säger man alltså att ett verk kan svara för. Det innebär en ganska stor skillnad i detta sammanhang.

Elver Jonsson tar också upp lagen om fackliga förtroendemän och säger att vi har hakat på denna fråga. Det har vi gjort, för man kunde inte i januari månad, då vi hade ett absolut löfte om en proposition, tro att det löftet skulle tas tillbaka. Därför tar vi upp frågan nu och kräver förslag om förbättring av de fackliga förtroendemännens möjligheter att arbeta för att bl. a. kunna följa upp anpassningsgruppernas verksamhet, som är oerhört viktig när det gäller att skaffa arbete åt de handikappade.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande medgav i sitt anförande att det för vissa allmännyttiga organisationer kunde uppstå problem när det gäller det minskade bidraget för anställda med lönebidrag i förhållande till de arkivarbetare som dessa organisationer sysselsätter i dag, men han ansåg att detta skulle lösas på annat sätt.

Detta är emellertid inte någon garanti, utan det kommer in under vanlig prövning av den instans som lämnar bidrag till de här allmännyttiga organisationerna. Ett bidrag med oförändrat 100 % till de allmännyttiga organisationerna är enligt vår uppfattning den bästa lösningen. Det skulle öka förutsättningarna för att kunna placera än fler anställda med lönebidrag hos ifrågavarande organisationer.

Vi vet att många arkivarbetare i dag gör värdefulla arbetsinsatser i t. ex. idrottsföreningar. Många föreningar är små, de har ett litet antal medlemmar, och de aktiva medlemmarna får kämpa för att klara ekonomin. Det är uppoffrande insatser de gör för att klara de ekonomiska bekymren.

Den föreslagna förändringen av bidragen till bl. a. dessa organisationer innebär att de ekonomiska problemen kommer att öka. Det anser vi vara mycket otillfredsställande.

Så också några ord om de förtidspensionerade, där vi hade föreslagit en fortsatt försöksverksamhet med åldersgruppen 26–35 år. Vi anser att det hade varit riktigt om man från regeringens och utskottets sida hade kunnat sträcka sig längre. Vi tror att en ökad satsning skulle leda till ökade förutsättningar för att bereda sysselsättning åt personer i den här gruppen så att de icke skulle behöva förtidspensioneras i den utsträckning som kan bli följden av det beslut som riksdagen nu kanske kommer att fatta.

Slutligen några ord om inrättande av arbetsmarknadsinstitut. När majoriteten av centerns ledamöter i utskottet har ställt sig bakom regeringens förslag är det inte grundat på frågan om socialisering eller inte socialisering. Vi har gjort det för de handikappades bästa. En samordnad organisation för en yrkesinriktad rehabilitering är nödvändig, och det kan som vi ser det bäst ske i de föreslagna arbetsmarknadsinstituterna.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vad man kan kräva av en utskottsrepresentant är litet vanlig hyfs, nämligen att svara på frågor. Det tycker jag inte att Elver Jonsson har gjort i detta sammanhang. Här finns en motion i 14 punkter som han tydligen inte har sett men som utskottet mycket kortfattat har avstyrkt. Är det inte en vanlig umgängesform att man svarar på frågor?

Elver Jonsson behagade inte ens yrka avslag på motionen, såsom framgår av betänkandet. Jag tycker det finns en central frågeställning, som jag har ställt utskottet inför, nämligen: Vilken arbetsmarknad skall man rehabiliteras till? Vad skall man komma till? Godkänner utskottet A-, B- och C-marknader och olika slags jobb? Är det den arbetsmarknaden som utskottet vill ha? Säg det klart och tydligt då, och göm er inte bakom orden "rätten till arbete åt alla"! Detta tycker jag att utskottets talesman måste svara på,

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

eftersom det måste vara en demokratisk rättighet för det svenska folket, som har valt in sina representanter i riksdagen, att få svar på de frågor och krav som ställs i riksdagen.

Den andra centrala frågan gäller anpassningen. Vad skall de arbetshandikappade anpassas till? Och vilka åtgärder skall vidtas? Här bör väl ändå folkpartiet, som nu sitter i regeringsställning, tala om ifall man vill ge fackföreningarna ökade resurser eller inte. Eller vill man låta det fortsätta att vara som det är nu?

Utskottet har avstyrkt vårt yrkande. Jag har begärt en förklaring till detta, eftersom det i betänkandet inte står *varför* man har avstyrkt det. Varför?

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! På den sista frågan vill jag svara att jag skall gå Lars-Ove Hagberg till mötes genom att yrka avslag på vpk-motionerna i betänkandet.

Lars-Ove Hagberg var missnöjd med mig därför att jag inte svarade på alla hans frågor, men det beror delvis på tidsfaktorn och delvis på att det inte alltid är så enkelt att lämna besked på alla frågor i alla vpk-motioner. Å ena sidan vill vpk mönstra ut begreppet arbetshandikappade ur arbetsmarknadspolitiken och försöksverksamheten och å andra sidan sägs det litet senare i motionen att man vill att främjandelagen bör ändras så, att den mer får karaktär av en kvotlagstiftning. Men en kvotlagstiftning kräver inte bara registrering vid arbetsförmedlingarna, utan också i företagen. Man vill alltså både mönstra ut och införa en starkare registrering! Förvisso förekommer det kollisioner, som gör det svårt att ge något besked.

Klart är ändå att utskottet också känner mycket av den vanda som Lars-Ove Hagberg här har redovisat – där föreligger det alltså inte någon skillnad i åsikter eller ståndpunkter.

Sedan har vi naturligtvis sagt nej till de traditionella åtgärder som vpk tänker sig, eftersom dessa bygger på en helt annan samhällssyn än vår och en helt annan arbetsmarknad än den vi vill ha.

Till Arne Fransson skulle jag, på den punkt där han berörde lönebidraget till de s. k. arkivarbetarna, bara vilja säga att det väl egentligen är litet fel att göra det här till en bidragsfråga; jag tror det är riktigare att se den så som har gjorts i propositionen och som man har sett det på fackligt håll, nämligen att det är ett problem som måste lösas för de anställdas skull. Därför tror jag den åsikten är riktigare, att man i annan ordning måste kompensera de föreningar och organisationer som kan få svårigheter med den rent finansiella sidan. Låt oss inte glömma bort att det ändå rör sig om en relativt begränsad förändring. Det blir någon minskning, men som jag sade i mitt första anförande blir det samtidigt ökning på andra områden.

En fråga till Arne Fransson: Hur skall vi kunna klara av huvudtanken med det större arbetsgivaransvaret, om vi inte också är beredda att utkräva det? Det beskedet tror jag att kammaren skulle kunna invänta.

Till utskottets värderade vice ordförande vill jag säga att poängen med det som jag försökte säga i det första inlägget var den stora enighet som ändå

rådde i utskottet kring propositionens förslag – vi har faktiskt ibland ansträngt oss när vi försökt hitta skillnader – och att jag tycker det var nästan signifikativt att en svårighet var att se var skillnaden låg mellan propositionen och det socialdemokratiska förslaget. Detta lyste också igenom i Bengt Fagerlunds första inlägg, där han riktigt fick ta sats i hela det politiska fältet när han skulle backa upp reservationen och motionen.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Ett svar kom från Elver Jonsson, men inte på de frågor som jag ställt.

Elver Jonsson behagade i stället svara på några andra frågor, som jag också hade tagit upp i mitt anförande. Hade han lyssnat det allra minsta till vad som sades om kvotlagstiftningen, hade han vetat att jag anser att den skall utgå från dem som under lång tid varit arbetslösa och dem som har blivit rehabiliterade. Det är en kvotering mellan dem som man skall göra, men den kvoteringen gäller inte mellan dem som betecknats som handikappade i ett register och dem som inte gör det. Det är inte den formen vi vill ha, utan vi har de arbetslösa och vi har dem som skall rehabiliteras. Det gäller ju att de som har störst behov av att få ett jobb får komma in eller att de får göra det som har varit utanför arbetsmarknaden länge.

Men man kommer sedan till att vpk har traditionella krav när det gäller arbetsmarknaden. Då blir jag litet förvånad över att ni vill ha en helt annan arbetsmarknad. Jag trodde faktiskt att det också var folkpartiets mening att man skulle ha arbete åt alla – allas rätt till arbete. Det är väl inte den arbetsmarknad som vi har i dag som vi skall förändra för de arbetshandikappade? Vad är det man vill uppnå? Skall vi ha kvar samma arbetsmarknad? Vi vill ta bort A-, B- och C-lagen. Vi vill att alla skall kunna ha ett reguljärt, meningsfullt arbete i någon form, att ingen skall hamna i B-laget eller C-laget – som i dagens verklighet. Enligt vad jag kan utläsa av propositionen kommer det inte att bli någon förändring med de åtgärder som här är föreslagna. I annat fall får utskottets talesman tala om för mig vilka åtgärder det är som ändrar på dagens arbetsmarknad.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson och jag är helt överens om att arbetsgivaransvaret i sin helhet skall överflyttas på de allmännyttiga organisationerna när man anställer någon med lönebidrag. Jag tror inte att arbetsgivaransvaret blir vare sig större eller mindre om organisationen får betala 10 % av lönekostnaderna.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande talar om att det inte finns någon skillnad mellan socialdemokraterna och utskottsmajoriteten. Jag skall

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

ta tillfället i akt att på nytt läsa upp vad handikappförbundets centralkommitté skriver till alla riksdagsmän i dag:

”I ett par reservationer till utskottets betänkande återfinns förslag som HCK tillmäter mycket stor betydelse. Speciellt viktiga är förslagen om att riksdagen fattar beslut om främjandelagen och att riksdagen anslår medel för en helt nödvändig personalförstärkning till AMS i form av handikappspecialister.”

Detta är ju de tunga bitarna i vår reservation.

Det är riktigt att själva beslutet om ökade resurser till arbetsmarknadsstyrelsen skall fattas nästa onsdag, när vi behandlar utskottsbestänkandet nr 21. Men om man godkänner de reservationer vi har i dag, har man också lagt en sådan grund att man måste godkänna den reservation som vi har i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 21. Det är inga små skillnader, Elver Jonsson, utan de kan betyda oerhört mycket om vi vill förverkliga vad vi alla talar så mycket om – arbete åt alla.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var en felsägning eller ett hörfel om Bengt Fagerlund uppfattade det så, att det inte skulle vara någon skillnad. Jag sade att det var svårt att se de skillnader som presenterades i motionen i förhållande till propositionen.

Sedan är det väl ändå så när det gäller jämförelser med många av reservationerna, framför allt de socialdemokratiska, att man får göra en avvägning på resurssidan – hur mycket vi kan späda på.

Jag tycker att det är ett något felaktigt grepp när vice ordföranden hänvisar till handikapporganisationerna – och underförstått kanske också till sysselsättningsutredningen, när den hade att föreslå sin personalförstärkning. Inte heller den har ju socialdemokraterna anammat, utan de förordar mycket lägre tal.

Men likheten finns ändå mellan reservationen och utskottsmajoritetens förslag. Vi vill göra en kraftig förstärkning. Socialdemokraterna har bjudit något högre. Det skall vi återkomma till nästa vecka, som vice ordföranden sade.

INGEMUND BENGTTSSON (s):

Herr talman! Att jag tar till orda i den här frågan hör samman med att jag har ett visst förflutet i ärendet genom att ha tillsatt sysselsättningsutredningen och givit den i uppdrag att undersöka hur man skulle kunna förbättra situationen för de arbetshandikappade.

Graden av handikapp hos en människa är ju, herr talman, ytterst en fråga om hur samhället ser ut, alltså beroende på politiska beslut. Det som avgör om en människa med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning är handikappad är samhällsmiljön. Ta en människa med synfel som exempel. Om det synfelet kan korrigeras med glasögon, som på mig, är vederbörande inte handikappad. Men en människa med samma synfel kan vara väldigt handikappad om hon lever i ett samhälle där bara de riktigt rika har råd att

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

skaffa sig glasögon och där alla de andra inte kan göra det. En rullstolsbunden behöver inte vara handikappad om samhället anpassas efter de krav en rullstolsbunden ställer. Vad jag vill komma fram till är att graden av människornas handikapp till stor del beror på politiska beslut.

Två huvuduppgifter bildar ledstjärna för den politik som enligt vår mening måste föras. Den ena är att försöka förebygga handikapp genom olika åtgärder. Den andra är att de som har handikapp skall få möjlighet att leva så normalt som möjligt i gemenskap med andra. Det är här arbetet kommer in. Det är i arbetet den verkliga gemenskapen kan upplevas.

Om jag säger att alla skall ha rätt till arbete kommer ingen gensaga från någon i detta hus, för alla vet att arbetet har en enorm betydelse för den enskildes utveckling, känsla av självrespekt osv. Människornas förmåga att arbeta måste ändå betraktas som en tillgång för samhället. Även om man inte kan lägga företagsekonomiska synpunkter på allt tillför praktiskt taget alla människor någonting genom sin medverkan.

Att åstadkomma arbete åt alla är ingen lätt uppgift. Det kommer att kräva ofantliga insatser på många områden. När vi sedan skall diskutera de insatser som fordras är jag inte säker på att vi kan uppnå samma enighet, för då låter många just företagsekonomiska värderingar fälla utslaget, vilket förhindrar åtgärder.

Rätten till arbete gäller självfallet även de arbetshandikappade. Denna grupp har det besvärligast, och för deras del krävs extra insatser. Uppgiften att titta på dessa insatser har sysselsättningsutredningen fått. De har klargjort problemen på ett ypperligt sätt och har lagt fram ett omfattande program för arbete åt de handikappade. Delar av det programmet har regeringen tagit vara på i sin proposition, och för den delen ger vi regeringen beröm. Men mycket viktiga delar av förslaget har utelämnats, och för detta klandrar vi regeringen och har i motionsförslag inbjudit riksdagen att korrigera regeringen på den punkten. Att handikapporganisationerna är besvikna finner jag naturligt. De företräder ju de människor detta berör. Det är alltid den som har skon på sig som vet var den klämmer.

Låt mig, herr talman, slå fast en självklarhet. Vårt arbete med att ge de handikappade sysselsättning, våra möjligheter att finna jobb åt dem, blir naturligtvis framgångsrikt först då vi kan få till stånd en allmän ökning av sysselsättningen. Vi måste med andra ord ha en näringspolitik som ger nya jobb. Men även om antalet sysselsättningsstillfällen ökar betyder det inte automatiskt en lättnad för de handikappade – långt därifrån. Visserligen har de senaste årens trygghetsreformer på arbetsmarknadsområdet i någon mån hejdat utslagningen av de arbetshandikappade som finns på arbetsmarknaden. Innan vi hade trygghetslagarna var utslagningen av handikappade mycket omfattande under en lågkonjunktur. Trygghetslagarna har emellertid inte i någon mån hävt utestängningen av dem som inte fått fotfäste på arbetsmarknaden eller av dem som på grund av företagsnedläggningar har blivit utan jobb.

Vi ser nu hur arbetsgivarna, när de behöver fler medarbetare, ratar alla som inte omedelbart fyller högt ställda krav.

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Främjandelagen är ju ett av de medel som skall utnyttjas, och det måste ske genom riktlinjer för en effektivare tillämpning av lagen. Föreskrifterna måste i klartext tala om de skyldigheter som arbetsgivarna har, och arbetsgivarna måste helt enkelt anställa handikappade. Ofta är det nödvändigt att anpassa arbetsplatsen till den enskildes förutsättningar. Det är ett sätt att undanröja arbetshinder, och med litet god vilja kan det med lätthet ordnas.

Vi har, som redan sagts från denna talarstol, fått en kraftig ökning av antalet förtidspensionärer. Deras antal har ökat mycket kraftigt de senaste tio åren. Det hör samman med att det har blivit lättare att få förtidspension. Riksdagen har ändrat reglerna för beviljande av förtidspension efter krav från den fackliga rörelsen. När vi nu talar om att vi skall försöka att hjälpa de förtidspensionerade till ett arbete innebär det inte alls att vi vill försämra möjligheterna till förtidspension, då pensionering är en riktig lösning av ett personligt problem för personer som närmar sig folkpensionsåldern.

Men det som oroar oss, som måste oro oss och som inte kan godtas, är att så många unga personer har blivit förtidspensionerade. Det är ett bevis på ökad utslagning, när personer i mycket unga år i stället för att få ett arbete hänvisas till förtidspensionering. Det kan inte vara rimligt att dessa unga människor lämnas åt sitt öde, bara därför att vi har ordnat deras ekonomiska försörjning. Vi får inte nöja oss med att erbjuda de unga förtidspension, därför att samhället inte lyckas ordna ett jobb till dem.

Vi har föreslagit en uppsökande verksamhet bland de unga förtidspensionärerna. Huruvida de föreslagna åtgärderna skall bli framgångsrika beror på om det finns personal som kan ta itu med dessa frågor. Detta är alltså en kärnfråga. Om de föreslagna åtgärderna skall bli till gagn och nytta för de handikappade, så som vi avser, måste det finnas personer som exempelvis ser till att främjandelagen följs. Där kan man naturligtvis inte bara räkna med personal inom arbetsförmedlingen, utan man får också ge den facklige förtroendemannen ökade möjligheter att hjälpa de arbetshandikappade. Vi beklagar att vi inte har fått förslag om det från regeringen.

Det måste finnas personal som ser till att de handikappade får erforderlig utbildning och erforderliga tekniska hjälpmedel. Det måste finnas personal som söker upp de förtidspensionerade ungdomarna. Jag nämner detta för att belysa en del av det som måste göras. Vad som nu framhållits visar med all önskvärd tydlighet att det rör sig om ett mycket personalkrävande arbete. Vi vet att personalen på arbetsförmedlingarna med hänsyn till den rådande situationen på arbetsmarknaden inte hinner ägna sig åt de arbetshandikappade. Det betyder att deras situation har ytterligare försämrats – och det i en tid då vi går ut för att ta ett verkligt krafttag för de handikappade.

När det gäller regeringens förslag i det här avseendet är vår kritik hård. Även om beslutet i den frågan skall fattas först nästa vecka har jag och Bengt Fagerlund nu med kraft velat understryka detta. Vi delar nämligen sysselsättningsutredningens uppfattning att om inte arbetsmarknadsverket får erforderligt antal medarbetare som kan ägna sig åt de handikappade, då hjälper inte en aldrig så välvillig skrivning i proposition eller betänkande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag skulle vilja börja det här inlägget med att säga att det ändå, som arbetsmarknadsutskottets ordförande sade, föreligger en glädjande enighet kring regeringens förslag till åtgärder för de handikappade. Det något höga röstläge som märktes i första varvet när propositionen beaktgjordes bör sättas i relation till detta. När man nu summerar betänkandets innehåll i utskottsskrivningar och reservationer finner man att det inte är så värst mycket som skiljer. Jag skall kommentera några av de punkter som ändå kvarstår.

Här är då fyra socialdemokratiska reservationer. Jag tillåter mig att påstå att de till en del innehåller ganska marginella synpunkter. Men låt mig ta upp en del av de resonemang som här har förts av vice ordföranden i utskottet, Bengt Fagerlund, och Ingemund Bengtsson.

Jag tror att det skulle vara av intresse att lägga Ingemund Bengtssons anförande vid sidan av det som jag höll här i kammaren för någon timme sedan. Man skulle då se att det föreligger stora överensstämmelser i värderingarna av hur vi skall närma oss de problem som gäller de handikappade i arbetslivet. Det är mycket stor överensstämmelse mellan våra uttryckssätt i de centrala frågorna.

Låt mig börja med att hålla med Bengt Fagerlund om att det är självklart att den ekonomiska politik och den näringspolitik vi för tillsammans med politiken på en hel del andra områden måste bilda en helhet. De är förutsättningarna för en aktiv arbetsmarknadspolitik, dvs. för att åstadkomma ett utbud av arbeten som också ger de arbetshandikappade chansen. Det betonade jag i mitt inledningsanförande.

Visst kan vi ha olika uppfattningar om hur den ekonomiska politiken skall föras, men det är en annan sida av den här diskussionen. I detta hänseende – att skapa flera jobb – har vi samma målsättning.

Här har sagts att sysselsättningsutredningens betänkande mottagits positivt, och det håller jag med om.

Propositionen byggdes i stort sett upp på sysselsättningsutredningens delbetänkande. Det finns några punkter som vi inte tog med och som utskottet har skrivit in – jag tänker exempelvis på fadderverksamheten. Och det finns några punkter som föranlett reservationer. Jag skall i fortsättningen i huvudsak ägna mig åt dem.

Den första tar upp de allmänna riktlinjerna. Där konstaterar utskottet att man har svårt att se vilken konkret vägledning det socialdemokratiska förslaget till riktlinjer ger för arbetet med att förbättra de arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden. Jag kan i och för sig hålla med om det. I reservationen tar man upp ting som att man skall utnyttja främjandelagen

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikappade,
m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikappade, m. m.*

mer – jag skall strax återkomma till det. Men i övrigt handlar den rätt mycket om vad man kallar regeringens halvhjärtade förslag om personalförstärkning till arbetsmarknadsverket.

Jag vill då än en gång framhålla att ingen annan myndighet har tilldelats motsvarande förstärkning.

Arbetsmarknadsverket har inte heller tidigare fått förstärkningar av en sådan omfattning som den nu föreslagna. När Ingemund Bengtsson säger att socialdemokraternas kritik är hård på denna punkt, borde detta uttalande rimligen falla tillbaka på honom själv såsom ansvarig chef för arbetsmarknadsdepartementet under ett antal av 1970-talets år, år som ekonomiskt sett var betydligt starkare och borde ha möjliggjort för socialdemokraterna, om de haft viljan, att tillföra arbetsmarknadsverket avsevärt större resurser än de gjorde. Vi har ökat anslagen med nästan 100 % i förhållande till vad Ingemund Bengtsson orkade med. Därför, herr talman, framstår det litet märkligt att man tar till så hårda ord i kritiken mot oss nu när vi har givit det största tillskott av tjänster som någonsin tilldelats detta verk. Vi har gjort det i ett läge då vi allmänt sett måste vara utomordentligt återhållsamma med resurser, och alla andra centrala myndigheter har fått hållas tillbaka på ett helt annat sätt än arbetsmarknadsverket har fått göra – och för den delen även arbetarskyddsstyrelsen som inte är ointressant i detta sammanhang och som också fått en god resursförstärkning.

Det kan förtjäna påpekas att när kammaren senare skall ta ställning till dessa frågor finns det en reservation från moderata samlingspartiet, som anser att regeringen har gått för långt och att resursförstärkningen är för stor. Det visar kanske att vi har lagt oss på en rimlig nivå. Det är vad verket orkar svälja för att växa ut på ett effektivt sätt.

Får jag så nämna något om främjandelagen. Jag har redan sagt att den bör tillämpas och tillämpas effektivt. Det är väl så klara verba som egentligen går att ge. Lagen, menar sysselsättningsutredningen och de socialdemokratiska reservanterna, är fullgod. Ni har inga anmärkningar på den punkten utan anser att lagen är bra sådan den nu är. Jag har ställt mig öppen till det utredningsarbete som pågår om trygghetslagarna och till möjligheten att också se på lagtexten och fundera över om den är så bra den kan vara från äldres och handikappades synpunkt. På så sätt visar jag en större öppenhet än de socialdemokratiska reservanterna har visat här i dagens debatt.

Den socialdemokratiska reservationen går mer ut på att regeringen nödvändigtvis måste skriva föreskrifterna. Vi får inte lämna över till det ansvariga ämbetsverket att fundera ut hur man bäst skall tillämpa den lag som regeringen och riksdagen tillsammans har stiftat. Vilka föreskrifter är det då som socialdemokraterna menar är så fundamentala för att få detta att fungera på ett bättre sätt? Jo, säger Ingemund Bengtsson, att arbetsgivarna skall känna sitt ansvar för att anställa handikappade. Ja, jag har sagt det många gånger, Ingemund Bengtsson. Jag sade det i dagens inledningsanförande, och jag kan säga det nu igen: Jag kan inte förstå att det är någon skillnad.

Däremot kan jag ställa mig tveksam till det socialdemokratiska förslaget

om en närmare kvantifiering av företagens och förvaltningarnas ansvar för sysselsättning av arbetshandikappade. Det är svårt att se hur detta förslag skulle kunna genomföras utan att man i praktiken kommer mycket nära en kvotlagstiftning med innebörd att arbetsgivarna skall vara skyldiga att ha en viss procent handikappade anställda. Vissa erfarenheter från andra länder, där systemet har prövats, visar att det för med sig en rad nackdelar utan att för den skull de handikappades situation blir nämnvärt bättre.

Bengt Fagerlund hade något i sitt inlägg om att man, om man inte använder främjandelagen, kan tvingas till kvotlagstiftning för de handikappade. Jag fattade honom så. Jag har sagt här, Bengt Fagerlund, och jag upprepar det, att främjandelagen skall tillämpas. Däremot är jag mycket reserverad mot en ren kvotlagstiftning. Låt oss använda det laginstrument som vi nu har. På den punkten är vi faktiskt eniga.

Jag vill också säga något om arbetsmarknadsverkets uppgifter när det gäller att granska företagens personalpolitik, som reservanterna uttrycker det. I samarbete med arbetsgivare och fack bör verket informera sig om personalpolitiken och söka påverka den i önskvärd riktning. Om sedan företagen inte svarar mot de krav som rimligen bör ställas på dem, då får naturligtvis diskussionerna föras vidare på ett sådant sätt som främjandelagen anger.

Tiden flyktar fort, herr talman. Jag borde kanske också kommentera de andra reservanternas synpunkter något. I reservationen 7 tar Sten Svensson, Sixten Pettersson och Allan Gustafsson upp frågan om arbetsmarknadsinstitutet, och det är en viktig fråga. Jag har tyvärr inte nu tid att utveckla resonemanget mer än att jag instämmer i det som Arne Fransson deklarerat för, som jag uppfattade det, huvuddelen av centergruppen. Hans värdering på den här punkten stämmer väl överens med min egen. Det gäller att utnyttja de resurser vi har på bästa sätt för de handikappades räkning.

INGEMUND BENGTTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern gör gällande att de socialdemokratiska reservationerna enbart berör marginella ting. Hade det varit så, då hade ju arbetsmarknadsministern inte behövt använda hela den tid han hade till förfogande för att ta itu med våra reservationer.

När det gäller främjandelagen håller vi på den uppfattningen att lagen i och för sig ger de möjligheter som behövs. Vi har inte sagt att man skall ha en kvotlagstiftning. Vi har sagt att om man tillämpar främjandelagen på det sätt som vi vill, så att de handikappade dels inte blir utslagna, dels får jobb, behöver vi ingen kvotlagstiftning. Då löser främjandelagen de problem som vi har aktualiserat.

Sedan tog arbetsmarknadsministern upp frågan om antalet medarbetare inom arbetsmarknadsverket och trodde sig ha en poäng genom att göra gällande att jag på min tid minsann inte gav arbetsmarknadsverket så mycket personal som herr Wirtén nu har gjort.

Låt mig då fästa uppmärksamheten på att under vår tid såg vi alltid till att när vi föreslog åtgärder på arbetsmarknadspolitikens område gav vi arbetsmarknadsverket personal så att verket kunde fullgöra de arbetsuppgifter som

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

det ålades.

Hade jag varit arbetsmarknadsminister nu och haft förmånen att utarbeta propositionen om handikappade, hade jag självfallet följt den gamla fina linjen att föreslår man en åtgärd måste man också se till att det finns människor som kan verkställa den. Utskottets ordförande sade och herr Wirtén snuddade vid att resurserna ändå är begränsade. Det skall jag inte förneka, men de resurser man har skall man ge åt dem som bäst behöver resurserna.

Det är väl inte obekant för arbetsmarknadsministern att det har pumpats ut miljarder och åter miljarder till arbetsmarknadspolitiska och sysselsättningspolitiska åtgärder som ibland har varit mycket diskutabla. När man satsar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, exempelvis för handikappade, måste man också lyssna på vad arbetsmarknadsverket säger: För att kunna genomföra åtgärderna behövs det mer personal. Vi har varit realistiska i vårt bud, när vi föreslagit en ökning av personalen.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi hörde nyss att arbetsmarknadsministern instämde i det uttalande som Arne Fransson gjort. Han sade ungefär så här: Oavsett socialisering eller inte socialisering skall man avgöra detta med hänsyn till sakfrågan. Jag noterade också att arbetsmarknadsministern i sitt inledande anförande tillbakavisade våra synpunkter och hävdade att det inte var fråga om socialisering.

Jag tycker det är märkligt att man kan påstå att det inte är fråga om socialisering. Det påståendet innebär att all verksamhet som betalas med skattemedel i realiteten redan är socialiserad. Det är en märklig argumentering. Man skulle på samma sätt kunna hävda att den del av läkemedelsindustrin som levererar sina produkter till sjukhusen redan är socialiserad och utan vidare kan inordnas under offentligt huvudmannaskap. Om folkpartiet menar allvar med dessa synpunkter bör alla leverantörer till försvaret, skolorna, sjukvården, statliga myndigheter etc. ha anledning att känna oro. De kan ju befara att bli "inordnade" under något offentligt organ.

Än så länge har dessa argument varit socialistiska argument och inte folkpartistiska. I varje fall uttrycker de inte några liberala idéer.

Vi hörde arbetsmarknadsministern nyss säga att han står socialdemokraterna nära i värderingarna. Man frågar sig vad detta innebär i denna sakfråga. Det förefaller som om ägarna till de arbetspsykologiska företagen nu fått en förklaring till detta ingrepp.

Jag vill då deklarerat, herr talman, att jag står betydligt närmare de värderingar som industriministern har uttryckt i den nyss avlämnade industripolitiska propositionen, där han pläderar för ett vaktslående kring marknadsekonomin.

Jag frågar: Blir det billigare och effektivare om den arbetspsykologiska verksamheten inordnas under arbetsmarknadsverket? Det är den avgörande frågan. Erfarenheten visar att kostnadsmedvetandet, ansvaret för innovationer, utveckling och planering m. m. är mera påfallande i ett privatägt företag

med *lönsamhetskrav* än vad fallet är i en statlig institution.

Till bilden hör att man inte skall inordna läkarna : de föreslagna arbetsmarknadsinstitutionen. YR-utredningens skäl att kontinuerlig erfarenhet från ett brett verksamhetsområde bör eftersträvas, torde gälla även för psykologtjänsterna. Varför kan inte psykologinsatserna, i likhet med läkarinsatserna, fortsätta på konsultbasis? Varför denna åtskillnad?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag börja med det senaste inlägget som Sten Svensson hade om arbetsmarknadsinstitutionen. När jag sade att det fanns stora likheter mellan de anföranden om grundprinciperna som Ingemund Bengtsson och jag hade haft här, avsåg jag åtgärderna för de arbetshandikappade i stort.

I Sten Svenssons huvudanförande kunde jag notera att han bedömde situationen på ungefär samma sätt. Det råder stor värdegemenskap mellan partierna i den här frågan.

Den speciella punkt Sten Svensson nu tar upp förtjänar kanske ytterligare någon kommentar. Då skulle jag vilja erinra Sten Svensson om att detta förslag bygger på det principbeslut som riksdagen tog 1977 på förslag av trepartiregeringen, den regering där Sten Svenssons parti satt med. Det riksdagsbeslutet formulerades på följande sätt: "Starka skäl talar för att vissa delar av den arbetspsykologiska verksamheten samordnas och förs in under ett statligt huvudmannaskap."

Det var vad riksdagen då beslutade. Jag vet att man i riksdagen hade en del debatt om detta, men det var på trepartiregeringens förslag som beslutet togs.

I sak håller jag fast vid att det gäller att samordna resurserna så att de handikappade kan utnyttja förmedlingarna och arbetsmarknadsinstitutionen på bästa sätt.

Det är också viktigt att än en gång påpeka, som det redan gjorts från denna talarstol, att personalen på institutet står bakom regeringens och utskotts-majoritetens förslag på den här punkten.

Till Ingemund Bengtsson vill jag säga att jag menar att det fanns en del marginella synpunkter i de socialdemokratiska reservationerna. Jag sade inte att alla var marginella. Tvärtom – de punkter jag bemötte menade jag hade mer substans, och det var därför jag ägnade huvuddelen av min replik åt de frågorna.

Men vad gäller resursförstärkningen till arbetsmarknadsverket tycker jag ändå, Ingemund Bengtsson, att det inte så lätt går att krypa ifrån det tidigare ansvaret. Främjandelagen fattade riksdagen beslut om 1974, och de problem som vi har i dag fanns förvisso redan vid 1970-talets mitt. Och kände dåvarande arbetsmarknadsministern Ingemund Bengtsson att det behövdes en mer personalintensiv verksamhet för att följa upp främjandelagen, så borde han, när resurserna faktiskt var litet rikare i vår budget, ha givit denna förstärkning redan då. Och det är inte så, om man går tillbaka i hävderna, att Ingemund Bengtsson som departementschef alltid skrev under på AMS äskanden. Det tror jag vi kan dokumentera relativt lätt.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Att man däremot skall lägga resurserna där de bäst behövs är vi eniga om, och det var ju precis vad jag sade att vi har gjort i regeringen. Det är inga verk som har fått så stor personalförstärkning som just de här berörda – arbetsmarknadsverket och arbetarskyddsstyrelsen. På den punkten har jag samma uppfattning som Ingemund Bengtsson.

När det gäller reservationen om allmänna riktlinjer skulle jag avslutningsvis, herr talman, ändå vilja säga att det kanske är litet svårt att följa tankegången i den. Där sägs: "Målet för en politik av det slaget kan endast nås om man gör effektiva angrepp på de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling, där enbart marknadskrafterna tillåts styra."

Jag tycker, mina socialdemokratiska vänner här i kammaren, att det är på tiden att ni slutar med försöken att skildra oss folkpartister som företrädare för en ohämmad marknadsekonomi. Vi känner det sociala ansvaret och vill ha en väl fungerande social marknadsekonomi. Det är den politiken vi vill företräda, och det här är onekligen att försöka ge en falsk varubeteckning åt den politik som vi arbetar för.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra arbetsmarknadsministern om att när vi tog ställning till det här förslaget, som först framfördes i sysselsättningsutredningen, avlämnade vi en reservation i utredningen på denna punkt. Dessutom har vi här i kammaren röstat för de reservationer som vi fogat till arbetsmarknadsutskottets betänkanden, då detta ärende tidigare behandlats.

Sedan påstod arbetsmarknadsministern att personalen står bakom detta. Det är en sanning med modifikation. Den direkt berörda personalen har protesterat, liksom arbetsgivarna, mot det här förslaget. Däremot är det riktigt om man talar om Psykologförbundet på riksplanet.

Jag har en handling i min hand som är avlämnad av 18 psykologer i Malmöhus län, anställda vid Arbetspsykologiska utvecklingsgruppen. Dessa 18 personer säger att de ställer sig avvisande till förslaget om ett förstatligande av de arbetspsykologiska instituten och tillägger: "*INGEN av de tjugofem psykologer som kan komma att beröras av ett eventuellt förstatligande har hörts om sin uppfattning – för eller emot ett förstatligande – av Psykologförbundet, NYR eller annan instans!*"

Vidare har jag här en kopia av ett brev avsänt till statsministern – ett offentligt brev som jag alltså fått en kopia på. Det är avsänt av en arbetsgrupp som talar för samtliga arbetspsykologiska institut, och jag skall be att få citera:

"Undertecknad samarbetsgrupp för landets samtliga fristående arbetspsykologiska institut med sammanlagt 250 anställda och ett 40-tal kontor över hela landet, *protesterar härmed mot förslaget.*"

Herr talman! Jag vill avslutningsvis återkomma till monopolutredningen eftersom jag tycker att folkpartiregeringen där har gett goda direktiv för att avveckla offentliga monopol. Budgetminister Mundebo säger: "Det finns

också risk för att ett företag i en monopolsituation missgynnar vissa avnämare genom leveransvägran eller genom att tillämpa avsevärt sämre försäljningsvillkor än normalt. Monopol och karteller är därför i princip främmande för en social marknadsekonomi." Han säger vidare: "I vissa fall har statsmakterna av olika skäl ingripit med konkurrenshämmande regleringar --- av t. ex. sociala skäl." Budgetminister Mundebo avslutar därefter: "Sådana konkurrenshämmande åtgärder bör dock i möjligaste mån begränsas."

Jag instämmer helt i den värderingen, och jag anser att den strider helt mot det förslag som nu har lagts fram.

INGEMUND BENGTTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att ännu en gång få återkomma till frågan om medarbetare inom arbetsmarknadsverket för att klara dessa åtgärder. Jag kan berätta för herr Wirtén att det är alldeles klart att ett ämbetsverk inte alltid får precis vad det begär utan får finna sig i en prövning. Men under den tid jag hade ansvaret och vi föreslog åtgärder för att komma till rätta med exempelvis ungdomsarbetslösheten, fick verket det antal medarbetare som ansågs erforderligt för att man på ett rimligt sätt skulle klara uppgifterna. Så gjorde vi.

Jag tillsatte sysselsättningsutredningen 1974. Den skulle alltså undersöka vilka åtgärder som måste vidtas för att hjälpa de handikappade och vilka personalresurser som fordrades för att klara detta. Jag sade i mitt anförande att om man skall kunna åstadkomma det vi föreslår – främjandelagen, bevakande av förtidspensionerade och allt det jag räknade upp – räcker inte den personalförstärkning som herr Wirtén har föreslagit, i synnerhet som han själv säger att de 350 tjänsterna skall ägnas den reguljära arbetsförmedlingsverksamheten. De hinner då inte ens ge sig på den här viktiga uppgiften.

Jag vill alltså vidhålla mitt påstående att det bara blir en pappersprodukt om man inte ger verket möjligheter att få medarbetare som kan verkställa det vi beslutar i dag.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag skall bara summera Ingemund Bengtssons replik med att säga att arbetsmarknadsverket begär för nästa år sammantaget, om jag minns rätt, över 1 000 tjänster både för det vi nu diskuterar och för den reguljära verksamheten. Socialdemokraterna går över vårt bud med 300 tjänster och kommer alltså upp till 650. Det betyder alltså, Ingemund Bengtsson, att inte heller socialdemokraterna denna gång har kunnat ge den resursförstärkning som verket självt har önskat, och det kan jag väl förstå. Det är en kraftig uppräkning som sker från i snitt 200 under 1970-talet till 350 nu, och det tror jag vi skall känna oss tillfreds med.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Detta betänkande handlar om dels propositionen 1978/79:73 om åtgärder för arbetshandikappade, dels propositionen 1978/79:100 bilaga

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

15 såvitt avser anslag till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, m. m. jämte motioner.

När man läser denna ingress, eller rubrik, så får man uppfattningen att betänkandet uteslutande tar upp frågor som är aktuella för de s. k. arbetshandikappade och att de motioner som aviseras också handlar om dessa problem. Men vid en genomläsning finner man att betänkandet även tar upp motionskrav som inte alls har med dessa frågor att göra.

Detta gäller i hög grad vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1053 om vissa ändringar i lagen om anställningsskydd, som jag kommer att uppehålla mig vid – en del frågor i övriga vpk-motioner har Lars-Ove Hagberg berört, och Tommy Franzén kommer att ta upp andra. Såvitt jag kan finna är det bara ett yrkande i motion 1053 som har beröring med dagens ärende. De övriga sex yrkandena hör över huvud taget inte till dagens debatt.

Jag skall börja med motionskravet om ändring av 1 § i lagen om anställningsskydd. Detta kommer att ställas under särskild proposition, och motionsyrkandet i den delen kommer då att ställas mot propositionens förslag till lagändring.

Vårt parti har alltsedan lagens tillkomst yrkat att punkten 4 i 1 § skall utgå. Punkten innehåller en bestämmelse som undantar arbetare som av arbetsmarknadsmyndighet meddelats arbetslöshetshjälp i form av beredskapsarbete, arkivarbete eller musikerhjälp eller som anvisats arbete i verkstad inom arbetsvården. Regeringen föreslår en viss förändring av den här paragrafen, men det innebär inte på något sätt ett godkännande av vpk:s motionskrav. Flertalet av de omkring 110 000 som i dag står utanför lagens bestämmelser om anställningstrygghet kommer också i fortsättningen att finnas där, även om riksdagen antar regeringsförslaget, vilket vi betraktar som en marginell ändring.

Denna fråga behandlades ganska nyligen vid en frågestund här i riksdagen, då en centerpartistisk ledamot påtalade olägenheten med att beredskapsarbetare inte hade någon anställningstrygghet utan kunde avskedas med hänvisning till att arbetaren varit sjukskriven mer än åtta dagar. Arbetsmarknadsministern, som nu har avlägsnat sig från debatten, sade vid det tillfället att detta var ett otillfredsställande förhållande, som naturligtvis borde rättas till. Ett bifall till vpk:s krav i det här hänseendet skulle lösa det problemet. Då skulle inte bara beredskapsarbetarna utan också de som är hänvisade till arbetsvården få anställningstrygghet och på så sätt inte kunna skickas från sina arbeten.

Jag skall nu övergå till de övriga motionskraven som enligt min mening inte hör till dagens ärende. Eftersom utskottet har kopplat samman dessa frågor i det här betänkandet, måste de ändå beröras och bli föremål för debatt, även om det blir en debatt som kommer att ligga litet vid sidan om de frågor som anges i rubriceringen för dagens debatt.

Reglerna om anställningsförhållanden som stadgas i 5 § ger enligt vår mening ett alltför stort svängrum för ingående av avtal, som i många fall innebär försämringar för de anställda jämfört med lagens bestämmelser. Den fasta anställningsformen, som är en av grundstenarna i lagstiftningen, kan

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

förhandlas bort – och så sker också ofta. Avtal har träffats om s. k. visstidsanställning som står i direkt strid mot lagens anda. Det finns i dag arbetargrupper som har arbetat på samma arbetsplats i upp till 10–15 år men som på grund av ingångna avtal ändå inte har en fast anställning. Som exempel kan nämnas de s. k. tillfälligt anställda hamnarbetarna, som finns i de flesta svenska hamnar. Dessa arbetare har fortfarande en stor otrygghet, trots lagen om anställningsskydd. De har i princip anställning så länge den aktuella arbetsuppgiften varar. Det kan innebära en eller två dagar, men det kan också gälla exempelvis tre timmar. Detta är helt riktigt enligt avtal som ingåtts på basis av lagen om anställningsskydd. Det spelar således ingen roll, om dessa arbetare har arbetat på sin arbetsplats i 20 år – de har fortfarande ingen fast anställning.

Enligt vår mening strider dessa avtal inte bara mot god sed på den svenska arbetsmarknaden. Avtalen strider också mot främjandelagen, som föreskriver att 5 § i lagen om anställningsskydd inte får utnyttjas på ett sådant sätt att det strider mot god sed på arbetsmarknaden. Det strider också mot lagens anda om fasta former för anställning, om man innehaft anställningen sex månader eller sammanlagt tolv månader under de senaste två åren.

Vpk har alltså på nytt rest kravet att 5 § ändras så, att avtal om visstidsanställning endast är giltigt efter det att arbetsmarknadsstyrelsen har gett sitt godkännande. Då skulle många av de rent diskriminerande avtalen som nu är giltiga slopas. Med andra ord skulle det på den punkten bli en bättre anpassning till lagens anda. Arbetsmarknadsstyrelsen skulle i fortsättningen kunna hindra tillkomsten av dylika avtal.

3 § i lagen om anställningsskydd bör med anledning av vårt krav på ändring av 5 § och med hänvisning till andra motionskrav som inte behandlas nu, exempelvis frågan om uppsägningstiden, ändras i enlighet med det förslag som återfinns i motionen.

Underrättelseskyldigheten vid uppsägning och avsked regleras i 10 § resp. 20 §. Vpk hävdar att det är av stor betydelse att även den fackliga organisationen underrättas. Det förhållandet att underrättelsen ”skall lämnas till arbetstagaren personligen”, som det uttryckligen står i lagen, är enligt vårt sätt att se otillfredsställande.

Även den fackliga organisationen har ett stort intresse av att bli underrättad om eventuella uppsägningar och planerade avskedanden. Det är inte så sällan som anställda kallas upp och meddelas att de av en eller annan anledning kommer att sägas upp eller avskedas. Arbetsköparen kan vid sådana tillfällen övertala de berörda att utan invändningar acceptera åtgärden. Däremot är det inte alls säkert att fackföreningen skulle ha godkänt de planerade åtgärderna. Många uppsägningar och avskedanden sker med all säkerhet på detta sätt, dvs. utan att de fackliga organisationerna får vetskap om saken. Därför har vpk på nytt rest kravet på att 10 § och 20 § ändras så, att facket alltid blir underrättat om tillänkta uppsägningar och avskedanden så att fackets företrädare snabbt kan gripa in och biträda medlemmarna.

Vänsterpartiet kommunisterna anser också att 13 § helt bör utgå ur lagen om anställningsskydd. Vi kan inte se någon bärande motivering till att

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

arbetsköparna skall kunna räkna sig till godo eventuella inkomster som en uppsagd under uppsägningstiden kan få på annat håll, om arbetsköparen inte kan eller vill bereda arbete under uppsägningstiden. Vårt yrkande på den punkten är således att 13 § helt skall utgå.

Bestämmelserna om skadestånd för brott mot lagen, som finns intagna i 38 §, föreskriver bl. a. fullständig skadeståndsbefrielse i vissa fall. Vpk anser att denna bestämmelse bör utmönstras. Enligt vår mening skall ingen arbetsköpare kunna åsidosätta lagen exempelvis genom att orättmätigt säga upp en anställning och ändå kunna undslippa skadestånd. Det finns fall där arbetsdomstolen har förfarit på det sättet och helt frikänt arbetsköparen, trots att man gett arbetarparten rätt i att saklig grund för uppsägning inte förelåg. Vi anser det vara helt felaktigt. Bestämmelserna bör således utmönstras.

Vårt parti har också tidigare krävt att ett minimerat skadeståndsbelopp för brott mot lagen skall införas och fastställas till 10 000 kr. Det är endast i undantagsfall som arbetsdomstolen har utdömt kännbara skadestånd. I de allra flesta fall rör det sig om skadestånd av den storleken att man måste betrakta dem som mer eller mindre symboliska, och det är på intet sätt avskräckande för att åsidosätta lagens bestämmelser.

Herr talman! Det jag nu har anfört har inte, som jag tidigare sade, att göra med den egentliga debatten om de handikappade och deras situation på arbetsmarknaden annat än i 1 § och ändringen av den. Jag vill bara yrka bifall till vår motion 1053 och samtidigt understryka vad Lars-Ove Hagberg tidigare har anfört när det gäller de handikappades situation.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! I den proposition som riksdagen nu behandlar i anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 20 finns också förslag till organisatoriska förändringar och ändrade huvudmannaskap. Utöver de regionala arbetsmarknadsinstitut som tillskapas föreslås i propositionen ett nytt centralt institut för metodutveckling och forskning. Det institutet föreslås få en organisation omfattande 41 tjänster. Verksamheten skall huvudsakligen bestå av forsknings- och metodutvecklingsarbete, och den skall till väsentlig del vara inriktad på praktisk utveckling inom arbetsmarknadsverkets område.

Det understryks i propositionen att institutet skall få en självständig ställning, och ett uttryck för dess självständighet gentemot arbetsmarknadsstyrelsen är att en särskild delegationsstyrelse skall inrättas för institutet.

Jag vill först säga, herr talman, att det är värdefullt att vi får ett centralt institut, som får till uppgift att syssla med forskning och metodutveckling inom handikappområdet. I propositionen har man undvikit att ta ställning i lokaliseringsfrågan, men av skrivningarna i propositionen kan man indirekt utläsa att regeringen avsett att detta institut skall lokaliseras till Stockholm. Enligt vad jag har erfarit var det i den preliminära versionen av propositionen klart utsagt att institutet skulle lokaliseras till Stockholm. Men i samband med de MBL-förhandlingar som ägde rum sade berörda personalorganisationer nej till detta, och därför skrev man inte in det klart och entydigt i den

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

slutgiltiga versionen.

Vi har kunnat konstatera att sedan riksdagen fattade sitt beslut 1973 om att lokaliseringen av nytillkommande statlig verksamhet skulle prövas från fall till fall har denna prövning utfallit med ett mycket magert resultat för landets övriga delar. I helt dominerande utsträckning har nytillkommande statlig verksamhet, trots riksdagens enhälliga uttalande 1973, lokaliserats till Stockholm. Under sexårsperioden sedan 1973 har 5 500 nya statliga tjänster tillkommit i Stockholm medan under motsvarande tid 60 statliga tjänster lokaliserats till västra Sverige.

Vi har i en motion från socialdemokratiskt håll visat, att det finns alternativ till en Stockholmslokalisering. Självfallet kan man i samband med inrättandet av varje ny statlig institution och verksamhet anföra en rad skäl som talar för en lokalisering till Stockholm eller Stockholmsområdet, men just när det gäller det centrala forsknings- och metodutvecklingscentret talar starka skäl för en lokalisering till Göteborgsområdet.

Jag skall inte, herr talman, utnyttja tiden till att rekapitulera allt som återfinns i motionen 2042. Jag vill hänvisa kammarens ledamöter till ett studium av denna motion, där vi har pekat på alla de olika institutioner och myndigheter i praktisk verksamhet som talar för en lokalisering till Göteborgsområdet.

Det är, herr talman, med stor tillfredsställelse jag noterar att arbetsmarknadsutskottet har tagit intryck av de skäl som vi har anfört i vår motion. Arbetsmarknadsutskottet har i sitt betänkande sagt att frågan om lokalisering skall bli föremål för utredning. Utskottet uttalar, och hänvisar därvid till vår motion, att goda möjligheter till samordning med olika verksamheter finns i Göteborgsområdet, och man pekar speciellt på lärarhögskolan i Mölndal, som är landets enda utbildningsanstalt för personal vid arbetsvårdsinstitutet.

Arbetsmarknadsutskottet är inte berett att direkt besluta att detta institut skall lokaliseras till Göteborgsområdet. Under hänvisning till de argument som vi har framfört i vår motion och till riksdagens enhälliga beslut 1973 om omlokalisering av statlig verksamhet kräver arbetsmarknadsutskottet i stället enhälligt, att frågan om det nya institutets lokalisering skall utredas närmare och att resultatet av denna utredning skall föreläggas riksdagen för ställnings- tagande i lokaliseringsfrågan.

Även om vår nuvarande regering i stor utsträckning är Stockholmsdominerad, utgår jag från att regeringen förutsättningslöst låter utreda den här lokaliseringsfrågan i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag, som jag förväntar mig att en enhällig riksdag bifaller. Blir det en sådan förutsättningslös utredning, kommer den med till visshet gränsande sannolikhet att verifiera att Göteborgsområdet är lämpligt för en lokalisering.

OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Till detta betänkande har kulturutskottet avgivit ett yttrande i anledning av propositionen 73 om åtgärder för arbetshandikappade och fyra motioner som är väckta i anledning av den propositionen.

Om den föreslagna reformen genomförs – det nuvarande arkivarbetet

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

skulle upphöra och ersättas av en ny stödform, kallad anställning med lönebidrag – skulle alla våra läns museer hamna i en svår situation. Det beror inte på konstruktionen som sådan utan på att statsbidragen kommer att minska. Där det tidigare har varit full kostnadstäckning skulle det för gruppen allmännyttiga organisationer nu ges statsbidrag med 90 %.

Som man påpekat i de motioner som kulturutskottet har yttrat sig över är läns museerna sammantaget en av landets största arkivarbetsplatser. Läns museerna har allt sedan slutet av 1940-talet varit beroende av de arbetsinsatser som görs som arkivarbete. Arkivarbetarna utgör över 40 % av det totala antalet anställda vid läns museerna, och deras arbetsinsatser är en grundförutsättning för museernas verksamhet.

Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med att räkna upp den långa rad av skiftande arbetsuppgifter som här kommer i fråga – jag förutsätter att ni alla väl känner till verksamheten på era resp. hemläns museer.

Herr talman! Jag vet att arbetsmarknadsutskottet i likhet med andra utskott har en pressad arbetssituation just nu, men jag hade önskat att utskottsmajoriteten mer hade trängt in i hur denna reform kommer att beröra våra kulturinstitutioner och då framför allt läns museerna. Om den hade gjort det, tror jag att betänkandet hade fått en annan utformning och mer legat i linje med kulturutskottets yttrande. Då skulle vi samtidigt ha fått en garanti för att verksamheten på våra läns museer hade kunnat säkerställas.

Nu har utskottet dock inte helt bortsett från att problem kan uppstå. På s. 38 säger utskottet sålunda: "De ekonomiska problem som slutligt kan drabba vissa organisationer får tas upp i samband med prövningen av annat stöd från det allmänna." Om man här syftar på att kommuner och landsting skulle ge ytterligare bidrag, känner vi alla till svårigheterna därvidlag. Skall sedan läns museerna vara med och konkurrera om de begränsade medel som finns anvisade för den snabbt växande kultursektorn ökar svårigheterna att klara de allt större arbetsuppgifterna.

Får jag fråga utskottets talesman om t. ex. läns museerna kan komma i fråga för full kostnadstäckning efter övergångstiden. Jag syftar på vad utskottet säger i de sista meningarna på s. 37. Efter övergångstiden på tre år kan bidrag utgå med 100 % i vissa fall: "Det är nämligen avsett att AMS skall få i uppdrag att i samråd med statens avtalsverk och de fackliga organisationerna närmare klarlägga för vilka anställda med lönebidrag hos myndigheter och institutioner etc. som full kostnadstäckning i framtiden bör utgå."

Frågan är: Vad innebär detta, och vilka kan i så fall komma i fråga?

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till reservationen 8.

BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Sysselsättningsutredningens betänkande Arbete åt handikapade, som ligger till grund för regeringsförslaget, framhåller två konsekvenser som medfört att allt fler personer blir i behov av arbetsvårdande åtgärder. Den ena är att många människor slås ut från förvärvsarbete i samband med strukturförändringar och rationaliseringar eller på grund av att arbetsmiljön direkt ger upphov till skador, sjukdomar eller förlitning och därmed en

nedsatt arbetsförmåga. Den andra konsekvensen är de ökade svårigheterna att skaffa arbete åt arbetssökande med handikapp.

De handikappades riksförbund, men också handikapprörelsen i sin helhet, har tidigt uppmärksammat problemen för personer med olika slag av handikapp att komma in i arbetslivet. Trots god grundutbildning och yrkesutbildning har unga människor även under högkonjunkturer stora svårigheter att erhålla anställningar. Det är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att en rad åtgärder stått till förfogande för att underlätta en anställning.

Arbetsmarknadsverket ger bidrag, bl. a. till tekniska hjälpmedel, ändringar av arbetsplatser och arbetsbiträde. AMS täcker även en del av lönen i form av s. k. halvskyddad anställning. Dessa instrument har emellertid inte använts på ett effektivt sätt. Bidragen har varit för begränsade och har även urholkats genom penningvärdeförsämring. Det tar alltför lång tid innan åtgärderna sätts in. Bristande personalresurser och tungrodd administration medför att många handikappade inte får lika chanser att konkurrera med andra arbetssökande om arbetstillfällena.

De åtgärder som man har använt sig av har alltså inte varit tillräckliga.

Sysselsättningsutredningen har också klart dokumenterat att personer med handikapp är diskriminerade på arbetsmarknaden. Antalet arbetsplacerade på den öppna arbetsmarknaden har minskat, medan antalet arbetssökande ökat. Antalet arbetshandikappade som söker arbete genom arbetsförmedlingen är ca 70 000 per år. Endast 10 % av dessa får ett jobb. Det är en skrämmande låg siffra. Vi vet också att ungdomar pensioneras i större utsträckning i dag än på 1960-talet. Det är ett förhållande som inga andra medborgargrupper skulle acceptera. Det gör inte heller de handikappade.

Situationen i dag är den att många slås ut, t. o. m. från den skyddade sektorn, därför att de anses ha för låg arbetskapacitet. Bedömningen av arbetskapaciteten görs helt utifrån de brister som finns i personens funktionsförmåga. I stället borde man utgå från individens positiva möjligheter, intresseinriktning, egen bedömning och motivation för arbete. Det finns många skäl att ifrågasätta dagens sätt att bedöma arbetskapacitet.

Rätten till arbete måste gälla alla som vill arbeta. Företagsekonomiska överväganden får inte lägga hinder i vägen. Från samhällsekonomisk synpunkt måste det alltid vara lönsamt att människor arbetar i stället för att uppbära pension.

Utredningen konstaterar att ett ökat antal människor i unga år pensioneras. Pensionen är för många en form av långsiktig arbetslöshetsersättning i stället för erbjudande av arbete. Den som erhåller pension har svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Från arbetsvårdens synpunkt tolkas pensionsbeslutet så, att sökanden därmed icke är aktuell för arbetsvård. Detta drabbar många rörelsehindrade ungdomar som fått en kvalificerad utbildning och klarat sig bra i utbildningssituationen. De ges inte chansen att pröva sina förutsättningar i arbetslivet.

Pensionen måste även i fortsättningen utgöra en trygghetsfaktor för dem som inte kan erhålla arbete på grund av ett svårt handikapp. Det är emellertid

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

nödvändigt att pensionssystemet utformas så flexibelt att det inte försvårar en arbetsplacering.

Sysselsättningsutredningen har på ett förtjänstfullt sätt belyst situationen för människor med handikapp och visat på de samhällsekonomiska konsekvenserna av att unga arbetssökande i ökad utsträckning pensioneras i stället för att beredas arbete. Utredningen föreslog också en mängd åtgärder för att på kortare och längre sikt förändra den reguljära arbetsmarknaden och öka handikappades möjligheter till inträde i arbetslivet. Handikapprörelsen tillstyrkte i allt väsentligt utredningens förslag. Man tyckte det var bra. Man fick igenom sina krav på förstärkning av arbetsförmedlingen, samordning av de olika rehabiliteringsresurserna, individuellt stöd för arbetsplacering samt tillämpning av främjandelagen. Det skulle ske ett nytänkande på området. Förslaget väckte också stora förhoppningar bland människorna, inte minst bland de unga. Äntligen skulle rätten till arbete också gälla arbetssökande med handikapp. Ett kroppsligt handikapp skulle inte längre klassas som ett arbetshandikapp.

Särskilt anmärkningsvärt bland de förslag som vi nu behandlar är regeringens begränsade förslag till personalförstärkning till arbetsmarknadsverket. Enligt arbetsmarknadsministern skall 350 nya tjänstemän jobba med 6 000 anpassningsgrupper och 35 000 arbetssökande, bevaka främjandelagens tillämpning och hålla kontakt med de nya arbetsmarknadsinstituten.

Regeringen är inte heller beredd att skärpa tillämpningen av främjandelagen i enlighet med utredningens förslag. Det skall ankomma på AMS, liksom nu, att utge anvisningar. Man hänvisar också till de anvisningar som AMS utfärdat – och dessa ger inte råg i ryggen åt länsarbetsnämnderna.

När det gäller bidraget för inköp av bil så höjer arbetsmarknadsministern inkomstgränsen något, men propositionen innehåller inte den genomgripande översyn av bestämmelserna som många väntat på. Möjligheten att få tillgång till en egen bil är en viktig förutsättning för många svårt handikappade när det gäller att komma ut i samhällslivet. Vi lever i ett land med hög biltäthet, men den grupp som i första hand skulle behöva detta kommunikationsmedel för att kunna fungera på samma villkor som andra har inte möjligheterna att skaffa ett sådant fordon på grund av för snäva bestämmelser. Det är anmärkningsvärt att regeringen så totalt nonchalerat riksdagens uttalanden såväl 1977 som 1978 om att förslag omgående bör läggas fram om vidgade möjligheter för handikappade att få tillgång till egen bil. Dessa uttalanden har antagits tidigare av en enhällig riksdag. Nu finner jag att de borgerliga ledamöterna har slagit av på detta krav. Jag vill slå fast att det gäller en viktig fråga och att översynen måste bedrivas med största skyndsamhet. Jag vill också understryka följande mening i den socialdemokratiska reservationen nr 5: "Det bör dessutom fastslås att förslag till lösning av denna för de handikappade angelägna fråga skall läggas fram för riksdagen senast i 1980 års budgetproposition." Detta uttalande är viktigt, och jag hoppas att reservationen får majoritet i riksdagen.

Beträffande förslaget om lönebidraget så innebär det att arkivarbeten och halvskyddade arbeten i fortsättningen förvandlas till tjänster med lön och

anställningsvillkor enligt avtal på den arbetsplats där man är anställd. Den reformen är värdefull – låt mig säga det.

Arbetsmöjligheter för personer med handikapp är en av de mest angelägna frågorna i samhället i dag. Många människor berörs av våra förslag. Särskilt unga handikappade ställer stora förväntningar på de beslut som skall tas om en stund. Det är därför beklagligt att arbetsmarknadsministern inte har följt sysselsättningsutredningens förslag i dess helhet utan har slagit av på ambitionsnivån. Rätten till arbete skall gälla alla som vill arbeta. Samhället måste också ta ansvaret för att man uppnår det målet fullt ut.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! För det första får jag notera att inte heller socialdemokratiska motionärer och reservanter har följt upp sysselsättningsutredningen i dess helhet.

För det andra vill jag säga att när det gäller stödet till bil för handikappade så finns utredningsdirektiven färdiga, och arbetet kommer att bedrivas med största skyndsamhet.

För det tredje skulle jag, herr talman, vilja fråga: När har jag sagt att 350 tjänstemän på AMS skall sköta 6 000 anpassningsgrupper?

BÖRJE NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Rolf Wirtén vet att riksdagen två år i följd begärt förslag till bidrag för inköp av bil. Jag tycker det är anmärkningsvärt att det förslaget inte är med i den här propositionen.

Kommunikationsmöjligheterna är väldigt viktiga för de handikappade. De är beroende av dem för att komma ut i samhällslivet och till ett jobb. Jag tycker att det skulle ha varit helt i sin ordning att ett sådant förslag hade ingått i denna proposition.

350 tjänstemän är det antal som föreslås i propositionen. Vi menar att det inte är tillräckligt. En förutsättning för att en reform som denna skall lyckas är att AMS får tillräckliga resurser, och det menar vi att de definitivt inte får. Det är risk för att denna reform blir en skenreform därför att man inte avsätter de resurser som behövs för att genomföra den.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Utredningsuppdraget från riksdagen om bil för handikappade är en sak som sköts på socialdepartementet, och – som jag sade i min replik – utredningsdirektiven är färdiga.

Sysselsättningsutredningen tog över huvud taget inte upp den här frågan, men jag har gjort det i propositionen och justerat inkomstgränserna för att förbättra villkoren något.

Börje Nilsson svarade inte på min fråga. Jag skulle gärna vilja veta när jag påstått att 350 tjänstemän skall sköta 6 000 anpassningsgrupper. Något sådant uttalande har jag aldrig fällt. Det borde vara känt att verket har ca 7 000 tjänstemän och att det är verket som fördelar sin personalresurs. Påståendet att jag skulle ha gjort detta uttalande är helt felaktigt.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

BÖRJE NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande bilbidraget är det riktigt att uppdraget ligger hos socialdepartementet, men man kunde ju tänka sig en samordning mellan departementen just i den här frågan. Jag tycker det är litet märkligt att det här förslaget inte finns med. Det är i sin ordning att man justerat upp bilbidragen, men det är inte tillräckligt. Det är, som jag sade tidigare, väldigt viktigt att man löser kommunikationsfrågorna. Det har man definitivt inte gjort i propositionen, och jag tycker det är anmärkningsvärt att man nonchalerar riksdagens beslut två gånger. En enig handikapprelse har ställt sig bakom de här kraven, både 1977 och 1978. Vi förväntade oss faktiskt att man skulle se över bilbidraget just i det här sammanhanget, för det är här det problemet skall lösas. Jag tycker fortfarande det är märkligt att det förslaget inte finns med.

Det är klart att det fanns ett stort antal tjänstemän tidigare på AMS, men nu startar man en ny reform. Man vet att det finns stora brister när det gäller arbetsmöjligheter för handikappade och därför tar man denna reform. Man skall inom AMS följa upp främjandelagen, man skall följa upp 6 000 anpassningsgrupper. Vi vet att främjandelagen inte tillämpas. Jag menar att om man skall lyckas med en reform som denna, krävs det fler tjänster än dessa 350 – och det hade även sysselsättningsutredningen begärt.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag noterar att Börje Nilsson tar tillbaka det uttalande han gjorde i sitt huvudanförande och det är ju rimligt.

Den här resursförstärkningen är, som jag tidigare sagt, den största som gjorts till verket, och den har kommit till stånd för att ge en individuell handledning till de grupper som i första hand behöver det, nämligen de handikappade och ungdomarna. Bilförmånen har jag alltså tagit upp trots att sysselsättningsutredningen icke haft den med i sina förslag. Vad gäller samordningen av direktiven för utredningsarbetet, som Börje Nilsson efterlyser, är det klart att vi ser på dem gemensamt. Men det är socialdepartementet som har ansvaret. Arbetet kommer, som jag sade förut, att sättas i gång omedelbart.

Andre vice talmannen anmälde att Börje Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har under en rad av år väckt motioner i riksdagen om de handikappades villkor. Våra krav har varit att staten måste vidta åtgärder för att garantera de arbetshandikappade meningsfullt arbete och därmed bryta den diskriminering som i dag finns på arbetsmarknaden genom att de som inte kan få jobb på öppna marknaden placeras på en B- eller C-arbetsmarknad eller mot sin vilja tvingas acceptera en förtidspensionering. Riksdagen har hittills avslagit vänsterpartiet kommunisternas förslag, och problemen är fortfarande lika olösta som de tidigare

varit.

Allas rätt till ett jobb är för folkpartiets del beroende av om effektivitet kan uppnås och av att arbetet – i alla sammanhang – måste drivas enligt affärsmässiga principer. När arbetsmarknadsministern vädjar att "alla goda krafter måste samarbeta" och nämner arbetsköparna som en av dessa goda krafter bevisar det att någon analys av orsakerna till det s. k. arbetshandikappet inte har gjorts. För folkpartiet är "goda krafter" detsamma som de onda krafter som orsakar utslagningen m. m. Jag har svårt, herr arbetsmarknadsminister, att finna logiken.

När det gäller ungdomar med arbetshandikapp heter det i propositionen – jag citerar ur utskottsbetänkandet: "Alla unga förtidspensionärer torde inte efterfråga arbete, men sannolikt skulle en del av dem kunna få arbete om tillräckliga anpassnings- och rehabiliteringsåtgärder sätts in."

Jag måste fråga: Vad grundar ni dessa slutsatser på? Varför "efterfrågar" inte alla ett arbete?

En sådan analys tycks arbetsmarknadsministern inte vilja ge sig in på. Svaret skulle kanske inte passa regeringens politiska vilja och målsättning. Därför slår ni bara helt frankt fast att "alla torde inte efterfråga arbete".

Ca 2 000 ungdomar under 24 år förtidspensioneras varje år, därför att det är människan som skall anpassas till jobben och inte tvärtom, vilket vore det rimliga. Förtidspensioneringen har blivit en permanent företeelse för handikappade och då främst för de unga. Svårigheten för ungdomen att komma in på arbetsmarknaden skapar dessutom nya utslagningar, som i sin tur kräver speciella åtgärder för att hjälpa dem som drabbas till rehabilitering.

Det är inte bara ungdomar med handikapp – i vanlig mening – som erfordrar ett åtgärdsprogram utan även de som i stället för att få jobb efter skolan råkar in i drogbruk eller liknande. Problemet är alltså större än vad som representeras genom olika handikapporganisationer. Att nalkas problemen utifrån dessa utgångspunkter innebär ett underkännande av regeringspropositionen. Arbetsmarknaden måste förändras så att "arbete åt alla" kan bli en realitet och inte, som regeringen föreslår i sin proposition, arbete åt en del.

Ett kraftfullt stöd till det s. k. Södertäljeförsöket är ett nödvändigt led i det här arbetet. Erfarenheterna från Norge av liknande försök och de klara positiva erfarenheter som redan vunnits i Södertäljeförsöket talar till förmån för kraven i vpk-motionen. Vi har anslutit oss till sysselsättningsutredningens förslag om en utvidgning av Södertäljeförsöket och ställer kravet att regeringen av riksdagen ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag härom.

Regeringen vill förhålla frågan och tar då till argumentet om en utvärdering. Givetvis skall vi utvärdera försöket, men det står klart utan utvärdering att de resultat som uppnåtts är vida överlägsna alla tidigare erfarenheter, även när det gäller kostnaderna på sikt.

Utöver detta bör regeringen erhålla riksdagens uppdrag att i samråd med kommuner och landsting initiera en bred arbetsrehabiliterande verksamhet inom hela vårdsektorn. Det går inte att, som man antar i propositionen, slussa

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

de här människorna direkt från en institution till ett jobb. Redan under vårdtiden på mentalsjukhus och andra vårdanstalter måste en arbetsrehabiliterande verksamhet sättas in. Annars blir det samma resultat som nu: När vården är avstökad skall arbetsträning och jobb ta vid, och ett glapp uppstår. Den vårdade får svårt att kliva över det glappet. Därför måste en bred arbetsrehabiliterande verksamhet komma i gång under vårdtiden.

En central metodutvecklingsenhet för rehabiliteringsverksamhet måste också till. Men den får inte på ett teoretiskt sätt fjärma sig från problemen – den måste i enlighet med en reservation i NYR-utredningen få en direkt fältanknytning. Huvudinriktningen bör också vara mot den tunga sociala och socialmedicinska problematiken. De största problemen från rehabiliterings-synpunkt återfinns bland drogmisbrukare, hos dem som, som man säger i vanligt tal, super och knarkar.

När det här i huset förs debatter om olika nykterhetsfrågor blir det ofta skendebatter. Den verkliga problematiken och de verkliga rehabiliteringsåtgärderna tas inte upp. Jag skulle vilja rekommendera dem som skall ut och tala om nykterhet på "Kristi Flygardag": Försök sätta er in i problematikens verkliga kärna, i varför drogmisbruk uppstår. Då först kan ni få insikt om vad som måste till för att råda bot på problemen.

Vänsterpartiet kommunisterna ansluter sig till förslaget om att inrätta ett arbetsmarknadsinstitut. Men vi har starka skäl för invändningar mot förslaget i propositionen om hur det skall organiseras.

Vi hävdar att arbetsmarknadsinstitutets verksamhet inte bör ha samma beskrivning som arbetsmarknadsutbildningen, nämligen att den skall utgöra en kvalificerad arbetsförberedelse. Vi tror att en annan ansvarsfördelning är att föredra. Vi föreslår att skolöverstyrelsen skall stå som huvudman och att verksamheten skall integreras med arbetsmarknadsutbildningen.

Arbetsmarknadsministern uttalade sitt gillande av de ståndpunkter som anförts av hans föregångare, av utredningen om yrkesinriktad rehabilitering och av nya utredningen om yrkesinriktad rehabilitering. Dessa hävdar att rehabiliteringsresurserna i första hand måste användas för dem som man kan förutsäga kommer att återvända till sitt arbete. De som inte kan placeras in i företagens lönsamhetskalkyler skall få någon form av sysselsättningsterapi i kommunal eller landstingskommunal regi.

Den här inställningen skall uppenbarligen prägla verksamheten vid AMI. Det är de sämst ställda som kommer att drabbas av detta, och bland dem de som nu är aktuella för de s. k. OT-kurserna. Dessa riktar sig till en speciell målgrupp, som i en PM från skolöverstyrelsen beskrivs på följande sätt: "Kursdeltagarna utgör en synnerligen heterogen grupp beträffande bakgrund, förkunskaper, handikapp och förutsättningar. Många saknar ett eget livsmönster, de har levt i institutionsform och passiviserats, där kraven som ställts på dem enbart har varit att vara till så litet besvär som möjligt för omgivningen."

Det är uppenbart omöjligt att för dessa kursdeltagare på förhand göra någon sannolik bedömning av habiliteringsresultatet. Med nuvarande inriktning och anknytning till AMU-centren finns möjligheter att pröva olika vägar i

habiliteringsarbetet.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisar bestämt den snäva inriktning av rehabilitering och habilitering som propositionens förslag skulle komma att innebära. I NYR:s rapport heter det bl. a.:

”För sökande som inte kan tillgodogöra sig eller få något utbyte av insatserna är det knappast heller meningsfullt och i en del fall t. o. m. till skada att hänvisa till institutet.”

Detta kan inte betecknas såsom någonting annat än en kvalificerad smörja, som regeringen med arbetsmarknadsministern i spetsen reservationslöst har ställt sig bakom. För vilka skulle habiliterande eller rehabiliterande insatser vara skadliga? För dem som år efter år sitter låsta på institutioner för utvecklingsstörda? För dem som likaså år efter år sitter låsta i rullstol, antingen i hemmen eller på någon långvårdsinstitution? Vi kan inte se den ovan citerade formuleringen som något annat än ett försök att smita från ansvaret för de sämst ställda, de som näringslivet inte betraktar såsom lönsamma och som man uppenbarligen inte heller är beredd att ge en plats inom skyddat arbete. Ändå har riksdagen nyligen antagit en lag om regionala stiftelser för skyddad verksamhet, där såsom enda målsättning uttrycks att verksamheten skall bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer.

Parollen arbete åt alla framstår mot denna bakgrund alltmer som en ren och skär cynism. Och med den totala uppslutning som denna politik hittills har fått från de borgerliga partierna och socialdemokraterna framstår vänsterpartiet kommunisterna såsom det enda parti som ville lägga en reell innebörd i orden och kämpa för vars och ens rätt till ett arbete oavsett handikapp. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår därför att AMI inordnas under skolöverstyrelsen och att deras verksamhet bör anknytas till AMU-centren. Vi föreslår också att OT-kurserna inom AMI i fortsättningen bör bedrivas i oförminskad omfattning och med samma målsättning som f. n.

Sysselsättningsutredningens paroll arbete åt alla skulle kunna överföras till propositionen, om parollen bara ändras till arbete åt en del, för det är inriktningen i regeringsförslaget. Utsorteringen av människor ur arbetslivet eller en stängd dörr för den ungdom som ännu inte kommit in på arbetsmarknaden måste förhindras.

Lars-Ove Hagberg har tidigare i dag berört dessa frågor, men jag vill ta upp ytterligare en åtgärd såsom komplement. Det går inte att överlåta åt de fria marknadskrafterna – arbetsköparna och kapitalisterna – att avgöra vilka som skall få jobb och vilka som skall ställas utanför. Det skall vara en obligatorisk arbetsförmedling med innebörd att arbetsförmedlingen bestämmer vem som skall ha det jobb det är fråga om.

Rolf Wirtén slog sig för bröstet i sitt huvudanförande och framhöll – jag återkommer till det som har debatterats ett par gånger tidigare – att AMS nästa budgetår får 350 nya tjänster, främst för platsförmedling. Med den låga målsättning som Rolf Wirtén ger uttryck för är det möjligt att förstärkningen räcker, men om man verkligen vill göra en insats kan de 350 nya tjänsterna inte räcka till.

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Läget för handikappade förbättras inte nämnvärt genom regeringens förslag. I september var 27 137 personer registrerade såsom arbetshandikappade. Av dessa fick 332 reguljära anställningar. Med halvskyddat jobb, arbete vid verkstäder för skyddat arbete och arkivarbete blev det totalt 772 arbetsplaceringar, vilket är mindre än 3 % av samtliga. I väntan på jobb kvarstår ungefär 19 900 människor.

Dessa siffror är alltför allvarliga för att kunna elimineras – eller ens till en del elimineras – utan att det vidtas inskränkningar i det privata näringslivets möjligheter att välja och vraka. Det fordras både en främjandelag som i praktiken är tvingande och en obligatorisk arbetsförmedling, som vpk föreslår, om det skall kunna ges innehåll åt parollen arbete åt alla.

Herr talman! Jag skulle slutligen vilja säga något om hjälpmedel för handikappade, en sak som också berörts tidigare. Behovet av arbetsbiträden är stort för vissa personer, t. ex. blinda, för att de skall kunna utföra vissa arbetsuppgifter. Här kan som exempel nämnas personer som är verksamma inom administrativt arbete med mycket skriftligt material. Här kan arbetsbiträde behövas kanske hela eller nästan hela dagen. Förslaget i propositionen är i det stycket otillräckligt. 20 000 kr. som tak när det gäller stöd i form av arbetsbiträde innebär inte mer än ungefär ett tjugoprocentigt stöd för helt år. Det måste finnas möjlighet att när så erfordras ge stöd i förhållande till hur stort behovet är av arbetsbiträde. I vissa fall måste man kunna helt ersätta kostnaden för heltidsanställt arbetsbiträde.

Vpk kräver återigen att bilen skall bedömas som tekniskt hjälpmedel. Regeringen kryper, som jag ser det, ånyo undan detta krav och föreslår i stället höjning av taket i nuvarande regler. Den nuvarande inkomstgränsen för helt bidrag till bil höjs från 28 000 till 31 000 kr. Taket där utbetalning av bidrag upphör höjs från 44 000 till 47 000 kr. i årsinkomst.

Vidare förändras beräkningsgrunderna något, och arbetsmarknadsministern skyndar att fylla på med att detta har handikapporganisationerna krävt i många år – därmed skulle allt vara frid och fröjd. Nu är det på det viset att detta krav är bara ett andrahandsyrkande från dessa organisationer. Förstahandsyrkandet, att bilen skall föras upp på förteckningen över tekniska hjälpmedel, tiger Rolf Wirtén stilla om. I stället säger han att ytterligare åtgärder måste utredas.

Vad är det som behöver utredas när det gäller bilen som tekniskt hjälpmedel? Är det behovet av bil? Är det kostnaderna för bilen? Är det hur staten skall kanalisera över pengar till sjukvårdshuvudmännen, eller vad är det? Enligt vårt förmenande finns det inget att utreda. Många års erfarenheter från bidrags- och lånegivning för inköp av bilar till handikappade räcker för ett ställningstagande.

Åren 1976, 1977 och 1978 har riksdagen ställt sig bakom kraven i vpk-motionerna om bilen som tekniskt hjälpmedel, men nu säger regeringen att den måste utreda. Det är fantastiskt vad trögtänkt det är i kanslihuset.

När regeringen struntar i riksdagens beslut och uttalanden som riksdagen gjort är det inte mot riksdagen som regeringen är nonchalant. Det är mot de handikappade, mot dem som behöver bilen för att kunna utnyttja kulturen,

för att komma till och från ett jobb, för att kunna berika sin fritid med utflykter utanför hemmet, precis som alla andra. Det är mot dessa människor regeringen visar sin nonchalans.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga yrkanden i de vpk-motioner som behandlas i betänkandet.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 138

Mom. 2-4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 2-4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 14

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1566 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1566 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Sten Svensson och Sixten Pettersson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Sten Svensson och Sixten Pettersson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 237
Nej - 48

Mom. 7

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 801 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 9-11

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 9-11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 137

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 4 av Bengt Fagerlund m. fl. samt 3:o) motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Bengt Fagerlund begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 13 antar reservationen nr 4 av Bengt Fagerlund m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 130
Nej - 14
Avstår - 140

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 13 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 138

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

Mom. 15 och 16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

*Om åtgärder för
arbetshandikapa-
de, m. m.*

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Bengt Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Bengt Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 138

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Mom. 19 och 20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Jan-Ivan Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Arne Fransson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 206
Nej - 79

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 23

Utskottet hemställer bifölls.

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 25

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Allan Gustafsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sten Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Allan Gustafsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 207
Nej - 76
Avstår - 2

Mom. 27 och 28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

Om åtgärder för arbetshandikap- pade, m. m.

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 30-35

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 8 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. samt 3:o) reservationen nr 9 av Sten Svensson och Sixten Pettersson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Arne Fransson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Sten Svensson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 36 antar reservationen nr 8 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 9 av Sten Svensson och Sixten Pettersson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sten Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 83
Nej - 49
Avstår - 149

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 36 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 83
Avstår - 48

Mom. 37 och 38

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 39

ANDRE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande 1 § lagen om anställningsskydd och därefter i fråga om utskottets hemställan i övrigt under detta moment.

1 § lagen om anställningsskydd

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1053 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 39 såvitt avser 1 § lagen om anställningsskydd röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1053 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbeshandikapade, m. m.*

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om åtgärder för
arbetshandikap-
pade, m. m.*

Mom. 39 i övrigt.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1053 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 39 i övrigt röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1053 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14

Mom. 40

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 672 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 13

Mom. 42-44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Jan-Ivan Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen

vara med övervägande ja besvarad. Sedan Arne Fransson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 216
Nej - 68

Mom. 46-50

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 15 Sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:27 med anledning av propositionen 1978/79:83 om sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet jämte motioner.

I propositionen 1978/79:83 hade föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna de av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén föreslagna riktlinjerna för särskilt stöd till sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet.

2. till Särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att 100 milj. kr. anvisas för särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet. Av beloppet föreslås 40 milj. kr. bli använda för att fullfölja den påbörjade upprustningen av vägen 1140 mellan Ammarnäs och Sorsele samt 15 milj. kr. för investeringar i ett hälsocentrum i Vindelns kommun. Övriga medel föreslås bli preliminärt fördelade av länsarbetsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län efter samråd med länsstyrelserna i dessa län. Beslut i bidragsärendet skall meddelas av regeringen. Medlen som bör kunna användas för investeringar som påbörjas före utgången av budgetåret 1981/82 skall syfta till att öka sysselsättningen på både kort och lång sikt.”

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

Om sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:670 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen i anledning av propositionen 1978/79:83 hemställde hos regeringen att förslag om särskilda sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet till en storlek som motsvarade tidigare gjorda utfästelser snarast förelades riksdagen,

1978/79:2029 av Georg Andersson m. fl. (s),

1978/79:2041 av Lilly Hansson (s)

1978/79:2052 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att det geografiska område som berördes av projekteringen för en utbyggnad av Vindelälven i första hand skulle prioriteras i fråga om statliga åtgärder inom Vindelälvsområdet,

2. att de extrakostnader, som riksdagsbeslutet att utlägga Vindelälven som riksintressant bevarandeområde med särskilt stränga miljökrav innebar, skulle betalas genom extra statsbidrag under en 10-årsperiod,

3. att insatserna i Vindelådalen i tillämpliga fall skulle läggas till de ordinarie statsbidragen upp till en högsta gräns av 75 % av bidragsunderlaget och att i särskilt angelägna fall en högre gräns för statsbidrag skulle kunna tillåtas samt

4. att 10 milj. kr under en 5-årsperiod ställdes till utvecklingsfondernas i Västerbottens och Norrbottens län förfogande för industriell utveckling i Vindelälvsområdet i huvudsak enligt i motionen uppdragna riktlinjer, och

1978/79:2054 av Tore Nilsson (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande begäran om förslag till ytterligare åtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:670,

2. beträffande medel till utvecklingsfonden i Västerbottens län inom ramen för det föreslagna anslaget att motionen 1978/79:2041 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. beträffande medel till vägen Vännäs by-Rödå att motionen 1978/79:2054 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

4. beträffande ytterligare medel till utvecklingsfonderna i Västerbottens och Norrbottens län, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2052, yrkandena 2 och 4,

5. beträffande 100 milj. kr. i beredskapsmedel att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2029, yrkandet 2,

6. beträffande prioritering av insatser till områden som berördes av projekteringen för utbyggnad av älven att motionen 1978/79:2052, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

7. beträffande högre statsbidrag än 75 % att motionerna 1978/79:2029,

yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2052, yrkandet 3, inte föränledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande förslag om ändring av riktlinjerna i övrigt för stödet att motionen 1978/79:2029, yrkandet 1 i motsvarande del, inte föränledde någon riksdagens åtgärd,

9. att riksdagen godkände de i propositionen föreslagna riktlinjerna för särskilt stöd till sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet,

10. att riksdagen till Särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Följande två reservationer hade avgivits av Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c):

1. beträffande ytterligare medel till utvecklingsfonderna i Västerbottens och Norrbottens län, m. m. vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2052, yrkandena 2 och 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande prioritering av insatser till områden som berördes av projekteringen för utbyggnad av älven, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2052, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

JAN-IVAN NILSSON (c):

Herr talman! Det har nu gått tolv år sedan riksdagen beslutade att om Vindelälven inte byggs ut skall det berörda området kompenseras för mistade arbetstillfällen. Det gällde arbetstillfällen i storleksordningen 500–600 under en tioårsperiod, och efter utbyggnaden ansåg man att över 100 arbetstillfällen skulle behövas för att serva kraftverken.

Frågan om utbyggnad eller inte utreddes ytterligare mellan 1967 och 1970. Våren 1970 beslutade den dåvarande socialdemokratiska regeringen att älven skulle bevaras outbyggd. Regeringen utlovade kompensation. Vindelälven var ju helt färdigprojekterad för utbyggnad. Mer än sex år förflöt utan att den socialdemokratiska regeringen gjorde någonting nämnvärt. Ett visst mindre extra bidrag till vatten- och avloppsanläggningar utgick av arbetsmarknads-skal under åren 1973–1975.

Vindelälven lades ned som flottled 1976. Det ställdes då större krav på väg 363, som följer Vindelälven ett långt stycke. Den var i så miserabelt skick att den långa tider t. o. m. var oframkomlig. Varje väg som är i så dåligt skick måste upprustas, särskilt när virkestransporter överflyttas från flottled till väg, oavsett om vägen går längs Vindelälven eller finns någon annanstans i landet.

Av det anslag på 100 milj. kr. som nu föreslås till Vindelådalen skall 40 milj. kr. gå till upprustning av den s. k. Ammarnäsvägen. Denna kan på visst sätt jämföras med väg 363, som jag nyss talade om. Färdigställandet av

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

Ammarnäsvägen har pågått i etapper med beredskapspengar. Det som nu föreslås är en viss tidigareläggning. Av de 55 milj. kr. som återstår avdelas 15 milj. kr. till ett hälsocenter i Vindeln, som riksdagen tidigare har uttalat sig positivt om. Den frågan ingick som en beställning i direktiven för utredningen om ersättning till Umeå universitets utveckling, om statens bakteriologiska laboratorium inte omlokaliseras till Umeå som det finns ett riksdagsbeslut om. Vindelälvs paketet har således på det sättet avtappats på 15 milj. kr. i förhållande till vad som var planerat i den departmentspromemoria som gjordes upp under trepartiregeringens tid. Det är bra att ett hälsocenter kommer till Vindeln, men det skulle ändå ha kommit till stånd.

Härefter återstår 40 milj. kr. Det är den summan som kan ses som särskilda åtgärder i Vindelådalen. Det är resultatet av tolv års väntan. Det är magert, men ingen från något annat parti än centern har motionerat om att förbättra det s. k. paketet.

Vindelälvsområdet har tagit stor skada under den långa väntetiden. Många har blåst i trumpeterna för att riksdagens löfte från 1967 skulle uppfyllas – nu lyser de med sin frånvaro både som talare i denna debatt och som motionärer.

Den socialdemokratiska regeringen var passiv i sex år. Trepartiregeringen lade inte heller fram något förslag under sin tvååriga levnadstid, men den använde en del av tiden till att få fram mer bestående arbetstillfällen, och det var väl i och för sig bra. Så fick inte Åstling fram pengarna från Mundebo, har det sagts. Och nu kommer äntligen 40 milj. kr. som basuneras ut som 100 milj. kr. – 60 miljoner av dessa 100 miljoner gäller alltså tidigareläggning av insatser som ändå i en nära framtid skulle ha gjorts. Det gäller såväl hälsocentret som Ammarnäsvägen.

Vindelådalens folk har känt sig lurad under en lång tid, och det är inte utan att man känner sig lurad också i dag. De flesta har talat vackert om Vindelådalen, men den hand som sträckts fram har hittills varit tom.

Bland de motioner som denna proposition föranlett har vi också exempel på det. Den socialdemokratiska motionen t. ex. innehåller inte en enda krona utöver vad som föreslås i propositionen trots att den flaggar med 100 milj. kr. Motionärerna måste naturligtvis veta om detta, men de har ändå försökt förleda folk att tro något annat. Det är klart att Vindelälvsområdet också framdeles bör ha samma rättigheter, bl. a. i form av beredskapsarbete och regionalpolitiska insatser, som andra motsvarande delar av landet har. De socialdemokratiska motionärerna från mitt hemlän yrkar inte på att beredskapsmedel skall anvisas i särskild ordning till Vindelådalen, och socialdemokraterna i utskottet har inte heller velat nappa på propån i den riktningen som jag har framfört. Det är klart att människor känner harmens rodnad när politiker så oförblommerat försöker lura dem.

I dag har vi ju ett betydligt kärvare ekonomiskt läge än för några år sedan. Detta har naturligtvis påverkat paketets storlek och innehåll. Det har också påverkat motionärernas möjligheter att yrka på anslagsökningar. Det är endast från centerpartistiskt håll som förslag har framförts om en ökad insats utöver propositionen. Det är ingen stor ökning, som vi yvs över på något sätt,

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

men vi menar att det är vad som är möjligt att åstadkomma med hänsyn till det föreliggande förslaget.

Det förslag som vi framför från vårt håll motsvarar i stort sett bara penningvärdeförändringen sedan den tid då det var meningen att trepartiregeringens förslag skulle ha framlagts. Om man vidare beaktar den krympning som Vindelälvspaketet nu har fått genom att folkpartiregeringen har stoppat in hälsocentret från ett annat s. k. ersättningspaket, framstår centerförslaget som ännu mer befogat. Det har också den inriktning som förre industriministern ville ge åt åtgärderna i Vindelådalen, nämligen långsiktiga arbetstillfällen. 10 milj. kr., fördelade på fem år, till utvecklingsfonderna i Västerbotten och Norrbotten för speciella åtgärder i Vindelådalen, borde – enligt den erfarenhet som utvecklingsfonden i mitt hemlän har av liknande riktade insatser – kunna ge mellan 200 och 300 nya arbetstillfällen enbart inom Västerbottensdelen. Men utskottet – med undantag för centerpartisterna – säger nej till den här mycket begränsade åtgärden.

I centermotionen tas också upp Vindelälvsområdets avgränsning. Det har definierats att omfatta Arvidsjaurs, Arjeplogs, Storumans, Norsjö, Lycksele, Vindelns och Vännäs kommuner. Det är ett väldigt område. Nu undantar regeringen Arvidsjaurs kommun. Inom det här stora området finns flera utbyggda älvar, t. ex. Ume älv och Skellefte älv. Såväl den socialdemokratiska regeringen som trepartiregeringen – liksom även folkpartiregeringen – har i trängda lägen räknat samman de regionalpolitiska insatserna inom hela detta stora område som bevis för att åtgärder trots allt har vidtagits i Vindelälvsområdet. Den helt övervägande delen av insatserna har emellertid gått till orter intill utbyggda älvar. Det avgörande felet i den här argumenteringen, herr talman, är att Vindelådalen givetvis har samma rätt till beredskapspengar och lokaliseringpolitiska insatser som jämförbara delar av landet i övrigt. Att Vindelådalen har den möjligheten innebär ju inte att det är fråga om några speciella åtgärder där. Man tycker naturligtvis i Vindelådalen att detta är en ganska ful advokatyr. Jag instämmer helt i det. Jag hoppas att inte några sådana argument skall komma in i debatten i dag.

För att här i riksdagen nu verkligen säkra att Vindelådalen och orter närmast den skall främst avses och prioriteras i riksdagsbeslutet om stöd till Vindelådalen borde riksdagen kunna säga det klart ut. Menar man inte detta – att Vindelådalen skall ha sin kompensation? Många i Vindelådalen undrar om man kommer att dras vid näsan av fagra löften än en gång. Menar inte majoriteten att det är Vindelådalen och andra direkt berörda områden som nu skall kompenseras? Jag fordrar nästan att utskottets talesman – och statsrådet, som ju också är här i kammaren – kan svara ja på den frågan.

Jag litar givetvis på de lokala myndigheternas prioritering och det decentraliserade remissförfarande som föreslås om hur och var insatserna skall sättas in. Men det är ändå regeringen som enligt propositionen skall besluta. Jag skulle ha känt mig tryggare om man på länsnivå hade haft beslutanderätten. Med den uppläggning som propositionen har är detta knappast möjligt. Vi har ju faktiskt ingen god erfarenhet av hur regeringar behandlar Vindelådalen.

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

Det kan inte vara riktigt att stödet till Vindelådalens skall hamna i orter och områden som haft fördelen av en älvutbyggnad och olika ersättningar i samband med den – och att man dessutom, ovanpå detta, skulle lägga den lilla ersättning som enligt min mening nu *måste* gå till Vindelådalens.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Även om jag representerar mitt parti – moderata samlingspartiet – på den s. k. Stockholmsbänken, så är jag en Vindelådalens son. Jag är nämligen född och uppväxt vid Vindelälven och känner därför mycket väl till förhållandena där uppe och det folk som bygger och bor i ådalen. Populärt skulle man kunna uttrycka det så, att jag har mitt hjärta i Vindelådalens.

Mot denna bakgrund är det självklart att den fråga som vi nu diskuterar engagerar mig. När arbetsmarknadsutskottet behandlade Vindelälvspaketet var jag tyvärr sjuk och kunde inte närvara. I annat fall hade mitt namn också stått under betänkandet. I den här debatten vill jag anföra några synpunkter som jag anser böra protokollföras.

Jag tycker att vi skall påminna varandra om vilken stämning som rådde i denna församling när vi för rätt många år sedan beslutade om att Vindelälven inte skulle utbyggas. Riksdagen var då inte enig om det beslutet. En del ansåg att en utbyggnad borde ske, andra pläderade och röstade för att älven icke skulle utbyggas utan att den skulle bevaras till glädje – menade man – för kommande generationer.

Det blev en majoritet som röstade emot en utbyggnad. Men var man oenig i själva utbyggnadsfrågan, så var riksdagens ledamöter, alla kategorier, eniga om att Vindelälvsområdet skulle kompenseras rejält. Man skulle svara för att de människor som bygger och bor i Vindelådalens skulle ha möjligheter till sysselsättning och utkomst. S. k. tunga politiker – statsråd och andra framträdande gruppmedlemmar – inom det dåvarande socialdemokratiska regeringspartiet lovade om inte guld och gröna skogar som ersättning till Vindelådalens folk för att man inte byggde ut älven, så nära på. Vad blev det av de löftena? Jan-Ivan Nilsson var inne på den frågan. De som huserade i kanslihuset på den tiden – socialdemokraterna – hade nästan 10 år på sig, efter riksdagsbeslutet om Vindelälven, att se till att någonting rejält hände. Men löften förblev löften och ingenting annat. Och jag förstår, i likhet med Jan-Ivan Nilsson, att folket däruppe misströstade. Det gällde alla människor – det spelade ingen roll vilka partisympatier de hade. De var besvikna och många kände bitterhet.

Nu har det i alla fall – det måste man säga – börjat hända saker. Vi har på vårt bord ett förslag om en satsning på 100 milj. kr. till Vindelådalens. Får jag säga att jag inte tycker det är en tillräcklig satsning, men det är ett icke föraktligt initiativ. De som bor däruppe är ju inte vana vid sådana här satsningar. Riksdagsledamöter från Norrland tillhörande det socialdemokratiska partiet, har motionerat om ytterligare satsningar utöver regeringens förslag. Vi brukar, herr talman, i det här huset tala om överbud. Detta är ett

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

skolexempel på överbudspolitik. När socialdemokraterna under många år hade möjligheter att agera gjorde man ingenting, man hade tydligen inga möjligheter att påverka sina partivänner i kanslihuset. Vid arbetsmarknadsutskottets behandling av årets motion backade inte ens de socialdemokratiska ledamöterna upp förslagen. Jag tror också att det alerta folk som bor uppe i Vindelådalen kommer att förstå att det rör sig om överbudspolitik och ingenting annat.

När det gäller centerpartiets reservation nr 1, så sympatiserar jag i och för sig med den. Men jag tycker att den är något förhastad. Även om jag suttit vid utskottets bord då frågan behandlades har jag inte följt med. Frågan om att 10 milj. kr. skall tillföras utvecklingsfonderna i Västerbottens och Norrbottens län under en 5-årsperiod kommer upp till riksdagsbehandling senare i vår.

Herr talman! Jag tycker att satsningen är för låg. Men jag vet att det råder besvärligheter rent budgetmässigt. Jag tror också att människorna i Vindelådalen trots allt känner en viss, om än begränsad, tacksamhet för de 100 miljonerna. Man noterar också en annan sak: Vinden har vänt. Regering och riksdag satsar pengar till Vindelådalen.

Jag hoppas, herr talman, att det efter valet blir en borgerlig trepartiregering. En sådan regering kommer att ha kraft att göra ännu mer än den borgerliga minoritetsregering vi nu har. Det bör framdeles bli rejäla tag, ett rejält stöd åt ett län som verkligen har rätt att fordra statliga insatser av format.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Bara en upplysning. Frågan om medel till utvecklingsfonder rent allmänt kommer upp här i riksdagen senare i vår. Däremot, herr Fridolfsson, kommer inte frågan om en specialdestinering av pengar till utvecklingsfonden i Norrbotten och Västerbotten upp någon gång senare i vår.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag är inte i det läget att jag har anledning att försvara någon regerings handlande i Vindelälvsfrågan, men jag vill med anledning av det som Filip Fridolfsson sade om trepartiregeringars möjligheter att påskynda ärenden erinra om att riksdagen i december 1976 fattade beslut om att man med kraft skulle bedriva arbetet för att realisera ett åtgärdsprogram som Vindelälvs kommunerna hade tagit fram genom en samarbetskommitté. Det är inte förrän nu som det börjar rulla något litet. Så förfärligt snabbt gick det alltså inte ens under trepartiregeringens tid.

Under en tid i riksdagsarbetet hörde Vindelälven till det som man ofta diskuterade såväl inne i kammaren som utanför kammaren. Därefter har beslut tagits och erinringar gjorts om särskilda statliga åtgärder som skulle säkra såväl snabba tidsbegränsade som mer varaktiga arbetstillfällen. Sådana särskilda satsningar skulle kompensera berörda kommuner för det bortfall av arbetstillfällen som riksdagsbeslutet om att undanta Vindelälven från kraftutbyggnad medförde.

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

Både Jan-Ivan Nilsson och Filip Fridolfsson har i sina anföranden redovisat ärendenas gång när det gäller besluten om satsningar. De har också beskrivit de löften som givits och hur dessa löften uppfattats av människorna i Vindelälvs kommunerna. Jag skall därför inte upprepa allt det.

Jag vill säga att vissa satsningar har gjorts. Som svar på en fråga jag ställt redovisade arbetsmarknadsminister Wirtén i december i fjol en rad sådana satsningar. Men varken de satsningarna eller det som nu föreslås i den aktuella propositionen motsvarar de utfästelser som riksdagen har gjort. Det är mot den bakgrunden som vi i motionen 1978/79:670 begärt förslag från regeringen som bättre skulle motsvara det som tidigare har utlovats. Det är ett rättmätigt krav, menar vi, från kommunerna utmed Vindelälven att de nu skall få reella möjligheter att klara upp de svåra sysselsättningsproblem som de länge har dragits med.

Utskottet talar i sitt betänkande om att det man nu har förelagt riksdagen att besluta om skall vara ett led i strävandena att långsiktigt förbättra sysselsättningsmöjligheterna i området. Som ett led i dessa strävanden skulle förslaget kunna godtas, men när man samtidigt – i samma mening – säger att detta är en engångsinsats är det inte underligt att det blir reaktioner. Kommunerna där uppe skall alltså veta att nu blir det inte mer av insatser, nu får de nöja sig med fredsförband och de sedvanliga lokaliseringsåtgärderna.

Riksdagen har obestriddligen gjort långtgående åtaganden. Kommunerna i Vindelälvsområdet har presenterat egna ambitiösa projekt, som nu föreliggande förslag inte ger dem möjligheter att förverkliga. Det behövs därför ytterligare åtgärder. Sådana påyrkar vi i vpk-motionen, som jag yrkar bifall till.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! I hopp om att vi skall kunna avgöra det här ärendet före middagspausen skall jag inskränka mig till några få meningar.

Jag vill konstatera att det måste ses som något mycket positivt att vi i dag är beredda att gå till beslut om särskilda insatser för att ge stöd och sysselsättning åt hårt drabbade kommuner i Vindelälvsområdet. Om det är något som grumlar glädjen är det att det har förflutit så lång tid sedan riksdagen 1967 fattade beslut om att inte bygga ut Vindelälven men väl lovade vidta bestående lokaliseringpolitiska åtgärder i området.

Trots att betydande insatser har gjorts för att främja sysselsättningen här uppe har regeringen ansett det motiverat – också mot bakgrund av vad som beslöts av riksdagen så sent som 1976 – att anvisa särskilda medel för ytterligare sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet.

Bara en liten kommentar till det inlägg Jan-Ivan Nilsson gjorde. Han frågade vad vi menade. Vad vi menar framgår klart av betänkandet. Om man känner så stor besvikelse som vi kunde utläsa av Jan-Ivan Nilssons anförande, står inte det mycket blygsamma ändringsförslag som framlagts från centerhåll i särskilt god proportion till det.

Herr talman! Sett med 1960-talets ögon är det här måhända ett senkommet

förslag. Sett mot bakgrund av dagens problem är det ett mycket angeläget förslag som riksdagen står beredd att fatta beslut om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 27 och avslag på reservationerna 1 och 2.

JAN-IVAN NILSSON (c):

Herr talman! Utskottets talesman gick inte i svaromål på mitt anförande. Han ville göra sitt anförande så kort att vi kunde rösta före middagsrasten. Den värderingen kanske är signifikativ för det värde man sätter på löftena till befolkningen i Vindelådalen. Maten måste gå före!

Centerns förslag är naturligtvis blygsamt, men det skulle ändå ge möjligheter till ytterligare 200–300 arbetstillfällen. Det är inte så litet i det här området.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag bestrider att centerns förslag skulle ge det antal arbetstillfällen som Jan-Ivan Nilsson påstår. Den vilja vi här har presenterat är att åstadkomma 100 friska miljoner. Jan-Ivan Nilsson bjuder över detta med 2 %.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 670 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 670 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	231
Nej	–	11
Avstår	–	1

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Om sysselsättnings-
skapande åtgärder
i Vindelälvsområ-
det*

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

Om sysselsättnings- skapande åtgärder i Vindelälvsområ- det

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Jan-Ivan Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jan-Ivan Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jan-Ivan Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	167
Nej	–	66
Avstår	–	9

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Jan-Ivan Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jan-Ivan Nilsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Jan-Ivan Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jan-Ivan Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	171
Nej	–	70
Avstår	–	1

Mom. 7–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 16 På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 17 Anmäldes och bordlades
Proposition
1978/79:132 om toltaxa

§ 18 Anmäldes och bordlades
Motioner

1978/79:2208 av *Lars Werner m. fl.*

1978/79:2209 av *Håkan Winberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:105 med förslag till ändring i konkurslagen (1921:225), m. m

1978/79:2210 av *Nils Erik Wååg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 15 mars

1978/79:434 av *Karl Boo* (c) till industriministern om lämpligheten av fler konkurser inom näringslivet:

I debatten om näringspolitikens inriktning har företrädare för regeringen framfört krav på fler konkurser som en väg att klara näringslivets strukturproblem. Detta har självfallet väckt en betydande uppmärksamhet, eftersom det torde vara unikt att samhällsföreträdare ställer krav av denna innebörd och därmed skapar osäkerhet beträffande målen för den statliga näringspolitiken.

Yttrandena har dessutom hos anställda i företag med problem skapat osäkerhet beträffande statsmakternas vilja att klara sysselsättningsfrågorna.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till industriministern få ställa följande fråga:

Anser statsrådet att kravet på fler konkurser på ett lämpligt sätt ger uttryck för regeringens näringspolitiska ambitioner?

1978/79:435 av *Nils Berndtson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om rätten till ledighet vid arbetsmarknadsutbildning:

Deltagare i arbetsmarknadsutbildning har rätt till viss ledighet med bibehållet utbildningsbidrag för enskild angelägenhet, s. k. ea-dagar.

Nr 104

Torsdagen den
15 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

Gällande bestämmelser för hur outnyttjade ea-dagar kan tas ut missgynnar dock vissa elevkategorier. Från elevhåll har krävts en anpassning till de semestervillkor som gäller i arbetslivet.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att ta initiativ för att undanröja rådande orättvisor i fråga om s. k. ea-dagar vid arbetsmarknadsutbildning och anpassa ledigheten till de semestervillkor som gäller i arbetslivet?

1978/79:436 av *Magnus Persson* (s) till industriministern om åtgärder för att förhindra friställning av arbetskraft vid de mindre och medelstora varven:

I samband med riksdagsbehandlingen av den s. k. stora varvspropositionen beslutade riksdagen att en speciell varvskommision för de små och medelstora varven skulle tillsättas.

Kommisionen skulle enligt riksdagens intentioner utarbeta ett konkret förslag rörande de mindre och medelstora varvens strukturutveckling. Förslaget bör innehålla utformning och omfattning av ett statligt stöd till dessa varvsenheter.

I avvaktan på utredningsarbetets resultat har vissa varv stora svårigheter att överleva. Som exempel kan nämnas Karlstads varv, vid norra Vänern, som i likhet med många andra små och medelstora varvsföretag hårt drabbats av strukturkrisen. Vid Karlstads varv har varsel utfärdats för större delen av arbetsstyrkan, och om inga konkreta åtgärder vidtas ifrån statsmakternas sida, finns stor risk för att varvet läggs ned.

Vilka konkreta åtgärder avser industriministern att vidta för att i enlighet med riksdagens beslut förhindra avskedanden vid de mindre och medelstora varven i avvaktan på riksdagens beslut med anledning av kommissionens utredningsarbete?

1978/79:437 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson* (fp) till kommunikationsministern om förbättring av sysselsättningsläget inom åkerinäringen:

Åkerinäringen har på senare tid haft det mycket besvärligt. Detta har gällt inte minst Värmland, där, enligt uppgift, 40 % av antalet "tippbilar" under de senaste månaderna stått utan sysselsättning.

Vägförvaltningen har nu lagt ut en rad entreprenadarbeten, bl. a. i form av beläggningsentreprenader. Enligt uppgift har en del av dessa arbeten lagts ut till ett danskt företag. Detta har skett enligt gällande upphandlingsbestämmelser.

Med hänsyn till den låga sysselsättningen för bl. a. de värmländska åkarna vill jag fråga kommunikationsministern:

Finns det med hänsyn till sysselsättningsläget någon möjlighet att i ett entreprenadarbete, utlämnat till utländskt företag, tillförsäkra åkare och personal på orten möjlighet att utföra arbetet?

Torsdagen den
15 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

1978/79:438 av *Tore Nilsson* (m) till utbildningsministern om hänsynstagande till kristna värderingar vid teaterföreställningar:

En svensk opera har urpremiär i Stockholm nästa vecka. Enligt förhandsuppgifter "våldtas jungfru Maria på Operan". Den svenska kristenheten upprörs av den hädelse stycket innebär, och Vatikanen har framfört sin protest mot operaverket. Maria är Guds sons moder, och hela kristenheten vänder sig mot den råhet som inte ryggas tillbaka för angrepp på det heliga.

Med anledning av framförandet av "Josef" vill jag fråga statsrådet:

Anser regeringen att ingen hänsyn till biblisk lära och kristen tro kan krävas av den teater som arbetar med statligt stöd och på svensk nationalscen?

1978/79:439 av *Bernt Nilsson* (s) till industriministern om utbyggnad av pappersbruket i Mönsterås:

Södra Skogsägarna AB har sedan länge haft planer på byggande av ett pappersbruk i anslutning till pappersmassfabriken i Mönsterås, alltså en vidareförädling av den råvara som finns. Detta är ett naturligt tillvägagångssätt för att skapa välbehövlig sysselsättning i denna region. Hela planeringen är klar, men påbörjandet har bromsats upp på grund av brist på kapital. Olika kapitalintressenter har nämnts i sammanhanget, bl. a. staten. Av dagspressen framgår nu att mäktiga privata kapitalägare synes ta över och styra utvecklingen inom denna näringsgren på sina villkor. Detta skulle kunna innebära att utbyggnaden i Mönsterås ej kommer till stånd.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till industriministern:

Är regeringen beredd att föreslå riksdagen gå in med erforderligt kapital, så att utbyggnaden av pappersbruket i Mönsterås kommer till stånd?

1978/79:440 av *Per Gahrton* (fp) till utbildningsministern om undervisningen i arabiska vid Stockholms universitet:

I ett av riksdagen godtaget betänkande i höstas (KrU 1978/79:18) understryker kulturutskottet att arabländerna spelar en allt större roll för Sverige såväl politiskt som ekonomiskt. Utskottet säger sig också utgå ifrån att regeringen beaktar synpunkterna i ett par motioner beträffande förbättrade förhållanden för personer som bedriver forskning eller specialstudier om arabvärlden.

I dagarna har det blivit bekant att långt framskridna planer på att avveckla undervisningen i arabiska vid Stockholms universitet föreligger. Jag vill fråga utbildningsministern:

Anser utbildningsministern att en avveckling av undervisningen i arabiska i landets huvudstad skulle stå i överensstämmelse med riksdagens förord för förbättrade förhållanden för dem som studerar arabiska?

Nr 104

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.01.

Torsdagen den
15 mars 1979

In fidein

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert